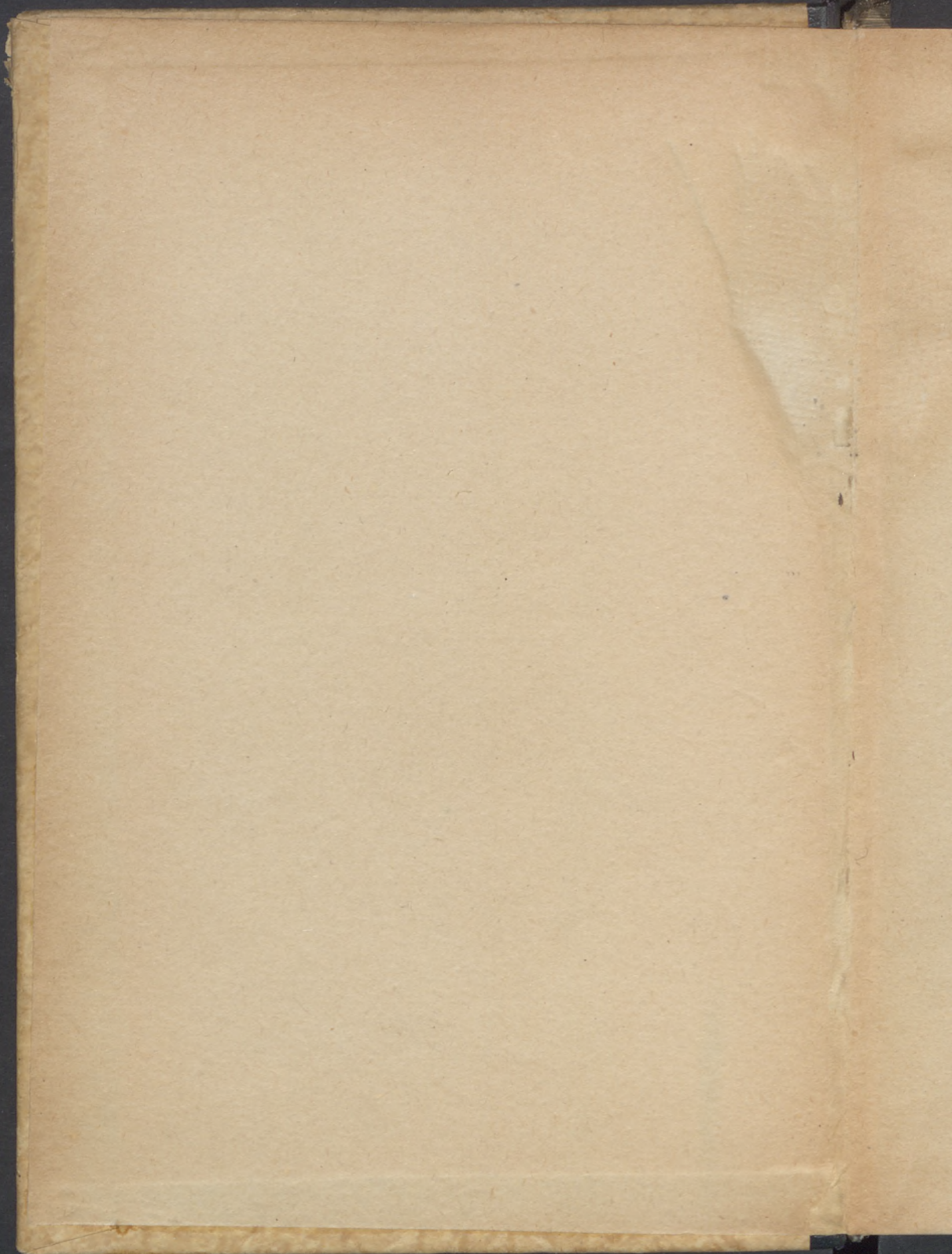

147975

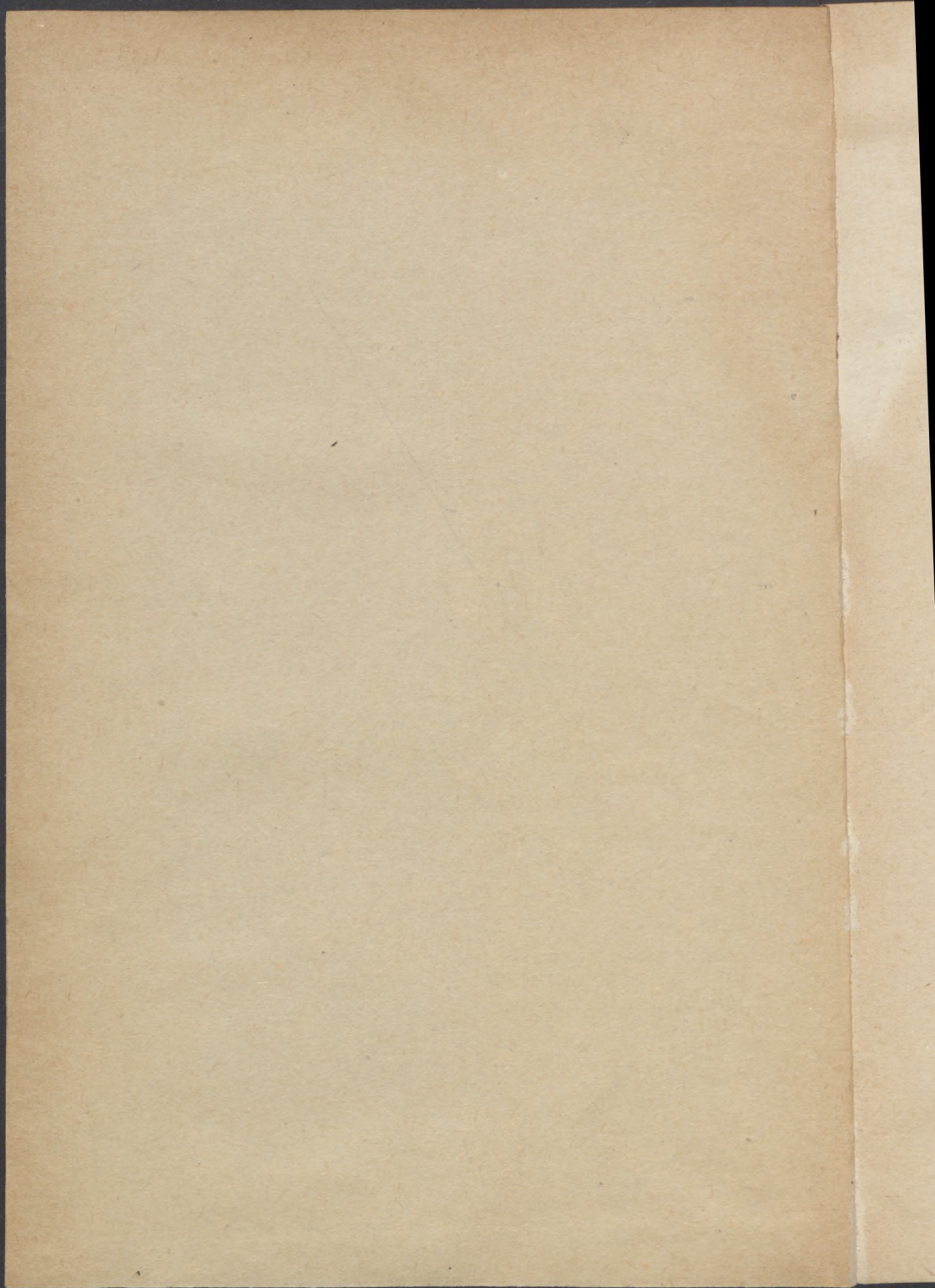

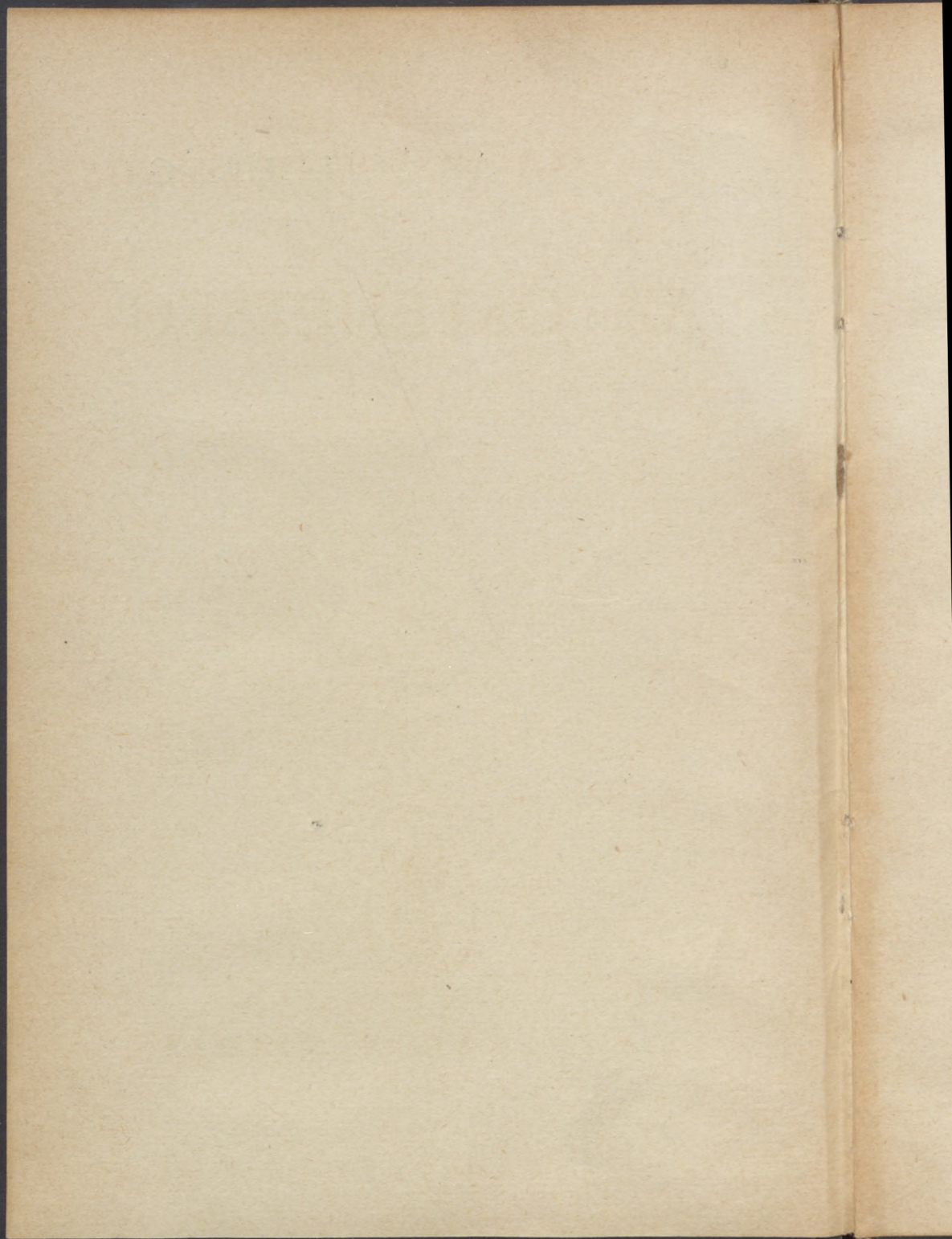

AZ ŐSTEHETSÉG

LACZKÓ GÉZA

AZ ŐSTEHETSÉG

REGÉNY

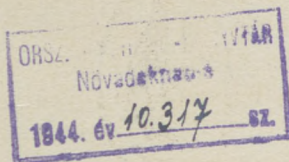

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

R. sz : 3216

147975

Mint óriás arany dög füledt teteme feküdt el a szőlős tanyákon a nyári dél. Szabó Katang János oldott szárú szűk nadrágban, amelynek boka-madzagja piros-retkes meztéllábara lógott, kopott plé nadrág-gombokkal gombolt színehagyott fekete orosz-ingben, zölddé rojtosodó szalagú avitt, hullámossá konyult szélű fekete kalapban, amelyet csak két lelapított tulajdon füle tartott, hogy a nyakába ne süppedjen, vállán szutykos nyelvű, de villogó vasu kapával poroszkált az út homokján hazafelé.

Haza? Hm ! Megállt. Egymáshoz közelülő két fekete kis szeme még kisebbé huzódott össze, mint mindég, ha igen erősen gondolkozott. Napsütötte arca barna lett volna, ha a módjával éhezés meg ki tudja miféle gond ólomszint nem kent volna rá. Tömött fekete kis bajsza a munkában meg a töprengésben hajnal óta lekonyult s amikor szokás szerint szájába szopta a bal végét, fanyar por-íz áradt el az inyjén s homok ropogott a foga alatt. Szép szál legény lett volna, ha a két lapockájából púpot nem ernyőzött volna a válla fölé a sok

görnyedés s ha bárakármi kis gyomra lett volna, amire megtámaszthatja melle kidüllesztését.

— Az anyád keservit! — rúgott bele egy ganajtúró bogárba, amely úgy kirepült a sárga trágya-gömböcből, mint egy fényes fekete puska-golyó. — Mars ki a ganajházból. Neked mér legyen? Nekem hun van?

Haza! — gondolta és útnak eredt megint. — Az ott az ő tűzhelye, otthona, a nyavalya cifrázza ki, az Andris háza. Ház? Pajta-pince, balról egy szobácska, jobb végén konyha-szoba hozzája ragasztva. Nem is tudja, hogy eszi a fene ott egyrakásra négyüket a két nőszeméllyel. A Zsuzsi meg a Julis. Csak annak a Julisnak a kerek fenekit el tudná feledni, de a homokbucka hajlásában is azt látja s meg kell fogni, az is olyan édesen forró-e. A Zsuzsinak meg a szemiben van valami csudálatos édes kis menyország. Lány! Az meg asszony! Az Andris felesége... Már akárhogy, de fel kell rugnia ezt a redves életét! A Zsuzsi is olyan lesz, ha felhasítják, mint a nénje?... No, János, itt a ház, elő a pojáca-pofával!

És énekelve ért be a ház elé.

Senki.

A nagy fa derekához támasztotta a kapát, ment s leült a ház bal végében szobácskája előtt egy keserves lugasban, amelynek rohadt volt a léce, kátránya meg kavicsa vesztett fedőpapíros a gyér fedele, zsugorodott pár levél az oldala. Volt ott egy asztal, fiókos. Benne meg rajta papír, ceruza, ecset, vászon, festék és könyv.

Elővett egy tenyéryn timer vízfestményt — takarékoskodni kell a drága anyagokkal! — a bátyját próbálta megfesteni.

— Ez is a rossz lelkiismeret, mindig az Andrist festeném! S mér pingáltam ilyen szigorúra a szemit?

A konyhából egy kerek tagu, élő, vad húsú asszony lépett ki. A melle úgy dagadt a garasos bluzban, mintha tíz kölyket akarna egyszerre szoptatni, egyszál szoknyája meg bevágódott a fara közepén. A Julis. Ezen a nyomor sem fog. Akár ne is egyék. A férfi népből szijja az életerőt — gondolta János.

Az asszony bekandikált a lugasba, de úgy, hogy dagadó mellével nekitörieszkedjék fiatal sógorának. Az el se fordította a fejét festegetéséből, csak úgy mormogta a foga közt:

— Mán megin csak te! Hát nem lesz mán vége?

— Neki? — súgta a fülébe az asszony perzselő hangja.

— Ennek-e? — mordult János s vállával hátrataszintotta a rugós, puha mellet. — Mit akarsz? Micsinájjak?

— Tudod te, mit kéne csinálni — zizegett izgatottan Julis forró lehellete János fülében.

A sógor felnézett s úgy mondta maga elé:

— Te Julis, van neked Istened?

— Mire várunk? — nógatta az asszony.

János hátranyomta fején a kalapot s visszafordulva Julis szemébe nézett:

— Én megmondom neked: arra, hogy elmehessek innét szépszerivel.

— El akarsz menni?

— El én! Disznóság vót, ölég vót.

— Velem meg mi lesz?

— Majd visszaédesedsz az uradhoz,

— Ezt mondod?

— Mit mondjak?

— A Zsuzsi miatt! — mint kettős penge, villant az asszony szava meg tekintete.

János gonosz indulattal, csufondárosan és hetykén elvigyorodott:

— Hát mér hoztad ide a hugodat?

— Őt szereted?

A sógor visszahuzta szemére a kalapját, fetegetése fölé görbedt s elkezdett egy faluról városba szüzen került s ott elribancosított népdalt gajdolni minden cigány-cifrájával.

— Ne énekűjj! — sziszegte mögötte Julis.

Az ének hirtelen megszakadt, János még jobban festésébe konyította a vállát s úgy mondta csöndes szóval:

— Tán nem tudod, hogy rajtunk a szemük? Pislants csak át amoda, a szomszédné biztos, ott guzsgol a firhang mögött az ablakában, ide les, mi kutyaság történik megint a Szabó Katangéknál? Mit akarsz? Azt akarod, hogy az Andris bátyám agyoncsapjon engem meg téged is?

— Te csak a Zsuzsi miatt mondod ezt! — és félig vád, félig bánat volt a Julis szava.

— Mit akarsz azzal a jánnal? — fort fojtottan János hangja. — Mer a te véred? Mer arra néz, akire te?

Julis megmarkolta a sógor vállán a keszeg inget:

— Feleségül akarod venni?

János visszasandított és gyűlölettel köpködte az asszony arcába:

— Mire? A szép szememre? Ezekre a pimzlikre? A nyúlnak van vacka, kibe elbujik. Hun van nekem? Huva csudába házasodnám?

— De ha tehetnéd, elvennéd . . . — bűgött a visszanyelt fenyegetés.

— Ne cigánykodj mán, hogy »ha« meg osztán »ha« . . . — türelmetlenkedett János és segítségért gyámoltalanul körülnézett.

A két láncos házörző kutya most némán kiszaladt ki-ki a maga szemközti óljából s két oldalról az út közepe felé loholásban farkcsóválva neszezett a háztul el jobbra a szöllőtőkék felé.

János megkönnyebbült, de nem mutatta, a beszívott mély lélegzetet lassan engedte ki az orrán s mikor az egészet kifujta magából, csöndesen szólt :

— Inkább eriggy be, gyün az Andris.

De a végét már nem is hallotta a Julis, mert ahogy a gazdájuk elé sündörgő kutyák huzódó láncra elkezdett sisteregni a homokon, maga is észbe kapott s osont be a konyhába.

Szabó Katang András, a Bíró tekintetes urék kapása, ennek az itt körül elterülő hús hold szőlőnek legfőbb eligazítója, akinek a kenyerén élt egész házanépe, egészben olyas volt, mint az öccse, János, csak a válla csapottabb, a nézése fakóbb-borúsabb, meg hogy már az ő ősz bajsza reggel is konyult volt s kopottas szürke haján még avittabb kalap guggolt ijedten, hogy kitudja mely pillanatban vágja gazdája a szemétdombra . . . mert odavaló, de tetejibe ő is meg a Julis is János-sal egyetemben . . . no, de nyelt egyet az öreg kapás, nem sokáig fogja így tiportatni magát és a háza

becsületét. Adott ő a világra, az illikre meg amit a szüleitől tanult: hű nyárban is csizma volt a lábán, régimódi alföldi paraszt gatyá, csuklóban szoros, de bő ujju ing és nyitott lajbi, amelyet zsebtől zsebig vastag réz lánc tartott össze.

— Meggyüttél? — vetette oda az öccsének.

János a festegetésből föl sem pillantva szólt:

— Meg.

— Elvégezted?

— A sarok-forduló maradt csak délutánra.

András megállt, elkezdett bólogatni s nagy keserűség volt a szavában:

— Te csak vígan pingálsz!

Az öccse nem mert visszafelelni neki semmit.

Ahogy András bekopogott a konyhába, a ház mögül elősettenkedve Zsuzsi bedugta fejét a lugasba... Azt az aranyos kis kerek szőke bodros fejét. A két mellét összenyomintva édesen ráfektetette a könyöklőben egybefont két karjára, a tompora oly igen szépen kerekedett mögötte, mint a vármegyeház dinnye-teteje, a szemében szíveség és szelesség nevetett, egy fának két gyümölcse ő meg a Julis, de e valahogy tisztább, hogy a csudába is mondják a könyvek? ehun e: hamvasabb... — gondolta János, míg mosolyogva farkasszemet nézett vele.

— Itt vagyok! — mondta Zsuzsi.

— Te mókus, te, hogy ugrottál ide?

— Nem jó, hogy itt vagyok?

— De jó!

— Mit beszéltél a nénémmele?

— Ő beszélt, én csak feleltem.

— Mit?

— Ami nem tetszett neki.

— Rúlam?

— Te, idehallgass, Zsuzsi! — súgta hirtelen, forrósodó szájjal János. — Én elmegyek innét, valahugyan valahuva, várnál te rám? arra, hogy meggyüvök érted? vagy üzenek? és elviszlek, a feleségem leszel, de nem ittend...

Julis hangja sipított fel a konyhából:

— Zsuzsi!

A lány engedelmesen a ház elé került:

— Menek, Julis néném!

Az asszony nagy levesestállal lépett ki a konyhából s vitte a ház előtt az úton túl álló nagy fal alá a cövek-lábu, billenő tetejű asztalhoz. Mögötte Zsuzsi fordult kétszer-háromszor, széket, kanalakat, vizeskorsót, kenyeret vitt.

A lugasból kikászoló János éppen akkor ért az asztalhoz, amikor Julis a közepére leteremtette a tálát. Foga közt sziszegte az asszony:

— Mindig sugdolóztok! Vigyázz!

János nem felelt, mert meglátta a konyhából kilépő bátyját. Julis egyszerre meghunyászkodott, készséggel rántotta helyre a gazda székét, szoknya-alja visszájával meg is törülte, kéztül állította neki a kenyeret, korsót, leült és illedelmesen várt.

Andrásnak csak a bajsza vége rándult meg, amint az asszony kedveskedésére rá sem hederítve asztalhoz ült.

Csöndben ebédeztek. A két férfi makacs, keserű nagy kortyokban, nagy falatokban nyelte az ételt. Zsuzsi szerényen szörpölgette hitvány kis levesét. Julis csak egy darab feketére égett kenyér-hajat majszolt s közben ki tudja, hol járt az esze.

András egyszer csak megszólalt :

— A tisztelendő úr bejött . . . Erre járt, oszt csak begyűtt . . . — A gazda kétfelé taszította a bajuszát s egy remekbe nyesett szabályos kenyérbélkockát nyomott a szájába, megrágta, lenyelte csak aztán folytatta : — Azt mondja a tisztelendő úr, gyün húsvét, ki köll tisztázni a ház táját meg ki-ki a lelkét . . .

Hallatszott a kanalak karistolása a tál fenekén. A szomszédék kutyája ugatott. Gépes kocsi dudált messze nagy keservesen.

— Azt is mondta, nem jól van ez ittend nálunk. Azt mondta, *rendezzük*. Tulajdon ezzel a szóval mondta : rendezzük.

János abbahagyta az evést, cigaretátt kezdett pödörni ; Zsuzsi letette a kanalat ; Julis kiköpte a szoknyája mellett sündörgő kölyök-macska elé az összerágott kenyérhajat.

— Mondom neki : mīt? — folytatta lassanhalkan András, aztán egyszerre igen gyorsan, túlságosan nagy hanggal véletlenedett ki belőle : — Azt mondja erre a tisztelendő úr : a Zsuzsi meg a János dógát.

Még rá sem kapták azok hárman nagy meglepetésben a tekintetüket, amikor András már meg is toldta :

— Hogy a János vegye el a Zsuzsit !

— Soha ! — pattant fel Julis váratlanul, mint a támadásra visszavágó kígyó, de rögtön belefulladt a szó.

András letette a kanalat, kétfelől elsimított bajszán s nagyon nyugodtan megkérdezte :

— Soha-e? Mán mér mondod, hogy soha?

Julis hadaró szava vakmerő hazugsággal ágaszkodott szembe :

— Mer szegénységre nem adom a hugomat.

Mintha az asszony szót sem szólt volna, folytatta András :

— Meg hogy aztán a fiatal pár költözzék el tőlünk.

Minden reményét foszladozni látván meghunyászkodva kérdezte Julis :

— Mér?

— Mer aszongya a tisztelendő úr, jobb így. Illendőbb. Tulajdon ezen szóval mondta : illendőbb. Mondom neki : mondok én a tisztelendő úrnak valamit, itt vagyunk a Biró tekintetes urék szöllejében, a kapásuk vagyok, négyen dógozunk, a Zsuzsit idehíjta a nénje, mert a kocsmában, ahun szógált, nem lett maradása a kocsmáros taknyos fiátul, aki levente-oktató, de otthun csak pimasz, a János ittend van, hun legyen? osztán ha a János elveszi a Zsuzsit, hun hálnak? meg ha gyerek gyün? Erre meg azt mondta a tisztelendő úr : jól van, András gazda, ha nem, hát nem, de akkor a János menjen el a háztul.

— Hogy én? — vetette fel János dacosan a fejét.

— Azt mondtam : a János még ma elmegy a háztul — bökte ki a végső ítéletet András, azzal bekattintotta a bicskáját és a lajbi-zsebbe tette.

Zsuzsi sirva fakadt s beszaladt a konyhára.

Tompán kérdezte János :

— Hát elkergetsz?

— Nem kergetlek, mégy te magadtul is.

— Huvá az Istenbe? — fakadt ki János.

András, mintha nem hallotta volna, rászólt Jánosra :

— Hozd csak vissza a Zsuzsit.

Huzódózva engedelmeskedett csak János, de ment a Zsuzsi után.

Elhuzta a száját András és csuklón ragadta a feleségét :

— Na, Julis? Hát azt mondd, hogy soha?

— Mit macerálsz? Engedj el! Mit akarsz?

András csavart egyet az asszonya karján :

— Békét és tisztességet a házban. — Ordítva fordult aztán a konyha felé : — De a hétszentségit, mi lesz mán ott?

János és Zsuzsi megjelentek a küszöbön, lassan az asztalhoz mentek és csöndben leültek.

A szöllős homokon messze valaki gajdolt, csiklandós lány-nevetés görgedezett s gépes kocsi bamba dudálása közeledett nyekeregve.

— No! — kezdte András. — Bemén János a plebánia udvarára, egy hétig van ott favágása, ottand is hál, hét múlva meg a tekintetes úr majd csak . . .

Most Zsuzsi hirtelen megszólalt :

— Ha Jancsi elmén, elmék én is.

— Mégy a fenét! — morogta rá András.

Julis vérszemet kapva felugrott és sikítani kezdett :

— Nem engedem, hogy ilyen könnyű papi szóra elzargassák a mieinket a háztul. Mér? Ki mi rosszat tud rólunk? Álljon ki ide, mondja szemünkbe? Nem engedem, nem, nem . . .

— De azt a kutyaúristenit! — vágott az asztalra András s fenyegetően fölemelkedett, — ölég vót!

— Ölég vót magábul, vén kótyagos ! — sikoltotta Julis.

— A véredet ontom, te ribanc ! — nyult hátra András a fa derekához támasztott kapához, hogy ráront vele az asszonyra. De János már előtte állt pusztá kézzel . . .

Ebben a pillanatban vihogó néppel rakott gépes kocsí fordult be a szőlők-útjáról a házhoz vezető belső útra.

A parasztok visszanyelték a tragédiájukat, mint minden belső dolgukat kaputos ember előtt, s az uraknak kedves szokott bamba arccal néztek az érkezők elé.

Azok pedig öten voltak, két férfi, két nő és egy fényképész.

A kocsi a ház elé szökkentgetett.

— Ugye, mondtam, főszerkesztő úr? — hajolt előre a hátsó ülésről a két nő között fedetlen szőke sörénnyel ülő fiatal férfi a kormányt tartó köpcöshöz, aki szürke selyemsapkát és zöld üvegből való, szíjjas ménkü nagy bagolyszemet viselt — ez az ! — S a házra, a ház körül mindenütt tágasan sorakozó karós szőlőtőkékre mutatott. — Ideális színhely. Jól kinéztem.

A kormányos mellett a fényképész már állt a kocsiban félszeméhez dugva a masináját :

— Pillanat, apuskám ! — szólt rá Andrásra — jobban támaszkodjék arra a kapára !

Kis kattanás.

A köpcös rászólt nagy méltósággal a fényképészre :

— Ne izetlenkedjék, Csokonai.

A fényképész mellére lógatta kis gépét és elszontyolodva szólt :

— Pardon, nihc fűr ungút, apuskám !

A köpcös kiszállt a kocsiból, lekapta autószemüvegét s gyors pillantással felmérve a helyzetet, az idősebb paraszt felé indult :

— Engedelmével, gazduram, Bojár Béla szerkesztő vagyok Budapestről.

— Szabó Katang András a nevem — s négy merev ujját a puha, ápolt tenyérbe dugta és a hüvelykével megnyomintotta.

Ezalatt a többiek is leszálltak a kocsiról.

A szőke férfi Bojárt parolázni látva a paraszttal, ő is gyorsan odaugrott, egy nyakmozdulattal hátravetette, egy kézlendülettel hátrasimította feltűnően dúséslágyhosszú sörényét és szintén bemutatkozott :

— Ragyogó Rémusz doktor.

A masinás térült-fordult, nagy csontu, petyhüdt húsú kezét pillanatra beledugta a parasztenyérbe, mint valami kellemetlen hideg vízbe s mire a nevét kimondta, már a kutyák felé nézett s indult lekapni őket :

— Csokonai fényművész.

Bojár szólt :

— Mozi felvételeket csinálunk gazduram és a háza nagyon alkalmas lenne, ha megengedné, hogy lefényképezzük.

— Tessék ! — mondta egyszerűen András.

— De egy kis jelenetet kellene itt eljátszanunk. Azt is megengedi? Itt a fa alatt.

— Tessék ! — volt ugyanaz a válasz.

— És talán egy ... legény is kellene ... — akadozott Bojár.

Most ért oda hozzájuk a két városi nő, akik előbb rizsport, pirosítót raktak magukra s csak úgy szálltak ki végre nagy szoknyalapogatások, bluz-rángatások közt a kocsiból. Az egyik nagydarab szőke nő volt, telt lábu, telt karu, nagy húsos hátú, próbált tomporú s vastag uszályként illatfelhőt húzott maga után. Amolyan folyton öltöző-vetkőző-fürdő nagy mucus. A másik kicsi fekete volt, zsíros, mint a liba, úgy is járt, ápolatlan s öntudatosan piszkos, ruhája-arca-keze.

— Lil Lagover művésznő, molesztár — mutatott a szőkére Bojár. — Gabriel Gizi író — lengette meg pocakos kis mancsát a fekete liba felé.

András nem szólt, nem mozdult, csak zavartan mosolygott.

— Ez a fiatalember — intett János felé Bojár — talán lenne szíves, egy szót sem kell szólnia.

Lil Bojárhoz hajolt:

— Csak nem akar ezzel a szutykos gírhessel...?

Bojár elvörösödött. Csönd.

— No, János — mondta András — te már táncútál Pesten is színházba, a Gyöngyös Bokrétába...

— Valóban? — élénkült meg Bojár.

— Így? — mutatott álnok gúnyos nyájasággal Lil a legény meztlábára.

— Nem a, kisasszony, hanem csizmába, ünneplő gatyába — szólt vissza keményen János.

— Pompás! — Bojár már egészen otthonos volt. — Ha megkérhetnénk János öcsénket, hogy öltse magára azt a lábravalót? A művésznő is át-

öltözik, számára hoztunk kispap ruhát. És a fáradságot, alkalmatlankodást nem kívánjuk ingyen, gazduram. Aláír, kérem, egy kis nyilatkozatot, hogy a fenti összeg fejében egy alkalomra lemond házatája s az esetleges szereplő, itt János öcsénk fényképjogáról, illetőleg átruházza ránk, szóval feljogosít, hogy a képet sokszorosítsuk, közöljük és előadjuk. Önt semmi felelősség vagy kötelezettség nem terheli s kapnak összesen húsz pengőt, jó?

Bojár tudva és akarva nagyon piszkos ajánlatot tett, de, Istenem, húsz pengő, húsz darab fényes ezüst, negyven darab csillogó ötvenfilléres nagyon nagy pénz ám itt, az alföldi homokon.

— Eriggy, János — szólt András — vedd föl a bokrétás ruhádat.

János elvonult a kamrájába. A paraszti meg a városi nők a kocsiról leemelt poggyásszal a konyhán behuztak a belső szobába. Csokonai gyümölcsöt nyalakodni elődalgott. Bojár és András leültek az asztalhoz az üzletet lebonyolítani. Ragyogó előbb a kutyákat akarta — hiába! — meghódítani természetes bájosságával, aztán mindenfelé szétszimatolva bebújt a lugasba s János festményei között kezdett nézegetni-turkálni.

Rövidesen előkerült János fehér ingben-gatyában, fényes csizmában, kifent bajusszal, egyenesre húzott derékkal, csak az árvalányhaj volt mértéktelen bokor a kalapján, de azt még a tanító úr erőszakolta rá a bokrétázás idején. Megállt a lugas előtt s nézte azt a városi csuda majmot, meddig kotorász még a holmija között.

Ragyogó föltekintett, látszott a szeme villanásán, hogy elöntötte az ingyen kan-irigység egy

másik férfiszépség láttán — mert ő szépnek tartotta magát s az is volt:

— Dali jelenség maga, fiam — mondta Jánosnak, mert jelszava volt mindent »lereagálni«, vagyis a legkellemetlenebb, legtitkosabb gondolatait rögtön kibeszélni, hogy megszabaduljon tőlük. — S talán maga festette ezeket?

— Én.

— Nem mondom, kedves dolgok a maguk autohton primitívségükben, bizonyos folklorisztikus megszállottságukban, de nagy kérdés, fiam, kontár lesz-e magából vagy csakugyan művész. Perspektíva semmi, kulőr-ösztön, vonal-élet elsőrangú — hadarta megsemmisítően Ragyogó.

— Japániba sincs perpektíva — vélte egyszerűen János.

— Tessék? — rivallt rá élesen Ragyogó.

— Mer óvastam én, uram, a művészet történetet és óvasom is.

— Ugyan?!

— A plebános úr adta köcsön. De az a könyv is csak úgy beszél, mint az úr, sok a szava, sok az alja — mondta János és rátartian elfordult.

Ebben a pillanatban kisuhogott a konyhából Líl matyó menyasszonynak öltözve, tarkán-csilin-gelősen, mint egy bálvány. Megakadt a szeme Jánoson s úgy érezte, meg kell penderülnie, meg is penderült, a szoknyája kereken a levegőbe lendült, két szép fehér combja térdtől kilátszott az ágyékáig, amelyet nem fődött más, csak egy áttört fehér csipke szeméremkármentő. Gyult és gyujtott.

— Itt vagyok, ragyogok — vihogta hamis népszínmű-nyavalygással.

— Hát akkor kezdjük, Csokonai — rendelkezett Bojár ki tudja mért mogorván.

Csokonai az autótól a felvevőgéppel és egy kis haranggal tért vissza.

— Röviden arról van szó — magyarázta Bojár — hogy a lány, mármint Lil művésznő hiába csábítja a fa alatt ülő legényt, de aztán mégis átöleli s meg akarja csókolni, amikor megszólal a lélekharang, temetik azt a lányt, aki kútbaugrott a legényért, a harangszóra a legény eltaszítja a lányt, már mint a Lil művésznőt, fölkel a padról, megkerüli az asztalt, lesújtó pillantást mér a lányra és elmegy. Ezt játssza el János öcsém, úgye, így hívják? Majd elpróbálják.

— Sose próbáljuk, nagyságos uram, a Bokrétába is akkor mórikáztam jól, ha kapásbul csináltam.

— Hát akkor tessék! — szólt Bojár.

Csokonai felállította a gépet, Ragyogó megragadta a harangot, a többi távolabb tágult, János leült a fa alá s Lil jönni készült a ház felől.

Bojár levetette a kabátját: »rendezni« csak ingujjban lehet.

— Mehetünk! — kiáltott Bojár.

— Kezdem! — harsogott Csokonai.

És Lil sűrű pislogásokkal, kacsintgatva, összes alsó és felső gömbölyűségeinek hatlóerejű riszálásával megindult János felé s úgy ült le a legény mellé, hogy egészen hozzányomta magát, teste melege átsütött a vékony műrokolyán s a legény megrezzent a finom női test érintésétől.

Bojár és Ragyogó, a valót játéknak vélve, elismerő pillantást váltottak.

Lil vállával meglökte Jánost, aztán duzzogva elfordult, de úgy, hogy fél-tomporát rátornyozta a legény ölére, aztán mosolyogva visszapattant, távolabb húzódott, ám libbentett egyet a szoknyáján úgy, hogy közismert fehér combjának tekintélyes darabja kilátszott, lecsapta a szoknyát, tréfás fintorral rázta fejét, János arcába nézve közelről. A legény rá-ránézett, hol csodálkozva, hol megvetéssel, hol közönyösen, aztán ültében félig elfordult. Ekkor Lil balkezeivel hátranyult, gyakorlott gyors mozdulattal kihuzta a korból az inget, forró tenyerét felcsúsztatta a legény hátán, finom körmeit óvatosan, hogy majd nyoma ne legyen, de erősen, hogy azért fájjon, belevájta a húsba — mily kár, hogy ripackodásából ez az egyetlen művészi játék örökre rejtve marad rendező, géplencse és közönség előtt! — s így támasztotta adakozó mellét János oldalának.

— Átölelni! — üvöltött Bojár.

János fél kézzel vállon, fél kézzel combon ragadta Lilt és forró lehellete egyre közelebből égette Lil valóban — nono! — szétnyíló ajkait. Fölgyult testeik fölött testvériesen keveredett el az erős hagyma és trágya szag s a kábító sztár-illat. Kölcsönösen megmámorosodtak tőle.

— Harang, lassan kezd! — ordította sutogva Bojár, hogy a hangulatot ne zavarja.

Nem zavarta. A harang olyan szívtépően kongott, hogy Ragyogó könnyezni szeretett volna saját művészetén. János pödrött bajusza már Lil pihe-bajuszát érte, amikor Bojár az utolsó pillanatban, de még jókor nagyot kiáltott: —

— Ellökni! Ellökni!

Lil tenyere óvatosan elhagyta János hátán elfoglalt őrhelyét, János inkább maradni szeretve olyan valódi gyöngédséggel taszította el Lilt, hogy — a felvevők szándékának bizonyára megfelelően — hamis népszínműi kényeskedésnek hatott, föl-kelt, ment s Lil előtt elhaladva maga se tudja miért, kiköpött . . .

— Slussz, Csokonai! — emelte fel karját Bojár.

A felvételnek vége volt.

— Óriási volt ez a kreáció ezzel a köpéssel — mondta az író.

— Az egész kitűnő volt — szólt tárgyilagosan Bojár.

— Gratulálok! — turbékolta Lil és kezét nyújtotta csókra Jánosnak.

— Mutassa a jobb profilját apuskám — nyomta félre János képét Csokonai — erről az oldalról jobb lenne . . .

A lélekharang még mindig szólt s egyre kísértetiesebben.

— Megbolondult maga, Ragyogó, azzal a haranggal? — kérdezte Bojár főszerkesztői és rendezői teljes sértődöttségében.

A harang elhallgatott.

— Pardon, elgondolkoztam — motyogta szórakozottan Ragyogó.

Vajjon min?

Ragyogó Remus nem gondolkozott ingyen, azaz hiába, mint akármilyen közönséges ember. Ragyogó Remus nem volt közönséges ember. Kezdetben — de ki emlékszik már arra a kezdetre? — Reiss Reinwaldnak hívták s ereiben elászi, tót és

zsidó vér folyt. De hogyan? Zuhatagos élniakarással, ami mingyárt abban nyilvánult meg, hogy Reinwald szokatlanul hangzó német keresztnévét Reginaldra angolosította. Reginald Reiss nem is hangzott rosszul berlini, párizsi, prágai és római kávéházak oly különböző, de a körülöttük ülők miatt nagyon is egyforma asztalai mellett. Volt ő Berlinben gyors rajzoló, Párizsban hortobágyi rémriportokat valódi regényírói képzelettel kiagyaló alkalmi szerkesztő, Prágában orvostanhallgató és francia nyelvtanár, Rómában dalszövegíró, idegenvezető és német nyelvtanító. Legalább két ország katonaszökevénye. Pesten, Rómából való gyors távozását követő szerencsés megérkezése után a kávéházban átolvasta a Frankfurter Zeitungot, a Timest és a Tempst, ott helyben megírt egy »európai helyzetkép«-et, felvitte Bojár lapjához, reggel megjelent a cikk a lapban, ő maga a szerkesztőségi szobákban, mint »lapunk diplomáciai munkatársa«. Három hónap alatt úgy kitanulta a külpolitikát, hogy valóban érteni is kezdett hozzá. Irt aztán riportot, interjút, kroit, kiszíneket, mindent. Bojár szemefénye és főmunkatársa lett. *R. R.* jelzéssel jelentek meg cikkei, amelyek, amikor már némi hírre tettek szert abban a pár pesti kávéházban és társaskörben, ahol néhány száz ember a Budapestre ráerőszakolt »pesti közvéleményt« gyártja, az *R. R.* tartalmát változtatott, már nem Reiss Reginaldot, hanem Ragyogó Remust fedte. Ugyanebben az időben doktorátussal és ev. ref. felekezettel ajándékozta meg magát. A szerkesztőségi szolgálók doktor Ragyogónak szólították s két hitközségnek fizetett

egyházi adót, Reiss Reginald néven a zsidónak, Ragyogó Remus dr. néven a reformátusnak. Különben meglepően olvasott, sőt művelt ember volt. Nagy nőbarát. Teljes férfi és nőies. Nagyon szeretne idézni Nietzschét: »élj veszélyesen«. Ő úgy is élt, de szorgalmasan munkálta, hogy körülötte is veszélyesen éljenek az emberek: imádott velük macska-egér módjára játszani.

Itt van mingyá t a Gizzlinger Gabriella gépíró nő esete. A kis zsírbödön olyan piszkos volt, hogy egy hatvan havi-pengős »slapaj« már átalotta megölelni. Remus rávetette magát. A lány lomposágát garmadára vásárolt feltűnő ruhadarabokkal hangsúlyozta, írt neki egy verset és egy riportot, amelyeket Gabriella sajátjaként adott el Bojárnak. A G. G. jel elég sűrűn szerepelt a lapban, kis bimbócska, amely egyszer csak kinyílt és Gabriel Gizi lett belőle, aki felkelvén az írógép mellől, utóbb már csakugyan sajátmaga írta az elsőknél nem jobb, nem rosszabb verseit és riportjait. Most Ragyogó hivatalos barátnője, író nő, akit mindenüvé magával cipel s e révén Lil bizalmasa.

Lil Lagovert — csudák csudája! — csakugyan Lagovert Erzsébetnek hívták. Élete távirat-fogalmazásban: 15 éves, ártatlanság elvesztése — 16, színinövendék, az első báró — 17, segédszínésznő, az első bankár — 18, magánzónő, többek — 19, vénülés első jele: első újságíró szerető — 20, újra fiatalodás első jele: főszerkesztő pártfogó; hirtelen molesztár... Tovább nem követhetjük e dús életet, mert Lili még ma is csak húsz éves, bár, ha nagy kanállal lehetne enni a fér-

fiakat, úgy enné. Bojár, az más, rosszabb, mint egy férj.

Ez a négy ember remekül összeillett, hol fedték, hol ütötték egymást, mint a kártya lapjai.

Hát min is gondolkozott Ragyogó?

Ennek a parasztnak rajzai, festményei érdekesek, ha Pestre kerülne vagy kibontakoznék a benne szárnypróbálgató tehetség vagy lekopnók a természetességi máz s kiderülne tehetségtelensége. Lil felgyulladt a fiún, ez kétségtelen. Pestre visszük a parasztot. Lil új szeretőt kap, valódi tűzgyökeret, ez egy. De mikép visszük? Mint rajzoló őstehetséget a laphoz... Ez óriási! Lilnek titkos haszon. Béla lapjának nyílt haszon. És titkos kár Bélának a Lili révén. És ez a pimasz paraszt, aki így belémvágott, megbukik és a szemétre lökjük. Vagy nagy ember lesz, én leszek a felfedezője és sok pénzt fog adni nekem.

Közben Bojár engedelmet kért Szabóéktól, hogy a fa alatt a magukkal hozott hideg ebédet elfogyaszthassák s így Ragyogót már terített asztal várta. A háziak behúzódtak a konyhába. A hiénaszőrű, puli-termetű, szőrpamacsos hiúz-fülű két kis tanyai kutya kióvakodott két szomszédvárából a jó libazsír-szagra. Láncukat magukkal vonszolták, amíg hossza engedte: az út közepén álltak s fejük majdnem összeért, úgy néztek bamba áhítattal az evő urakra.

— Nézze, főszerkesztő úr, — szólt Ragyogó — milyen istenien leleményes a magyar paraszt. Nyitódó-csukódó élő sorompó ez a két kutya, ahogy feszülő láncuk végén összeérnek az út közepén. Se szekeres, se gyalogos szülő- vagy bor-

tolvaj nem mehet el köztük. Remek faj ez a magyar!

— Mit mond avval a kutyával? — kérdezte a nagyúr únott szórakozottságával Bojár.

— Élő sorompó, főszerkesztő úr — ismételte szolgálatkészen Ragyogó.

— Na igen! — szólt Bojár.

— Minden egyes paraszt valódi őstehetség.

— Ugyan, Ragyogó, hagyja az őstehetségeket — fakadt ki Bojár. — Nézem a »Körúti Hírek«-ben naponta, mit csinál ez az Andor, ma egy paraszt-költő verse, holnap paraszt-író novellája s van egy főparasztja, rendes-kedves pantallós városi úriember, ismerem személyesen, a miniszternél ült mellettem vacsorán, az is mindig paraszt-regényeket ír. Már kicsit sok!

— Hisz főszerkesztő úr is paraszt-filmet csinál most — vágta oda szemtelenül Ragyogó.

Bojár imádta azt, aki szemtelen merészkedett vele lenni. Elmosolyodott:

— Persze, utálok, de csinálom, mert mindenki csinálja. Mikor tanulja már meg szerkesztő úr, hogy a közönségnek azt az abrakot kell adni, ami után nyérit?

— Remek mondás, főszerkesztő úr, ha megengedi, legközelebbi cikkemben felhasználom — lelkesedett szerény megsemmisüléssel Gabriel Gizi.

Senki sem felelt neki.

— Jöjjön csak egy percre, főszerkesztő úr — szólt rendelkező hangon Ragyogó.

— Hagyjon enni! Mit zavar? — nyafkálkodott Bojár.

Imádták, ha zavarták és fölkeltek.

Ragyogó arcátlan bizalmaskodással vállon ölelte s cipelte a lugas felé.

— Nézze, főszerkesztő úr, — áradt a szó szokás szerint Ragyogóból — a lapja neve »Rónaság«, azaz lapály, ezt a nevet az utóbbi időben nagyon megérdemli, mert lapos, fel kellene valamivel frissíteni s ha főszerkesztő úr szidja a parasztot, az őstehetséget...

— Hova visz? — nyafogta Bojár.

Már a lugasban voltak. Ragyogó az asztalra ült s maga elé kényszerítette a székre Bojárt s közben zavartalanul beszélt tovább:

— ...az azért van, mert sürgős szüksége van parasztra és őstehetségre s havi ezerért nem adná, ha el tudná csalni Andortól a paraszti tárggyú nagy íróit. Most nézzon ide!

Ragyogó leugrott az asztalról, kinyitotta a fiókot s Szabó Katang János rajzait és festményeit kitergegette Bojár elé.

— Nézze ezt a kemény magyar arcot! Figyeli a bajuszát? Milyen erőről és pusztai búbánatról beszél. Itt van ez a kút. A géme vagy gémje — mondja aranyom, főszerkesztőm, hogy helyes: géme vagy gémje? — kirgíz ősi nosztalgia. S ennek a szőlőt szedő lánynak a feneke! A magyar talaj életerejének vaskos és mégis kedves, bár némiképp tragikus árnyalatú jelképe. Ezen a képen dél van. Nem hallja benne a harangsózt?

Bojár únottan vetett egy-egy pillantást János »alkotásaira«.

— Szóval, szerződtessük ezt a parasztot a »Rónaság«-hoz rajzolónak,

— Megőrült? Ezért nem hagy engem ebédelni? — nyávigott rosszkedvűen Bojár s visszament a félberágott rántottcsirke negyedhez.

Ragyogó fölényes arcot vágott, mint egy joggal visszautasított kínálkozó nő, hátravetette szokott dacos fejmozdulatával sörényét, elsimított rajta, cigarettára gyújtott s pecke göggel visszalépdelt az asztalhoz.

A nők nevetgéltek. Csokonai igyekezett észrevétlenül mennél többet inni. Bojár únottan, félig lecsukódott szemmel rágott, de olyan lomhán és meggyőződés nélkül, mintha nem is nyelné le a falatokat, mert maguktól úgyis levegővé válnak a szájában.

Ragyogó fölhajtott egy pohár bort, új cigarettára gyújtott, sörényét stb. (lásd, mint fent) és megszólalt:

— A főszerkesztő úr megnézte ennek a legénynek rajzait és festményeit s azt mondja, szívesen szerződtetné a »Rónaság«-hoz rajzolónak.

— Briliáns ötlet — dalolta Lil, a legény izmos hátára gondolva.

Gabriel Gizi, aki nem ok nélkül volt Lil bizalmasa és kegyeltje, rögtön tudta, mit kell tennie s azt tette; tapsikolva heherészett:

— Jaj de jó, jaj de jó, valódi Bojár-eszme.

— Egyenesen szenzációs — dörögte Csokonai és suttyomban újra teletöltötte a poharát.

— Azt mondja a főszerkesztő úr, — folytatta Ragyogó — azért sok neki a paraszt a magyar présben, mert rosszul találják. Ő tudná találni.

— Csak találni! — vihogta értelmetlenül Gabriel Gizi.

— Ő majd megmutatná, mit tudna egy ilyen homoki Rubensből kitiporni.

Bojár tágranyitott szemmel kutatta sorba az asztal körül az arcokat, aztán újra únott lett :

— Eh, csak úgy futólag mondtam.

Ragyogó odakacsintott Gizire, a pompás hangszerre, amely mindig meg tudta szólaltatni azt a dallamot, amelyet a »fiúja« kívánt. És Gizi így fújta a dalt, mafláskodásait kikapcsolva :

— Teherbíró az ötlet (Ragyogó kedvelt kifejezése, amelyet Gizi époly könnyedséggel hordott, mint a fiú nyakkendőit és hálóingeit), főszerkesztő úr, a magyar erőre ma inkább, mint valaha, szüksége van minden lapnak, viszont igaz, hogy paraszti vers, novella, regény már túlon túl sok jelent és jelenik meg. Mily más lenne egy friss paraszti szem és ceruza, amelyek a pesti életet ragadnák meg, persze azért ő falusi tárgyait is rajzolhatná tovább. Egy szentistvánnap körmenet, egy nagy temetés, ahogy egy falusi szem, mondjuk ki bátran, a hamisítatlan magyar szem látná ! A riportrajz s a rajzos riport reneszánsza a »Rónaság« nevéhez fűződne, mint annyi más forradalmi lépés a magyar sajtóban : írók lírai fejcikkei a gyilkossági tudósítások előtt, az oldal szélességű címek kétszer aláhúzáva, a rikkancs-szervezet új alapokra helyezése, a »rejtélyes rózsá« rejtvény-körjáték magánrepülőgép főnyeremény-nyel . . .

— Még nem is látták a rajzokat ! — mekegte gúnyosan Bojár. Mindig gúnyolódott, ha a hízelgés hájával kengették.

Erre a két nő felugrott s a lugasba viharzott.

Lil közben oda súgta Gizinek :

— Neked adom a tavalyi fekete selyem estélyi ruhámat.

— Csókollak, édes — áradt Giziből a hála. Ezt könnyen megkereste, bár nem az első könnyű keresete volt.

— Ide hívjam, főszerkesztő úr ? — kérdezte behízeltgőn Ragyogó.

— Ha maga beszélni akar velem — volt szíves Bojár egy félmondatot kipróbálni magából, mint valami rosszuljáró fogpépes tömlőből.

És Ragyogó, mint a kígyó, amely lenyelés előtt benyálazza áldozatát, nyájas szóval ment a konyhába Jánosért :

— Nézze, fiam, — már szerkesztőségi tagnak s így alantasának tekintette Jánost, hang és szó-készlet ezt mutatta — a főszerkesztő úr szeretne magával beszélni.

János szó nélkül jobbágyi engedelmességgel indult, bajusza bal végét a szájába szopta, aztán újra kipödörte.

András ugyancsak némán utánna baktatott.

Julis meg Zsuzsi, mintha csak a megsejtett veszélyben egymásra találtak volna, összekarodva a férfiak után lépegettek.

János mint tétova előrs megállt Bojár előtt, aki már teljes főszerkesztői méltóságában pávaskodott, mint mindig, ha szerződtestéről volt szó ; András két lépéssel János mögött a derékhad szilárdságát képviselte ; Julis és Zsuzsi András mögött három lépésre ideges utóvédként sustorgott.

— Mondja csak, János öcsém, — szólt Bojár — beszélgetne maga hozzám ?

— Kapásnak, nagyságos úr vagy — Andrássra vágott a tekintete a szeme sarkából — favágónak? — kérdezte János paraszti alázattal.

— Sem egyiknek, sem másiknak — mondta fanyarul Bojár, aki azt hitte, tréfálnak vele. — A tréfát nem szerette.

— Arról van szó, fiam, — vette át a szót uralkodójától külügyminisztere, a hivatalánál fogva hajlékonyabb Ragyogó — hogy megnéztük a rajzait és a festményeit . . .

Ekkor jött vissza Lil és Gizi a lugasból.

— Na? — fordult feléjük Bojár.

— Vonderful! — szólt alighanem angolul Gizi, de lelkesen.

— Bjutiful! — vélte ugyanolyan angolsággal és meggyőződéssel, de jó okkal tartózkodóbban Lil.

Ragyogó közben folytatta:

— . . . nagyon sok kiváló tulajdonságot fedeztünk fel bennük és Bojár Béla úr, a budapesti »Rónaság« című napilap főszerkesztő-tulajdonosa elhatározta, hogy hajlandó magát a laphoz szerződtetni rajzolónak.

— Osztán mit kő rajzunom? — kérdezte János.

— Mindent, ami eszébe jut, kútat, bikát, urambátyámokat, lányok csipejét, minisztereket, körmenetet, gázolást, pofozkodást, virágfakadást, levélhullást, dinnyéket és új kormányfőtanácsokat, amit lát s amit láttatunk magával, megértette? — magyarázta Ragyogó, remélve, hogy János egy szót sem ért az egészből.

— Meg — mondta János.

— Mit értett? — kérdezte nyafkán Bojár.

— Azt, kérem, hogy amit én látok, meg az újság lát, azt papírra teszem.

— Brávó! — vakkantotta Bojár.

— Más dolgom vele nincs? — kérdezte bizalmatlankodva János.

— Nincs. És mit kér? — mondta gyorsan Bojár.

— A nagyságos úr mit ajánl?

Ragyogó a figyelmeztetést, hogy »százat legfeljebb« franciául kezdte énekelni a három kis malac farkasgúnyoló danájára:

— Szan — szan — szan — szan, tutoplüsz, tutoplüsz, tutoplüsz, szan — szan — szan — szan tutoplüsz, tuttotototoplüsz.

A parasztok már nem is hitték, hogy megbolondult, annak tartották első perctől kezdve.

— Havi ötven pengőt és riportköltséget — mondta egyszerűen Bojár.

— Nem lesz az kevés, nagyságos úr? — kérdezte András.

Bojár ránézett, mintha azt mondaná, ennek meg mi köze hozzá?, majd Jánosra szegezte kövér mutatóját:

— Jó?

— Nyócvanat kérek s azt a köccséget — mondta hirtelen szilárdsággal János, ide-oda huzogálva s följebb rántva a gatyakorcát.

A szemtelenségre rögtön megtetszett Bojárnak a paraszt:

— És mikor jön föl Pestre? — kérdezte nyájasan.

— Menek én most is! — szólt egyszerűen János.

Bojárnak egyre jobban tetszett a paraszt, persze, látja az autót, miért fizessen külön a vasutazásért?

— Az nem lehet — tolakodott előre hízelt alázatosan Julis.

András úgy ránézett, hogy majd földőfte a tekintetével:

— Má mé ne lehetne? Katonaládát, subát elő, mehet!

— Elvisszük autón! — mondta a világ legtermészetesebb hangján Lil.

Bojár elfintorította az orrát, hogy subát meg parasztot fuvarozzon be Pestre, de azt gondolta, a város végén leteszi, majd bevillanyosozik onnan.

Készülődés közben — Julis meg Zsuzsi a ládájába poggyásztolták János kevés mindenét, Lil és Gizi nagy fontos beszélgetésben odébb vonultak, Bojár a kocsijával piszmogott, Ragyogó legalább egy huszast akart tőle e védtelen helyzetben kicsikarni a felfedezésért, Csokonai összeitta a maradék borokat — András és János szemtől szembe maradtak.

Nézték egymást merően, maguk se, a szemük se tudva, hogy több gyűlölettel-e, mint szeretettel. Való bizonyosság, hogy búcsúzkodtak. Tán örökre. András tekintetében benne volt az az ősi irigység és szájalom is, amelyet a szabad mezők fia érez a város kövei közé és fényességébe költöző atyafia láttán. De János szemében új tűz gyult, azé a paraszté — első városi helyükön szolgáló parasztlányok is ez okon szemtelenednek el — aki hirtelen ráébred, hogy a városiaknak szükségük van rá, éppen őreá: sajnálattal és a koszban maradó

testvér lesajnálásával hunyorgott Andrásra. Az öreg kapás nagyon is elérte ezt a pillantást . . . még hogy ennek áll följebb, majd rákoppint a fejére :

— No, János, — szólalt meg nyugodtan — ótalmazó Istenem hozta ide ezeket a kerge pestieket.

— Vagy tán az enyim! — vágott vissza János.

— Az is lehet, de hagyjad — legyintett András és elfordult . . . minek a küzködés, a marakodás? János elmegy. Az ég elvezérel.

A hirtelen odakerült két városi nő állt szemben a paraszttal.

— Mondja csak, gazduram, — nyájaskodott gyanús buzgalommal Gabriel Gizi — kérdeznék valamit erről a szőlőről, jöjjön csak — s még bele is karolt, úgy vitte magával a kuvaszokon túl a tőkék közé.

András szemérmesen, bizalmatlanul elvonta karját, s, ahogy paraszthoz illik, oldalt meg hátrébb maradva ment Gizi után.

Lil végignézett Jánoson.

— Nézze, fiatalember, nincs magának egy nadrágja? — kérdezte szemtelenül, de nem ok nélkül, arra gondolt tudniillik, hogy jelmezes paraszttal még sem ül egy kocsiba, Bojár se venné szívesen a népszínműi útitársat s a feltűnést külön céljai miatt is kerülni akarja.

— De van, csizmába való — szólt kurtán János, úgy méregetve a nőt, mint gerjedő szándékkal aratáson marokszedő lányt s bizalmatlanul, akárcsak vásáron az igen kínált üszőt.

— És ezt a túlzó árvalányhaját is levesszük.
 — Körülnézett. Bojár ép az autó felemelt motorfedele alá bújt félig. Kerek hátulján pimaszul feszült a remekbe szabott angol szövet. Lil gyorsan levette János fejéről a kalapot, megszabadította nevetséges díszétől, visszanyomta a legény fejébe:

— A bélésébe tettem a címemet. Ma este jöjjön fel, ha szétozlott a társaság — suttogta tárgyilagos forrósággal.

A legény, mint egy törleszkedő kandur, elhúzta az arcát Lil lelendülő sima karján. Bajsza végigcsiklandozta az illatos bőrt. Fejével bólintott, hogy jó, érti.

Zsuzsi hozta a katonaládát. János indult a ház felé nadrágot húzni. Félúton találkoztak.

A lány rémülten kutatta János pillantását:

— Hát elmész?

— El! — állta a tekintetét a legény. Küzdött magával, szóljon-e bár egy biztató szót, vagy mondjon-e valami gorombaságot, vagy csak egyszerűen ölelje magához. De látta, hogy nézik, nézi a szagos mucus, az ördögszánkája Zsuzsi, meg csúfságban fintorgó pofával az a sárga pimzli-fejű kótyagos. — Fődi okosság, el ne hagyj! — fohászkodott magában, leszegte a fejét s ment be a házba.

Mire visszajött — rendes paraszti ünneplőben — mindenki a kocsi körül csoportozott, búcsúzkodott. Bojár már a kormánykerék mögött ült s rakta fel a pót békaszemét. Ragyogó harsogva kiáltott:

— Indulás!

— Nem köll a subád, András ! — szólt gőgösen János.

— Gotzejdank ! — sóhajtotta el magát megkönnyebbülten Bojár.

— Jó ! — mondta András, aki elérte, hogy János nem engedi a szemét kibökní sima kirugatásáért egy nyeszlett subával. — Vidd vissza, Julis !

De Julis csak állt, úgy ölelve a subát, mintha tulajdon maga az ő halódó Jánosa volna benne, a szíve úgy vert alatta, hogy ha eleven tüze lett volna, lángra is gyul tőle a suba keshedt, zsíros szőre.

Az úri népek beszorongtak a kocsiba, Ragyogó az ölébe vette Gizit, így János Lil mellé került középre. A mucus meleg tenyere a firlefáncok alatt nyomban a legény combjára simult. János, aki nem fogott kezet se az ott maradókkal, a levegőbe bökött a fejével :

— No, isten álgyon !

A koci elkezdett dorombolni, egy nagyot tutult, szökkent s elindult.

A három paraszt csak állt s nézett utánna, míg a szöllőből ki nem fordult az útra. Mikor eltűnt, Zsuzsi két szeme elé kapta a jobb karját, bal kezét szíve iránt a mellére nyomta s az életipró fájdalom e két ősi jelével, hangos zokogással befutott a szöllőtőkék törpe-ritkás karó-erdejébe. A két láncos kutya, azt híven, hogy játszani akar velük, mint vidám órákon annyiszor, utánnaeredt, a láncuk aztán, amikor hosszuk nem adta többre, úgy visszarántotta őket ülepre, hogy a nyelvük is kileffent. Okos pusztai dögök voltak, úgy ma-

radtak hát ülve s örvüknek dőlten, félrenyomott nyakkal, panyókára lógó nyelvvel nézték a futva távolodó sírást.

András és Julis ezalatt csak néztek a messzeségbe némán. Hogy a sírás a távolban elhalt, mintha fölocsudtak volna. Julis megrezzent. András az asszonya felé fordult. Julis torzba rándult arcán sűrűzve iramlottak alá a könnyek. Andrást elöntötte a düh:

— Ne bögj! Te бүдös ringyó! Be a házba! — és durva kézzel vállon taszította.

Az asszony úgyis tudta, mi következik, nem fékezte hát kétségbeesése indulatját és sikongó hangos sírással, égnek tartott két karral befutott a házba. András, ahogy az asszonyverés iratlan szertartása kívánja, kigombolta jobb csuklóján az ingujj gombját, módisan hajtogatva föltúrte könyéken felül, megragadta a fához támasztott kapa nyelét, lerúgta róla a vasat, még csavart egyet a föl-kurtított ingujjon s nekiindult a háznak.

A pilledt, világos délután hűvösbe-sötétbe kezdett fordulni, mint előálomba a nehezen elalvó. Messze kondás-tülok búgott. A szomszédék kutyája igen kezdett ugatni. Valaki valahol kurjantott. Az utolsó fecskék s az első denevérek villódtak feketén az egyre sűrűsödő híg szürkességben. Árokparton elkapott lány kihívó-védekező kacagása csattant a sövényen túl.

Két öreg paraszt ballagott az úton. Mikor a házzal egyvonalba értek, megálltak: tompa buffogásokat, szék-asztal taszigálását, fölborítását és szapora asszonysikoltozást hallottak. A két

öreg helyeslően bólogatott, még a pipát is kivette a szájából. Az egyik szólt:

— Csépi! az asszonyt!

— Előbb köllött volna! — mondta rá a másik.

Visszanyomták szájukba a pipát és tovább poroszkáltak.

A parasztszöktetők ezalatt vigan gurultak Pest felé, nagyon is vigan: Ragyogó zsebéből egyszercsak előkerült egy borpárlatos üveg, — ő, sok meglepetést húzott ő így elő zsebéből, agyából, szívéből a legváratlanabbul sokszor — amely, Bojár pillantásait kerülve, körbe-körbe bujdosott a kocsiiban. A paraszt arca tüzelt, feje forrósodott pálinka-gőztől, asszony-illattól-érintéstől. Ragyogó a megzokott utálat pasás fölényével markolászta Gizit, mindegy, úgylis »erotikus kilengés« (saját szava) lesz a vége. Lil művésznő, az ösztönös és tudatos hetéra, most is megtalálta a helyzethez s a helyzet végső kifejlesztéséhez alkalmas mozdulatot: két keze össze-visszahajló tíz meleg kígyóujja közé fogta János kemény kezét, amelyet hol megszorított, hol gyengéden tartott, hol ölébe ágyazott, hol kissé emelintve dús, de szép melléhez nyomogatott. Egy zökkenőnél Lil megbillent s Jánosnak esett, amely alkalommal is szelíden a legény szalma-szagú nyakába harapott egy csókot. Ragyogó észrevette a mozdulatot, húzott egyet az üvegből, hátrahajtotta a fejét és a gyors szaladásuk fölött mozdulatlanul álló égbe szavalta:

— Ő, szent Érosz, bűvös jeledben hűpotetagemaj, retkessé térdeltem térdemet oltárod lépcsein, izsóppal hintettem meg tagjaim, koszorút fontam homlokomra és esdve kiáltok: add minden óra

legjobb csókját négy-keresztes hívednek, hüpote-tagmaj, ó, szent Érosz !

Gizi hisztériásan heherészett, Lil ábrándosan hallgatott, Ragyogó összevisszaszavalt Géraldyt, Nietzschét, Goethét és Vörösmartyt, János meg csak a Lil ígérkezése felé sustorgó vérének dobolasát hallgatta zúgó fülében.

Érosz meg lehetett elégedve. Bojár kevésbbé volt. Közvélemény-gyártással zsúfolt életében ritkák voltak a szerelem percei, apró alamizsnák Liltől a ráhalmozott kincsekért. Nem szerette, ha szerelem úszott körülötte a levegőben, közéleti gögijében és tiprott férfiúi gyávaságában elvből nem vett tudomást Lil gyakori eseteiről, most is, ha meg is látta volna Lil csókját a paraszt nyakán, inkább nem hitt volna a saját szemének, de Ragyogó féktelenkedése úgy bántotta, mint a két lágytojáson csámcsogó gyomorbajost a nagyevő, aki pillanatok alatt tüntet el kattogó fogai közt egy hagymás rostélyost hámozott, de ropogó kovászos uborkával. Százaz sebességre kapcsolt hát.

Hamar a városba értek. Csokonai a kültelken lekéredzkedett : van ott egy finom kocsmá, abban fogja megérlelni a kiránduláson nagy ügyelbajjal összeszedett kis mánort.

Ragyogó, hogy még némiképp elodázza a várva-várt útált percet, amikor Gizi ölébe hull, azt javasolta, vacsorázzanak meg valahol. Bojárnak tetszett az ötlet, fizetni, azt szeretett pénzére éhes minden potya falánknak, akiket aztán megvetéssel figyelt pár tormás virslije, pohár söre mellől, mint a pesti előkelő söntések modern Attilája, hogy zabálják az ajóka-gyűrűket, kaviárt, rántott

esirkét, libát, francia sajtót, zserbót s vedelik rá a palackos borokat — de meg Lil csak ilyenkor, drága mulatozásba áthajló vendéglői vacsorák után volt hajlandó csók-alamizsnálkodásra. Talán ma is, ki tudja? Kikötöttek hát a híres belvárosi söröző előtt.

Igen, de János? Jánossal azonban semmi baj sem volt. Tisztességtudóan ballagott be köztük a kocsmába s a magyar paraszt gyors nomád alkalmazkodásával igyekezett úgy ülni, enni, mint ők. S valahogy érdekessé, valakivé lett. Kint a homokon a tájhoz tartozott, itt azonban, a dohány-, sör- és kispörkölt-szagú ragyogó csarnokban, az alföldi ivószobák fényűzővé faburkolt, csillározott, festett, faragott városi szerencsésebb testvérében feltűnt a jobbágy évszázadok verejtékével szemébe csapzott kis üstöke, a homlokán keresztben húzódó vonal, — amilyet őszi nagygyakorlatok után látott az ember tiszt urak homlokán, — amelytől fölfelé nőiesen fehér volt a bőre s amelytől alá a nap, szél, eső bronza barnult, de úgy, olyan sötéten le az inge nyakáig, hogy krétafehéren villant a keshedt vászon, tömött kis bajsza kékes fényeket vetett, ép fogai kutya fog fehérségével villogtak, nagy keze pihenésében erek, inak duzzadtak s kevés, csak épp a célnak kellő mozdulatával a nagy ideges nyüzsgésben maga volt a nyugalom főúri szobra, csak a szaga volt parasztszag, széna, trágya, dohosság különösen kevert szaga.

Bojár jóindulatát azzal nyerte meg, hogy ő is tormás virslit kért s Lil őszinte, majd Ragyogó ugrató unszolására három párt nyelt el tizenkét tempós harapással. Három korsó sört úgy szívott föl közben, mint nyári záport a szőlői homok.

Tetejébe rámorzsolt félredült harmonikához hasonló öt óriási töpörtyűs pogácsát. Es nem sietett rögtön rágyújtani, mint a kényes városiak, akiknek petyhüdt gyomrában a rostélyos vagy paprikás debreceni mindjárt dohányfüst után kiált, hanem a sokféle jó ízeket még sokáig forgatta szertepogató nyelvével a szájában. Csak mikor az utolsó ételfoszlányt is lenyelte, akkor jött a dohányzás szertartása: papír, dohány lassú összekeverése, a papír középen hosszába hajtása, az egyik szélének kis behajtása, a behajtás megnyálazása s az így leváló rész lecsippentése, a dohány ujjbögyekkel kiméricskélése, a lassú sodrás, a hosszanti elnyálazás két mozdulattal, a már kész cigaretta függőleges simítgatása, az ajak-szögletbe gondos odaillesztése, a gyufa lassú gyújtása, a várás, hogy lángra kapjon s az első mély szippantás, amelyből bizony egy szemernyi se jött vissza hiába kifújva a levegőbe.

Az általános, izgató és izgatott társalgásban ketten hallgattak s ha szóltak, kevés szóval tették: az aszfalt keserű bölcse, Bojár és János, a sík együgyű bölcse. Lil és Ragyogó szája be nem állt s Gizi bugyborékoló kacagásában úgy gurult tova egy-egy mondat, mint bolond patakban a bohókás kavics. Beszéltek lapról, moziról, színészekről, kártyáról, szerelmekről.

— Hát hogy állunk falun a szerelemmel, János? — rohanta le a parasztot a gyors kérdéssel Ragyogó.

— Bizony, uram, inkább ülünk vagy fekszünk vele, — szentenciázott ravaszul János — mer nehéz teher az.

Bojár mosolygott, hogy végre valaki egyszer megfelelt ennek a szájasnak.

Hohó, népiesség? — gondolta Rémusz, hát majd ő is népies lesz:

— Forgatja-é kend, János, az ördög bibliáját?

— Csak olyatén gyakorta, mint az ördög a bibliát — vélte roppant komoly arccal János.

Ragyogó nem tudta, ugratja-e a paraszt, magában mosolyogva, ilyen okos-e vagy csak népies közhelyeket vág a képébe. Fordított egyet a beszédmódján:

— Volt-e sok viszonya, barátom?

— Vót — mondta János, aki nem értette a kérdést, de látta, érezte, hogy itt hencegni kell, hencegett hát, bizton fontos, hogy volt, hát volt.

— Meséljen, meséljen! — tapsikolt Gizi.

— Vót egyszer tehéntül, egyszer szakállas embertül, egyszer meg málétul, amikor még gyerek vótam — szólt János, aki közben az ismeretlen szót a hangzásban hozzá legközelebb állóval azonosította.

— Mije volt? — kérdezte szemöldökét ráncolva Bojár az általános nagy nevetésben.

— Mondom, hogy iszonyodásom — mosolygott János bambán a bamba városiakra.

Majdnem betegek lettek a nagy hahotázástól.

— Pezsgőt kellene rendeltetni az öreggel — súgta Gizinek Ragyogó, aki minden alkalmat meg akart fejni.

Gizi a Lil füléhez hajolt.

Lil bólintott és Bojárhoz fordult:

— Maradunk még?

— Ahogy akarja, drágám. Akar még valahova menni?

Ragyogó órájára tekintett s álnokul és Bojár ellentmondására játszva, fanyalgó hangon szólt:

— Elég későre jár az idő.

— Menjen akkor aludni — zordult rá Bojár.

— »Vörös Krokodil«? — kérdezte álfélénken Lil.

— Mindegy! — mondta Bojár, előhúzott a kabátja zsebéből egy marék összegyűrt bankót, kivonszolt belőle egy ötvenpengőt, vízszint pöndörítve az asztalra dobta és fölállt. Mentek.

A »Vörös Krokodil« mulatóhelynek már az ajtajában hódolat fogadta a főszerkesztő urat, a portás mélyet hajolt s mint ahogy szél hajlítja a búzatáblát, úgy hajolt meg elvonulása előtt a ruhatárban a titkár, a bár-előcsarnokban a művészi vezető, a páholysor szélén maga az igazgató. Alighogy elhelyezkedtek a velszi herceg »szokott« páholyában — négy év alatt háromszor ült benne — Ragyogó rögtön táncra kérte Lilt, aztán Gizit hurcolta körbe-körbe; mire leült, már kitöltve várta a pezsgő.

János is lehajtotta a maga italát ugyanazzal az egy nyeléssel, amivel francia úr a champagne-t, vagy aratási estéken az öregbéres a tornác lépcsőjén az uraság adta pohár zavaros bort. Lil vastag angol cigarettával kínálta. János kivett egyet, kettétörte, a feléből papírra tette a dohányt s megsodorta vékonyabb cigarettának.

Bojárt hallatlanul kezdte mulattatni a paraszt. Mosolygott:

— Hogy tetszik itt magának, Szabó?

— De biz a szájaig meztéláb van itt minden jány — vigyorgott János, aki kezdett elszemtelenedni.

— Miért éppen a szájaig?

— Mer arra, meg a főső arcára kilaszám van kenyve a mázalék. Ammá nem mezételen.

— Az ital ízlik?

— Célos ital ez, uram.

Ragyogó a János vállára kopogtatott:

— Főszerkesztő uram.

János Ragyogóra bámult, bólíntott és vigyorgott:

— Főszerkesztő uram.

— Miért célos?

— Mer eléri a célját.

— És mi lenne a célja? — kérdezte Ragyogó.

— A gyomor e! — mutatott a hasára János és elröhíntette magát.

Ragyogó megínt megkapta. Bojár meg volt elégedve.

— Nem szeretne táncolni? — kérdezte a főszerkesztő.

János lenézett a tánc-szérűre és megcsóválta a fejét:

— Erre a csisszenő-csosszanó kerengélésre nem áll a csizmám.

A szmokingos művezető tisztelő figyelemre hegyezve amúgyis hegyes orrát, ott állt a páholy sarka mellett és szolgálatkészen mosolygott.

— Csárdást, azt igen? — unszolta Bojár.

— De igen ám! — bólíntott János.

Bojár a művezető felé bökte a levegőbe kerek állát. A szmokingos suhant a zenekarhoz, a tangó

egy szakszofon-böffenéssel megszűnt és felharsant egy mű csárdás.

— De kivel táncujjak? — nézett János szemtelenül-ravaszul Lilre.

A művezető már a terem közepére hurcolt egy szelíd szőke lányt, aki az Alföldről útálkozott el ide, a comb-mutogatás éjjeli világába.

— Ott a táncosnője! — mutatott Bojár szokása szerint az állával a magyar kirakati babává teremtetézt kis szőkére. A műsorban volt egy »magyar« paraszti szám is, ahhoz volt pirosbázöldbe pruszlikozva, rokolyásítva a lány.

János kilépett a páholyból, odamendegélt a kis szőkéhez, megállt előtte, biccentett a fejével, kezét nyujtott, aztán derékon fogta két kézzel s fejét leszegve rakni kezdte a lassú csárdást, mint a bokrétás előadásokon tette. Rátartian táncolt, szépen. Aztán a szitalóst kezdte, lapockáján fogva kétszer ide, kétszer oda imbolyítva a lányt. Aztán oldalt kapta, balkarját egészen kinyujtva, jobbkarját könyökbe szegve s lassan forogni kezdett, ütemesen emelintve térdben hajlított jobblábát, de a vaduló zene megvadította, — a tanító úr is egyre mondta, hogy a frissben hejehujázzon, csapkodja a csizmaszárát, dobbantson nagyot — kettőt-hármat nagyot rikkantott, nagyot csapott vagy kétszer a csizmaszárra is s dobbantott a lábával. Bizony, falun a nagy-kocsma előtt a szabadban lágyan omlott szét a hangos kiáltás is, a döngölt öntözött föld puhát dobbant a nagy erővel tett dobbantásra s szelíd pufogás volt a csizmaszár verése. Itt azonban, ebben a szűk odu-teremben, fülhasító volt az el-

nyujtott »hujujujujujuuu«, a csizmaszár úgy buffogott, mint a nagy dob, dobbantásától migrént kaptak az összevisszaeszkető kis asztalok s akkora por szállt fel utánna, mintha füstölögne a tánc tér.

A kis szőke kicsúszott a karjából és elszaladt. A művezető messziről integetett a zenekar felé. A csárdás hirtelen elhallgatott. És János meg-hökkenve állt a terem közepén. Itt-ott gúnyos nevetés hallatszott. Vad pillantással kapkodta rá ide-oda a fejét János. Kínos csend lett.

Egy közeli kis asztalkánál ülő feltűnően kövér úr kinyujtott két karral tapsolni kezdett és har-sányan kiáltotta:

— Brávó.

Az egész terem tapsolt. Szokott így a tömeg: pimasz kis sértést indokolatlanul nagy jóvátétellel felejtetni. János úgy ment vissza a páholyba, mintha se látna, se hallana, de valami különös csendes düh kezdett benne bugyborékolni. Ki ellen, mi ellen, maga se tudta.

— Jól ropta, fiam — veregette meg a vállát Ragyogó.

János odasandított a válla fölött repkedő kézre, aztán fölpillantott az újságíróra, aztán félre-tekintve, lesöpörte magáról az alkalmatlan kezét.

Bojár felnevetett, Lil szemében apró tűz gyul-ladt.

— Nem kell az elismerésem? — vigyorgott gonoszul Ragyogó. — Akkor ígyunk pertut, édes egy Jánosom! — s emelte poharát.

János ránézett, gonoszkodó mosoly villant a bajusza tövében, fogta a poharát:

— Hát akkor az isten éltesse! Hogyan is tisztőjjelek?

— Rémusz! — mondta angyali szelíden Ragyogó.

— Rémusz? Ojjan is vagy! No, parolázunk! — és nyujtotta a kezét. S most, a mosoly pajzsa alatt már tudta, mi az a düh, ami benne forr: gyűlölet az új világ ellen, amelybe belecsöppent. — Vigyázz, János, — mondta magában — hadakozásra gyüttél te ide is, másminőre, mint a homoki volt Andrissal, Julissal, Zsuzsival, pappal, duhaj legénnyel, lila billogos papirosokkal, szőlőtolvajjal, bíróval, de hadakozásra, vigyázz!

Bojárnak azonban elég volt a paraszt-szórakoztatásból. Úgy érezte magát, mintha medvét mutogatna, amely eddig békén cammogott, most meg elvicsorította a fogát, hátha harap is.

— Megyünk, művésznő — szólát Lilhez, aki nyomban fölkel, a többiek a hirtelen támadt feszengő hangulatban túlságosan gyorsan követték példáját: a paraszt meg is vadulhat és bicskát ránt. Hát minden játék veszedelmes?

Bojár szokásos mozdulatával itt egy százast dobott fizetésként az asztalra és mentek. Kint, az autó előtt, mintha valami titkos parancs mondta volna fel a barátságot gazda és alkalmazottai között, Rémusz födetlen fővel alázatosan búcsúzkodott, Gizi tisztességtudóan kezelt, Lil fölületesen jóéjtezett, János csak állt és várta, mi lesz a ládájával, amely a kocsiban maradt. Végül is a beszállásnál Lilnek lovagi segítséget nyújtó Rémusz vette észre:

— Főszerkesztő uram, itt van még a Jánosnak himmi — hogy úgy mondjam: hummija — s már emelte is és állította a gyalogjáró szélére.

Bojár morgott, mocorgott, zsebében kotorászott, s szólt:

— Szabó úr!

János odalépett.

Bojár bankót nyomott a kezébe:

— Menjen ezzel szállodába — azzal már indított is. A kocsi elgördült.

A kis csoport nézte, hogyan távolodik. Mikor aztán a sarkon befordulva eltűnt, Rémusz figyelő, készséges, jókedvű magatartásából valami fáradt, mogorva lagymatagságba rogyant, oda kajánkodta Jánosnak:

— Menj szállodába, Ofélia — s indult előre, Gizi pincsimód utána szaporázott, még be se érte, Ragyogó megfordult — megyünk be a Mongoliába egy feketével leöblíteni ennek a pöffetegnek potya kajáját-piáját. Hogy dögölne meg minden gazdag ember. Ó, jöjj, Gizzlinger hajadon!

Szabó Katang János tehát ott maradt az aszfalton a Vörös Krokodil neon-fényeinek narancsvörös és lila kódében egyedül a nyári éjben katonaládájával. Először megnézte a bankót, kétszer is, biz az százpengős. Nem látott még olyat, de számot, betűt tud olvasni, az éppen százat mutat. Havi fizetsége neki nyolcvan pengő s borraivalója ma este száz. A kövér viszi a mucusát gépes kocsin s a mucus címe itt van a kalapja bélésében. Kivette, megnézte.

Az arany Sujtásos portás lépett most hozzá:

— Fogja, atyafi, a ládáját és menjen innen, minden pillanatban érkezhetnek, mehetnek vendégek.

János megmarkolta a láda tetőfülét és ment. Az útkeresztezésnél állt egy vérebeli, fajtájabeli, látta a szemén, bajsán, testtartásán, a rendőr. Bizalommal járult elébe:

— Biztos úr, kérem...

De az nagyon foghegyről válaszolt:

— No, mi baj?

— Ezt a házat keresném — s nyujtotta a cédulát.

A rendőr pár lépést tett ki az Andrássy-útra:

— Erre egyenest, aztán harmadik ucca jobbra — s már hátat is fordított neki.

De igen magánakvaló itt mindenki — gondolta János —, még a falusi sem vall vele közösséget, ha városi mundért szabtak a hátára. De a rühes pilátusotokat, majd megnyergellek én benneteket.

A mondott uccában egy lányforma szaladt elébe hajadonfőtt, végigmérte, nézegette:

— Maga a Szabó János? — kérdezte izgatottan.

— A'.

— Jöjjön hamar — s szaladt egyenesen egy kis kocsmának.

— Má mé mennék? — állt meg János.

— A Lil művésznő... ne hülyéskedjék... gyorsan.

— Ammá más — vélte János s tempósan lépegetett a lány után, az azonban visszaszaladt hozzá, karon ragadta s vonszolta a kocsmához, amelynek ajtaján szinte betaszította. A lendülő láda nagyot koppant az ajtófélfán.

— Jó estét, Kiss úr — szólt a lány a pult felé a köpcös kocsmárosnak s leült az ablak mellé, amelyen ujjnyira elvonta a függönyt. Nagyot sóhajtott, megnyugodva körülnézett és már mosolygott. — Kérek egy pohárkával. Maga mit iszik? — fordult Jánoshoz.

— Mindent — mondta lompos udvariassággal Szabó Katang.

— Kettővel!

— Tessék, Kati kisasszony — állította az asztalra a kocsmáros a két pohárka pécsi füves pálinkát.

— A főszerkesztő úr feljött az asszonyomhoz egy csésze teára, nézze, mikor megy el innen, mikor indul az autó, látja? szembe — súgta gyorsan Kati szobalány Jánosnak — amikor elment, öt perc múlva becsönget a kapun, első emelet balra, az ajtó nyitva lesz. — S hangos szóval fordult a kocsmároshoz: — Mondja, Kiss úr, a sógorom itt hagyhatná a ládáját? Majd érte jön.

— Csak tessék, Kati kisasszony, a szobámba teszem s hiánytalanul bármikor átveheti — mondta a köpcös.

Kati fölhajtotta a pálinkát és rohant:

— Irja föl, Kiss úr, jó estét. — A következő pillanatban már ott sem volt.

A kocsmáros elcipelte a ládát s János engedelmesen nézte a függönyrésein át az autó bizonytalan körvonalait. A kocsmában senki sem volt. A köpcös sem sietett vissza. Jánosnak kissé elködlött a feje; úgy érezte magát, mint amikor éjjel után kecmergett föl fekhelyéről, hogy még hüssel, napfölkelte előtt végezze el a kaszálást. Egy szem

gondolat nem volt a fejében. Néha fölrémlett előtte Julis boszorkányos tompora, Zsuzsi helyes pofikája, szőlőkarók, homok; tenyere alatt érezte a nagy szőke szagos mucus combját, hátán a keze kapirgálását; látta magát csárdásozni ott a tükrös ivóban; a zsebében meg-megroppant a százas. Ránézett a pohár pálinkára, fölhajtotta s valami lomha keserűség szállt vele a torkáról le a szívébe.

Minden bokor, úti ganaj, törött karó, lapulevél, közeli akác, távoli jegenye ismerős volt neki ott a homokon, tudta, mikor megy vízért a szomszéd, hány malaca van az ólban, mit mondott mult héten a főbíró úr a nagy vörös prэшáz előtt a tisztelendő úrnak, — itt meg idegen minden kő, pofa, szék, ucca és szoba . . .

— Bocsánatot kérek, az autó már elment — szólalt meg mögötte váratlanul a kocsmáros.

János ránézett, bólíntott, fölkelt és jobbágyi alázattal ment.

Az első emeleten az ajtó csakugyan nyitva volt. A Kati már várta. Levette a fejéről a kalapot és egy díszes szegre akasztotta. Kinyitott aztán előtte egy belső ajtót.

János két lépést tett a félhomályos szobában és megállt. Lába alatt az igen puha, az szőnyeg, de mindenütt, a pádimentom nem is látszik. A lámpa helyén a mennyezet közepéről takaros fia-hajó árbóccal, vitorlával lóg, de nem világít. Az ablak vak vörös függöny. Csuda szelíd szag a levegőben. Honnan jön a csendes világítás? Keresi. Hát a sarokban majdnem a földön egy óriás gomba fénylik s mintha a levegőben volna

elnyúlva tőle be a sötétbe egy szépséges, meztelen női láb. Tündér-arc bontakozik ki a gomba mögül a homályosságból és halkán nevet. Ő is elneveti magát.

— Tetszik nálam? — kérdezi a tündér, aki bizony Lil. Van is rajta valami, meg nincs is. Itt a teste látszik, a szépséges fehér, amott meg sok-sok vér-rózsás selyem, mintha rádobták volna, de nem takarja mindenütt. Csupasz lábán lakk topánka himbálózik a nagyujja végén s a fekete topánkán fehér hab-golyó remeg.

— Nagyon! — feleli rá János készségesen, őszintén.

— Jöjjön ide a kerevetre. No, üljön le. Beljebb. Kényelmesebben. Van itt elég hely négynek is. Iszunk egy csésze feketét.

János ocsudik: divány ez, az kislámpa törpeasztalon, párnák, nem mese ez, de igen szép nő drága fekvő vacska.

Kati hozta a feketét ezüst tálcán aranyöblű kis kék findzsákban s kis asztalt is gurított oda, amelyen szorongva állt zöld, sárga, vízsínű, barna italokkal félig, negyedig telt sok üveg, kis vödörnyi két hasas pohárral.

— Mit szeret, Jánoskám — kérdezte meleg, szeretetteljes hangon Lil — édeset vagy erőset? Persze, hogy erőset. No, várjon, ebből töltök, ez francia...

Mert meg kell vallani, hogy Lil elragadó volt, ha önként, maga választásából lehetett hetéra: minden mozdulata csupa ártatlan kacérkodás, minden szava csupa kedveskedés, amit mintha az éppen munkába vett férfi fokozódó szédülete tett volna egyre teljesebbé.

— Hogy szeretem a keze érintését, ez férfikéz, tudja, nem vagyok ezen a téren elkényeztetve, puhányok ezek, Jánoskám, nyávogó kandurok vagy durva kocsisok, milyen szépen néz rám, hadd nézzem közelebből — két illatos keze közé fogta János fejét, ajka lassan közeledett, mint a rózsabimbó, szemérmesen szétnyílt, fehér szép fogsora látszott s a csókja olyan szelíden, gyöngéden, áhítattal kapcsolódott a bajuszos szájra, mintha mátkája vagy anyja volna, de olyan makacs erővel is, ahogy csak szeretkezésbe vadult, szomját soha oltani nem képes, csókbadühödött rosszféle tud; aztán hirtelen elszakadt tőle, messzebb vonult, riadtan nézte a férfit, örömhajszolása akarattalan eszközét — nem, nem, most ne érj hozzám, töltsön és igyék, nekem is, milyen borzasztó ez János — aztán hirtelen megrázta villamosságtól zizzenő szőke, borzas hajerdejét és csinált álkodással mosolygott — semmi, Jánoskám, csak valamire gondoltam... te! — félkarral átölelte János fejét és nyiladozó ajka felé vonta, másik karja kinyúlt s hirtelen sötétbe borult a szoba.

Óra vagy órák multán a teljes fényben pompázó kis fészek — rejtett, de vakító tetővilágítás ontotta a ragyogást — egy nagy karosszékében ült János, Lil rendkívül rendes fehérselyem pizsamában az ölében guggolt s a férfi haját fésülte, kereste, hol kell elválasztani:

— Jaj, de szeretlek, te, te, én még, én még, én még így sose voltam. Mit csináltál velem? Hogy szeretlek! Még azt a jó falusi szagodat is úgy szeretem. Még férfi így nem emelkedett föl a lelkem száguldásáig. Miket mondok? Mint egy költő.

Leugrott az öléből, megállt előtte, fölemelt két nyíló tenyerét feléje kagylózta, fejét kapkodva ugráltatta tekintetét a legényen, mint aki keresi, hol érintse, hol csókolja, rajongó anya szokott így tenni gyerekével:

— Te, te, te!...

Aztán hirtelen megfordult, föllépett a kerevetre, ahogy ágyra szoktak a nők, hogy előbb ülésbe guzsorodva nyúljanak el végül — férfi előbb ráül az ágyra, úgy szedi fel aztán a lábát — s már ott feküdt, mint kíváncsi gömbölyűségű fehér selyem akt izmosan, telten ferdülő háttal, fejét karjába temetve, szőke haja bodros nagy halomban ragyogott, mint szikrázó arany csipkebokor. Nem mozdult.

János sem mert mozdulni, csak nézte, nézte a fehér selyem tompot, s úgy érezte, meg tudna halni érte.

— Most menj el. Nem bírom — hangzott panaszosan a kerevetről.

Jánosnak kiszáradt a torka az újra ébredő vágytól. Fölkelt s pár lépést tett a kerevet felé.

Lil, mintha rúgóra járna, ülésbe pattant, földet érő két lábát térdben összeszorította, dali dereka megroppant, melle besüppedt, arca mintha megszélesedett, megcsúnyult volna, roppantul kitágult szemebogarából üres nagy kerek tekintet meredt Jánosra:

— Nem bírlak. Menj! — s hogy a legény nem mozdult, felugrott, toporzékolt, karon ragadta Jánost, az ajtóhoz vonszolta, ott bestiális módon hozzátapadt testtel, ajakkal, majd a már

dereka köré kapcsolódó két kar ölelését úgy pattantotta el egy mozdulattal, ahogy cirkuszi erőművészek szokták a mellükre hurkolt vasláncot s kituszkolta Jánost az ajtón.

Csöngetés hallatszott. Kati rohant át az előszobán be a nagyságájához, de már jött is vissza. Ahogy behúzta maga után az ajtót, hallatszottak a kattánások, ahogy odabent Lil kétszer ráfordította a kulcsot a zárban.

— A nagyságos asszony azt üzeni, holnap délután ötkor jöjjön el — kezébe adta a legénynek a kalapot s a kijáráshoz vezette.

Mikor aztán nagynehezen kijutott a házból, János az uccán megállt. Megszagolta kezefejét, teli volt az a Lil jó szagával, nagyot szívott belőle . . . Testi egyszerűséggel elevenedett meg benne újra Lil ölelése, nem fűtötte művelt rajongás, nem színezte képzelgés, nem nagyította könyveken hízlalt öncsaló lelkendezés, amit az urak nagy szerelemnek, halálos szerelemnek szeretnek mondani, nem kissebbítette kétkedés, megsejtett más férfiakra féltékenykedés, csak azt érezte, mintha mázsás követ dobott volna le a gerincéről, mintha édes tej mászkálna vér helyett benne, hidegen melegedő borzongást érzett minden tagjában, mint nyáron, amikor fejére öntött egy vödör hideg kút vizet s hamar magára húzta utánna az addig a napon jól megmelegedett inget, gatyát. Nyujtózott egyet-kettőt, hogy a vállacsontja jóízűen megropogott belé, a tüdejébe úgy ömlött a hűs éjjeli levegő, mintha dézsával töltené bele éltetően az éjszaka. Jóllakott Lillel s mégis éhes volt rá. Tarkójára taszította kalapját, összehúzta, aztán

nagy erővel kivágta a két karját és vidáman, halkán, csak úgy magának cifra fütyörészésbe kezdett. Ment és ment, egyszer csak kint volt az uccából. Ott észbe kapott :

— A ládám !

Igyekezett vissza, de a kiskocsmá már zárva volt. Neki vetette hát a hátát a vasalt ajtónak, ránézett szemben arra a szép szerelmes házra, csak úgy látatlanban cigarettát sodrott, rágyújtott, nyelte a füstöt, nézte a házat, mosolygott s a legszebb nótákat fütyörészte csuda belefeledkezéssel. — Belegabalyodtál, te János ! — Bele-e? — Mégpedig fülig ! — így beszélgetett magával. Aztán kis szájharmonikát vett elő a lajbi zsebéből s belefújta nótáival egyenest a szívéből, hogy szereti ő a Lilt. A szaggatott hangokon ugráló, nyekergő sovány zene olyan volt, mintha a szőlős alföldi homok lelke kacagott volna a nagyvárosi nagy kőházak barlangos uccájában. Most aztán nagyon csendesen fújt három-négy gyöngéd-szelíd nótaszót a harmonikába, ami a végén olyat sikkantott, hogy fájó is volt meg víg is, aztán kirázta a szerszámból a nyálat, nadrágjához törülte, zsebre dugta, felnézett a házra, kalapjához bökte a mutató-ujját.

— Jojcakát, édesem nekem ! — s rátarti csizmakopogással útnak eredt.

Elcsitult nagy-jó érzés volt benne, az vitte, vitte, vivegette uccából ki, uccába be — de fene-nagy házerdő ez a város, csak hát a fáí, a házak csapatostul egybe vannak nőve — amikor egyszer csak arra ocsudott, hogy cudarul éhes meg szomjas. Csuda széles uccán járt, ami egy nagy térbe hasaso-

dott. Fölnézett egy nagy sárki házra, amelynek a homlokán nagy betűkben ez dölingézett: RÖNASÁG. Így biza: »szerkesztőség és főkiadóhivatal«. Alája lépegetett a háznak, nézte, bólogatott... Fura, havi fizetség nyolcvan pengő, borra való egy estére száz pengő, fura biza ez a rónaság. No, aztán hogy kinézegette magát, félre csapott egy mellékuccába, ahol is nem messze piros tűzbetűk hirdették egy pincegádor szemöldökön: »Víglegény«.

— E' mán teszi — mondta magában János — magam is víg legény vagyok. — És magában kuncogott.

De már nagy komolyan paraszti ösztönös óvatossággal bukott be a csapszék alacsony ajtaján. Eleinte nem is látta, mi van ott bent, csak az első üres asztalhoz hamar letelepedett. Kalapja a fejében. Nálukfelé se szokta letenni a kocsmában, hova? bormaszatba asztalra vagy székre, hogy ráüljenek?

A bormérő bádogasztal előtt egy úriember állt, mögötte meg faros-melleyes nőszemély, de tiszta piros selyemben. Őket nézte s így nem is vette észbe, hogy már előtte is áll egy kicsi, úgy egyölelésnyi lány kurta kékben, fehér köténykében, vörös hajú.

— Tetszik? — kérdezi, de úgy, mint aki nem kíváncsi a válaszra.

— Ehetnék — mondja János — meg pohár sört aggyon.

A lány fordult, ment. Akkor látta János, hogy, mintha almából harapták volna ki, olyan a hátulja, térdehajlása is kilátszik a kurta szoknyá-

ból, a lábaszára mint az egyenes kifli s jó lapos feküdni való a széles háta, a haja meg, mint a lángoló forgács.

Leteszi a sört és :

— Van szalámi, szalonna, sajt, kolbász, debreceni, virsli, szafaládé — hadarja a legcsekélyebb szolgálatkészség nélkül, de mégis valami bánatos barátságossággal.

— Csak az utolsót meg kenyeret, zöld paprikát — rendel bátran János, hisz ott a százpengős a lajbi-zsebben.

Megkapja, amit kért, de megveti a teríték kését-villáját, bicskájával meghámozza a szafaládét, balkeze mutató- meg hüvelykujja közé veszi, a zöldpaprikát középső- és gyűrűs-ujja közepével fogja a száránál, a kenyeret a gyűrűs- és a kisujjával szorítja a tenyere alsó dombjához, metsz egyet a szafaládéból, a szájába dugja, egy karikát a paprikából, egy kockát rá a kenyérből s így falatozgat jóízűen, mintha csak árokparton ülne, de nem ottan ül, hanem kocsmában, mert ahogy három nagy darab kenyérrel elegy eltűnt benne a hús meg a zöltség, szép lassú hajtással, hogy percekig tartson, rászívta a sört egyfolytában.

Ivásközben ahogy emelte a fejét, hogy a torka pontos lejtőt feküdjék a sör elé, meglátta a kékbeli vörös lányt, aki ott állt előtte, régóta nézhette, mert nevetett, de illendőségből és barátságból csak úgy némán.

— Izlett? — kérdezte a lány.

János bólintott.

— Most jött faluról?

— Nem gyöttem, de hoztak.

— Kik hozták?
 — Motoron.
 — Leülhetek?
 — Ha fáradt.
 — De a maga asztalához?
 — Van itt még mellette szék. Elülhet akár-melyiken.

— Ihatok egy pohár sört?
 — Magáét méri magának.
 — Tessék?
 — Tessék! — és ravaszul mosolygott János.

A lány arca csupa vörös lett, látszott rajta, hogy most mindjárt valami nagy gorombaságot mond, de lelohadt hamar az arca pirossága s pipiskés nekiberzenkedése és halkán kérdezte:

— Fizet nekem egy pohár italt?

Valami olyan szomorúság volt a hangjában, hogy János úgy, mintha otthon tenné, a falubéli kocsmában, lehúzta maga mellé kezén fogva egy székre s kurtán szólt:

— Fizetek.

— De nem sört — mosolygott félarcával a lány.

— Nem sört.

A lány fölkel, ment s hozott magának egy pohár pálinkát és egy újabb pohár sört Jánosnak.

Míg odajárt, az alatt nézett csak János körül: csuda egy hely, három egymásba nyíló kamrácskára osztva, az elsőben a kármentő meg szembe vele egy asztal, az asztal mellett elázva alvó kucséber, bús fejét vidám kosarára hajtja; a középsőben ült ő, aztán egy vastag-kurta öreg néni, aki egy nagy bögréből kávézott, aztán két úri fiatal köztük az

asztalon álló virágszál mellett fejfel összeborulva ; a hátsóban cigány látszott, amint hegedül s egy eltehénkedett vendég két meredten szétvágott lába a két kamásnis bokájával meg a két talpával, amelyek egyikén a középén folt kerekült pontosan körülszegezve.

— Hoci csak a ceruzát ! — s már húzta is ki a vörös lány füle mellől János az odatűzött pincéri szerszámot. Körülnézett, maga elé separt egy bitangolódó papirost, egyik oldala »étlap«, a másik tiszta, erre aztán elkezdte rajzolni, amit látott, még a vörös lányt is belerajzolta, meg magát is egy széken. Mikor befejezte, fölhaltotta a pohár sört, de ezt már sietősen és büszkén nevetett.

— Jé, de vicces — szólt a vörös lány. — Ihatok még egy pohárral?

— Igyál kettővel is, ha jólesik — mondta János a magyar paraszt hirtelen felszabaduló nagyúríságával.

— Murisan rajzol. Pont a mi kiköpött lokálunk — nevetett a lány. — Maga ilyen jól rajzol?

— Erre vagyok szegődtetve.

Most aztán hallgattak egy kicsit, mert mind-egyik csak arra felelt, amit megértett a másik idegen szavából.

— Mit csinál mindig? — kérdezte a kis vörös.

— Nem mindig egyazont — mosolygott János, rajzát gondosan összehajtogatva és belső zsebében óvatosan elhelyezve.

— Úgy értem, mit dolgozik?

— Rajzokat.

— Maga?

— Én hát. És maga?

— Á, hagyja! Utolsó, rohadt vacak hely ez a lokál. Délután öttől slusszig.

— Slusszig? — mondta igen tragikusan János, mert nem értette.

— Nagyon fárasztó. Jó, hogy nemsokára záróra. Jó lesz aludni — mosolygott fáradtan a vörös.

— Hű, az áldóját! — kiáltott fel János s maga elé meredt bambán.

— Vazisztlóz, apuskám, mi baj?

— Az a baj, hogy hol alszom én? — kérdezte igen ostobán János az előtte gomolygó füstös levegőtől.

A kis vörös elhúzta a fél arcát, úgy, hogy az a zárójel, amelyet az erőltetett vígságok s az eltűrt kéjek véstek az ajka mellé keresztbe, durván elmélyült: azt hitte, hogy szerelmi ajánlatot tesz a férfi. Hivatásszerűen János izmos combjára könyökölt s úgy nézett föl rá párás szemmel, mint a tejtől jóllakott s mégis mindig tejre szomjas pákosztos cica:

— Nálam akarsz aludni?

— Azt sem tudom, ki maga, hogy hívják — csavargatta János ide-oda a fejét.

— Ica, a vörös Ica, mert van itt még egy Ica az üzletben, az a barna Ica, az most szabadnapos — mondta a lány valami különös álmos, mákos hangon, egyre a férfi szemébe nézve.

János nagyon kezdett rákapni a városi nőkre, vagy, hogy az előbb Lilnél megoldozta másra tartogatott szép szerelmi kincseinek erszényét, most már csak úgy magától hull belőle az arany, akár így, akár úgy, de veszekedettül megkívánta hirtelen ezt a selyem kékbeli cicust.

— Vörös Ica, osztán nálad aluggyak? — kérdezte lassan, lehajolva s a lány szeme közé nézve.

— Akarsz? — kérdezte vissza, felső ajkán végighúzva a nyelve bögyét Ica.

János szelíd erővel belemarkolt a lány combjába, úgy mondta a szemébe :

— A'.

Ica most rettentő józanul fölegyenesedett :

— Ide figyelj, apus !

— János !

— Ide figyelj, hát János — hadarta Ica másfelé nézve, szinte üzletszerűen — most szépen fizetsz, én már nem ülök vissza hozzád, záróráig maradhatsz, s jobbra, ahogy innen kimégy, a második sarok mögött megvársz, lehet, hogy sokáig tart, mert le kell számolni az egész napi lózungot a tulajnak és átöltözni, talán egy félóra is lesz. Megvársz ?

Azzal hirtelen fölkel, János elé állt, kis köténye kis zsebéből kivett egy karcsu papírszelet-csomót, füle mellől előhuzta a ceruzát s számolni kezdett :

— Volt először sör . . .

Mintha mellbe taszították volna, döbbsen el most hirtelen észbekapva János . . . a százpengős, a cudar mindenit, se több, se más pénze, meglátja ez a lány, elszedi, tán inkább a kocsmárossal . . . Már emelte is az ujját :

— Az az úr a kocsmáros, nidd-e, Ica ?

A lány oda se nézve bólintott s tovább számolt.

János ültében elfordulva csúszott le a székről.

Odament a bádogasztal mögött álló úriemberhez :

— Hun szólhatnék bizodalmasan az úrral ?

— Mit akar? — felelt a kérdésére zsíros, recsegő kérdés.

— Szavam lenne az úrral!

A vörös Ica megrökönyödve, ijedten kacsintgatott messziről a tulajnak.

— Á, négyszemközt akar beszélni velem? Ertem. A gangon, fiam — mondta, mindent megértve a kocsmáros s nézegette Jánost, mit fogjon itt le róla, hogy, persze, nem tud fizetni, lajbitkalapot, vagy pár csi mát a lábáról.

A hagyma-, kávé- és vécé-illatú kis folyosón aztán ezt mondta János, egy szuszra, de tempósan :

— Kerti veteményt, dinnyét adtam el kocsi-val az uraságét száz pengőért, kiből húsz az enyém, váltsa el, kocsmáros úr, a jány azt gondúná, mind az enyém, de én nem parancsolok, csak húsz pengővel, itt a száz pengő.

— A legnagyobb készséggel, barátom — olvadozott a zsíros hang. — És tessék, kérem, máskor is felkeresni üzemet. Az Ica nagyon, nagyon, nnaggyon rendes lány. Jó lesz így? Ötven, húsz az hetven, húsz az kilencven, és tíz az száz. Tessék.

Ica csak nézett, amikor pár perc múlva kéz-fogással búcsúzott becses vendégétől a tulaj a pultnál.

— Hát, fizetek — tett le az asztalra Ica elé egy húsz pengőt a visszatérő János. Csak úgy állva várta meg az aprót, felmarkolta, a nadrág-zsebébe nyomta, és ment.

Az uccán a második sarok mögött neki vetette a hátát az ismeretlen falnak, tíz pengőt a lajbi-zsebbe dugott, az ötvenest a kalapja bélésébe

rejtette, a huszast a könnyebben lejáró jobb csizmája orrába. Aztán cigarettát sodort és várt.

Nem sokáig kellett várnia. Még végire se ért a bagónak, jött ám egy szerényke kis éjszakai bogár: illő kis szürke kalap, illedelmes szürke szoknya, valami világosabb ingmell. No né, az Ica? De ő az! Hóna alatt egy dagadt táska, akkora, mint arra lent, a homokon náluk, a bábáé.

— Sokáig jöttem? — kérdezte nagy szelíden a lány, Jánosba karolt s menésnek húzta.

— Ippeg! — mosolygott János s biztonságba helyezett pénzére gondolt.

De a lány is nagy nyájasságában a János pénzére gondolt, mert a kocsmáros, mint derék alkalmazottjának jóakarója, sietett neki elárulni közben, hogy van még pengője a parasztnak, de mint a jól fizető s talán állandósuló vendég pénzének egyetlen jogos igénylője, ötvenet mindenestre lehazudott a százból.

Ide-oda kujtorogtak a sok mind egyforma mélyuccán a hideg ég s a meleg kövek között, míg végre a sok egyforma kapu közül az egyik előtt megállt a Vörös Ica.

— A házmesternek egy pengőt adj! — mondta nagyon értelmesen Jánosnak s szerényen nyomta meg a falon a gombot.

— Csss! — intette szóval és ujjal csendre Jánost, amint lábujjhegyen nekiindult a lépcsőnek. — Harmadik emelet. Fogódzz a karfába! — súgta később.

A szuszogva, suttyogva lépegető alatt olyan szemtelenül csikorgott a csizma, mint amikor

temetési menetben süket ember akaratlanul hangosan sikamlós adomát mesél bádogképpel a szomszédjának s nincs mód rá elhallgattatni. Jó közel az éghez aztán kiértek egy nyitott folyosóra, amelyen egyszer jobbra, aztán egyenesen mentek s ott, a második sarokban lépcsők látszottak föl és le s köztük erre is, arra is egy-egy üveges ajtó. Az innenső előtt lehajolt az Ica, kulcsot vett elő a lábtörlő gyékény alól s nagyon halkán a zárba illesztette.

A néki bizalmas, Jánosnak idegen sötétségben csak úgy húzta maga után a legényt kézenfogva s egyszer csak fény gyulladt. Takaros szobában nézett szét pislogva János. Rézágyat látott, díványt, szekrényt, asztalt, nagy tükröt. De Ica csak húzta tovább egy nagy függöny felé. Azt elrántotta. Kis benyíló volt. Benne egy kerevet, éjszakára ágyazva, szembe vele fali fogasok tele ruhával, alattuk láda, az ágy fejénél szék, rajta ébresztő óra, hamutálca tele hideg mocsokkal s egy villanyra járó fehérüveg gyertya.

— A szobám! — mutatott a szomorú egérlyukra bátortalan vidámsággal Ica. — A nagyszobában a barátnőm lakik, ketten fizetjük a lakást, ő a többet, mert ő táncosnő és gazdag barátja is van. Gyere, bujjunk be, elfüggönyözzük, Nyuszi — ő a barátnőm, — csak nyolc órakor jön haza, náluk ötkor van záróra s még kávéházban szok reggelizni.

Üresen kongott a rézrúd, amint a csukásra rántott nehéz barna függöny rézkarikái végigugráltak rajta. Pár percig még égett bent a világosság, aztán sötétség borult a lakásra.

Leugrott az öléből, megállt előtte, fölemelt két nyíló tenyerét feléje kagylózta, fejét kapkodva ugráltatta tekintetét a legényen, mint aki keresi, hol érintse, hol csókolja, rajongó anya szokott így tenni gyerekével:

— Te, te, te!...

Aztán hirtelen megfordult, föllépett a kerevetre, ahogy ágyra szoktak a nők, hogy előbb ülésbe guzsorodva nyúljanak el végül — férfi előbb ráül az ágyra, úgy szedi fel aztán a lábát — s már ott feküdt, mint kíváncsi gömbölyűségű fehér selyem akt izmosan, telten ferdülő háttal, fejét karjába temetve, szőke haja bodros nagy halomban ragyogott, mint szikrázó arany csipkebokor. Nem mozdult.

János sem mert mozdulni, csak nézte, nézte a fehér selyem tomport, s úgy érezte, meg tudna halni érte.

— Most menj el. Nem bírom — hangzott panaszosan a kerevetről.

Jánosnak kiszaradt a torka az újra ébredő vágytól. Fölkelt s pár lépést tett a kerevet felé.

Lil, mintha rúgóra járna, ülésbe pattant, földet érő két lábát térdben összeszorította, dali dereka megroppant, melle besüppedt, arca mintha megszélesedett, megcsúnyult volna, roppantul kitágult szemebogarából üres nagy kerek tekintet meredt Jánosra:

— Nem bírlak. Menj! — s hogy a legény nem mozdult, felugrott, toporzékol, karon ragadta Jánost, az ajtóhoz vonszolta, ott bestiális módon hozzátapadt testtel, ajakkal, majd a már

dereka köré kapcsolódó két kar ölelését úgy pattantotta el egy mozdulattal, ahogy cirkuszi erőművészek szokták a mellükre hurkolt vasláncot s kituszkolta Jánost az ajtón.

Csöngetés hallatszott. Kati rohant át az előszobán be a nagyságájához, de már jött is vissza. Ahogy behúzta maga után az ajtót, hallatszottak a kattánások, ahogy odabent Lil kétszer ráfordította a kulcsot a zárban.

— A nagyságos asszony azt üzeni, holnap délután ötkor jöjjön el — kezébe adta a legénynek a kalapot s a kijáráshoz vezette.

Mikor aztán nagynehezen kijutott a házból, János az uccán megállt. Megszagolta kezefejét, teli volt az a Lil jó szagával, nagyot szívott belőle . . . Testi egyszerűséggel elevenedett meg benne újra Lil ölelése, nem fűtötte művelt rajongás, nem színezte képzelgés, nem nagyította könyveken hízlalt öncsaló lelkendezés, amit az urak nagy szerelemnek, halálos szerelemnek szeretnek mondani, nem kissebbítette kétkedés, megsejtett más férfiakra féltékenykedés, csak azt érezte, mintha mázsás követ dobott volna le a gerincéről, mintha édes tej mászkálna vér helyett benne, hidegen melegedő borzongást érzett minden tagjában, mint nyáron, amikor fejére öntött egy vödör hideg kút vizet s hamar magára húzta utánna az addig a napon jól megmelegedett inget, gatyát. Nyujtózott egyet-kettőt, hogy a vállacsontja jóízűen megropogott belé, a tüdejébe úgy ömlött a hűs éjjeli levegő, mintha dézsával töltené bele éltetően az éjszaka. Jóllakott Lillel s mégis éhes volt rá. Tarkójára taszította kalapját, összehúzta, aztán

— Mi baj, no? — forgatta meg János együgyű vigasztalását.

— Úgy sem tud rajta segíteni, nem is akar — peregettek lassan a halovány szavak.

— No, no! — mondta nagylelkűen, de óvatosan János.

Ica ülésbe pattant. Egy valahonnan előkapott körfésűt nyomott a hajába, amitől olyan elől sima, hátul borzas lett, mint egy szerecsen törzsfő, fölkapott egy cigaretta csutakot a székről, meggyújtotta, a füstöt mélyen mellre szívta, orrán-száján engedte ki s János egyik melle gombját gépiesen morzsolgatva, félig sírta, félig mondta:

— A pizok, én nem tudtam, hogy a Meiszner két nappal előbb elengedi. Csak holnapután lesz elseje, a Meiszner a Vörös Krokodil művezetője és a Nyuszi ott volt lány, táncosnő, no, aki nem is táncol, te tudod és föllépett már második hónapja prolongálva egy haváji fűrészhagedűs, klassz szám és a Nyuszi beháborodott és most a haváji element és magával vitte a Nyuszit, de ne féljen az az utolsó, mert tudom, hogy Krajlik Anasztázia a neve és van még rendőrség, mondom a Mari néninek, ez az asszonyság itt, a szobaasszony, de a frász törje ki, nem volt szép, hogy nem mondta meg, hogy mit tervel a Krajlik ellenem, hogy még engem törjön ki a frász? ordított a Mari néni, nem magát, asszonyság, mondtam, de azt az utolsót, szóval veszekedtünk, nem hallotta? Az igazánbul úgy volt, hogy én itt nem fizetek, a Nyuszi barátnője vagyok, ha két lány együtt van, az a rendőrség miatt is jobb, Nyuszinak sem kellett egyedül csavarogni, ingyen adta ezt a fülkét és a

Mari nénitől azzal ment el, hogy én most kifizetem neki a hónapot, azt, ami elmúlt, ezzel így kiszedte a holmiját Mari nénitől, mondhatnám úgy is, hogy megszökött és ha nem fizetek, átad a rendőrségnek az Ó-utcába, az erkölcsrendészetre és itt fogja a holmimat, jaj!

A vége már tiszta zokogás volt, a »jaj« tompa hosszú sóhajlás és azzal csak levágta magát a díványra s vonítva, ahogy számárköhögős gyerek húzza a lélegzést, hangosan és gáttalanul sírt.

János egészen megzavarodva hallgatott. Szeretett is volna segíteni a nyomorulton, sajnálta is a pénzét, féltette is, aztán egyszerre olyan éhséges csömör fogta el minden nőtől, ahogy nagy lakmározások után van néha az ember, amikor megtömte a bendőjét dagadóval, orrával, kalbásszal, majorránnás káposztával, ilyen meg olyan rétéssel és no most még hegyibe fügét, szentjános kenyeret, narancsot kíván, Julist érezte és kívánta az ínye, Z uzszi gömbölyűségeknek nézésére szomjazott, a Lil tüzes bőre égette a bőrét, itt ennek az Icának reszketős, szorító négykézláb ölelését érezte, mindet egyszerre kívánta és mindet egyszerre utálta. Fölfordult a lelke gyomra csak attól, hogy nézte, mint ökrendi ki ez a lány a bánatját elejbe.

Egyszerre csak abbahagyta a sírást Ica, megtörölte inkább öntudatlan, mint kitanult szemérmetlen mozdulattal szemét-arcát az inge elejébe, végigszántott a körfésűvel haja bozótján s mint aki — ez az élet! — a tárgyra tér, egyszerűen kérdezte:

— Mit ad maga most nekem ajándékba?

— Jó estét, Kiss úr — szólt a lány a pult felé a köpcös kocsmárosnak s leült az ablak mellé, amelyen ujnyira elvonta a függönyt. Nagyon sóhajtott, megnyugodva körülnézett és már mosolygott. — Kérek egy pohárkával. Maga mit iszik? — fordult Jánoshoz.

— Mindent — mondta lompos udvariassággal Szabó Katang.

— Kettővel!

— Tessék, Kati kisasszony — állította az asztalra a kocsmáros a két pohárka pécsi füves pálinkát.

— A főszerkesztő úr feljött az asszonyomhoz egy csésze teára, nézze, mikor megy el innen, mikor indul az autó, látja? szembe — sügta gyorsan Kati szobalány Jánosnak — amikor elment, öt perc múlva becsönget a kapun, első emelet balra, az ajtó nyitva lesz. — S hangos szóval fordult a kocsmároshoz: — Mondja, Kiss úr, a sógorom itt hagyhatná a ládáját? Majd érte jön.

— Csak tessék, Kati kisasszony, a szobámba teszem s hiánytalanul bármikor átveheti — mondta a köpcös.

Kati fölhajtotta a pálinkát és rohant:

— Irja föl, Kiss úr, jó estét. — A következő pillanatban már ott sem volt.

A kocsmáros elcipelte a ládát s János engedelmesen nézte a függönyrésen át az autó bizonytalan körvonalait. A kocsmában senki sem volt. A köpcös sem sietett vissza. Jánosnak kissé elködlött a feje; úgy érezte magát, mint amikor éjjel után kecmereggett föl fekhelyéről, hogy még hüssel, napfölkelte előtt végezze el a kaszálást. Egy szem

gondolat nem volt a fejében. Néha fölrémlett előtte Julis boszorkányos tompóra, Zsuzsi helyes pofikája, szőlőkarók, homok; tenyere alatt érezte a nagy szőke szagos mucus combját, hátán a keze kapingálását; látta magát csárdásozni ott a tükrös ivóban; a zsebében meg-megroppant a százás. Ránézett a pohár pálinkára, fölhajtotta s valami lomha keserűség szállt vele a torkáról le a szívébe.

Minden bokor, úti ganaj, törött karó, lapulevél, közeli akác, távoli jegenye ismerős volt neki ott a homokon, tudta, mikor megy vízért a szomszéd, hány malaca van az ólban, mit mondott mult héten a főbíró úr a nagy vörös prэшáz előtt a tisztelendő úrnak, — itt meg idegen minden kő, pofa, szék, ucca és szoba . . .

— Bocsánatot kérek, az autó már elment — szólalt meg mögötte váratlanul a kocsmáros.

János ránézett, bólintott, fölkelt és jobbágyi alázattal ment.

Az első emeleten az ajtó csakugyan nyitva volt. A Kati már várta. Levette a fejről a kalapot és egy díszes szegre akasztotta. Kinyitott aztán előtte egy belső ajtót.

János két lépést tett a félhomályos szobában és megállt. Lába alatt az igen puha, az szőnyeg, de mindenütt, a pádimentom nem is látszik. A lámpa helyén a mennyezet közepéről takaros fia-hajó árbóccal, vitorlával lóg, de nem világít. Az ablak vak vörös függöny. Csuda szelíd szag a levegőben. Honnan jön a csendes világítás? Keresi. Hát a sarokban majdnem a földön egy óriás gomba fénylik s mintha a levegőben volna

János épp a csizmát rántotta a lábára s azon gondolkozott, hogy szedi össze a pénzeket lajbiból, csizmából, kalapból, hogyan és hol, de eszébe jutott a kellő hely s némikép váratlanul fordult Icához :

— Van ittend reterát?

Ica elutálkozva fordult el a marha paraszttól s foghegyről bökte csak oda :

— Folyósó végén.

Lajbit öltött, kalapot is fejébe vágta mondván :

— Féltem a huzatoktól a fejem, reomás — és el-kicsikorgott a szobából.

A folyósó végén a csakugyan poklokszelejárta fülkécskében a csizmából kikotorta a hús pengőst és a lajbiba tette a tizes mellé, az ötvenest a kalapbélésből kipiszkálta s jó mélyen a csizmaszárba dugta s ment nyomban vissza.

A Mari néni — egy fertelmes szétmállott feketült szénaboglya — bent állt a szobában és igen beszélt éppen a Jucival, aki már fel volt öltözve.

— Jó reggelt ! — nyájaskodott széles vigyor-gással a banya.

— Aggyisten ! — bökött a kalapja széléhez János.

— Azt mondja a Mari néni — vette át a szót tisztelettel, de határozottan Ica, mint két tárgyaló király között a vezető külügyminiszter — hogy csak magának, mert az én ismerősöm, oda adja a szobát hús pengőért, kettő külön a világítás — vetette hozzá lengén.

Mari néni bólintott.

— De be kell magát jelenteni és csomag, koffer nélkül sem adja ki — mondta szigorúan Ica.

Mari néni újra bólintott.

— Nekem nincsen csomagom vagy kofferem, csak egy katona ládám — jelentette ki rendkívül becsületesen és bután János.

Ica Mari nénire nézett kérdően, Mari néni bólintott.

— Hát akkor ki van véve a szoba — mondta Ica.

— Ki a' — szólta János.

Mari néni bólintott.

És egymást nézték mind a hárman. Sokáig, mert János sehogyan sem értette, hogy mostan fizetni kell.

— A Mari néninek sok dolga van — magyarázta Ica.

— Tessék csak a dóga után nézni — udvariaskodott János.

— Előbb adja oda a bért Mari néninek — unszolta Ica.

— Azt igen — bólogatott János s leszurkolta végre az asztal sarkára a huszonkét pengőt.

Egyszerre megjött a hangja a néninek :

— Kíváló szoba ez, kérem, itt a nagyablaka a grófi kertre néz, a Nyuszi kisasszony igen szerette ám a napot és itt napozott, kicsit most pókhálós, de nagytakarítást csinálok még ma, úgy fogja itt magát érezni a lelkem szobaúr, mint a váci püspök a pöhölye-ágyban, hozok bejelentőt — szólta, felkapta a pénzt az asztalról, ráköpdösött nagy erővel, de mégis csak úgy mímelve, ezt morogta hozzá : »apádanyádidegyüjjön« s gyorsan kiment a szobából.

— És én mit kapok? — pipiskedett Ica.

— Vörös Ica, osztán nálad aluggyak? — kérdezte lassan, lehajolva s a lány szeme közé nézve.

— Akarsz? — kérdezte vissza, felső ajkán végighúzva a nyelve bögyét Ica.

János szelíd erővel belemarkolt a lány combjába, úgy mondta a szemébe:

— A'.

Ica most rettentő józanul fölegyenesedett:

— Ide figyelj, apus!

— János!

— Ide figyelj, hát János — hadarta Ica másfelé nézve, szinte üzletszerűen — most szépen fizetsz, én már nem ülök vissza hozzád, záróráig maradhatsz, s jobbra, ahogy innen kimégy, a második sarok mögött megvársz, lehet, hogy sokáig tart, mert le kell számolni az egész napi lózungot a tulajnak és átöltözni, talán egy félóra is lesz. Megvársz?

Azzal hirtelen fölkel, János elé állt, kisköténye kis zsebéből kivett egy karcsu papírszelet-csomót, füle mellől előhuzta a ceruzát s számolni kezdett:

— Volt először sör...

Mintha mellbe taszították volna, döbbsent el most hirtelen észbekapva János... a százpengős, a cudar mindenit, se több, se más pénze, meglátja ez a lány, elszedi, tán inkább a kocsmáros-sal... Már emelte is az ujját:

— Az az úr a kocsmáros, nidd-e, Ica?

A lány oda se nézve bólintott s tovább számolt.

János ültében elfordulva csúszott le a székről. Odament a bádogasztal mögött álló úriemberhez:

— Hun szólhatnék bizodalmasan az úrral?

— Mit akar? — felelt a kérdésére zsíros, recsegő kérdés.

— Szavam lenne az úrral!

A vörös Ica megrökönyödve, ijedten kacsintgatott messziről a tulajnak.

— Á, négyszemközt akar beszélni velem? Ertem. A gangon, fiam — mondta, mindent megértve a kocsmáros s nézegette Jánost, mit fogjon itt le róla, hogy, persze, nem tud fizetni, lajbitkalapot, vagy pár csizmát a lábáról.

A hagyma-, kávé- és vécé-illatú kis folyosón aztán ezt mondta János, egy szuszra, de tempósan:

— Kerti veteményt, dinnyét adtam el kocsi-val az uraságét száz pengőért, kiből húsz az enyém, váltsa el, kocsmáros úr, a jány azt gondúná, mind az enyém, de én nem parancsolok, csak húsz pengővel, itt a száz pengő.

— A legnagyobb készséggel, barátom — olvadozott a zsíros hang. — És tessék, kérem, máskor is felkeresni üzemet. Az Ica nagyon, nagyon, nnaggyon rendes lány. Jó lesz így? Ötven, húsz az hetven, húsz az kilencven, és tíz az száz. Tessék.

Ica csak nézett, amikor pár perc múlva kéz-fogással búcsúzott becses vendégétől a tulaj a pultnál.

— Hát, fizetek — tett le az asztalra Ica elé egy húsz pengőt a visszatérő János. Csak úgy állva várta meg az aprót, felmarkolta, a nadrágzsebébe nyomta, és ment.

Az uccán a második sarok mögött neki vetette a hátát az ismeretlen falnak, tíz pengőt a lajbi-zsebbe dugott, az ötvenest a kalapja bélésébe

legyen kettő! Az egyikhez úgyis csak akkor megy el, amikor ő akar. A másikat meg akkor ereszti be, amikor akarja.

Már előre nézett a jövőbe, mint otthon szokta, amikor a leves fölé görnyedve elgondolta, mennyit is kell délig kapálnia, kötnie, nyesnie... S nini, mindennap kávé! Nem úgy, mint otthon, néha csak falás szalonna vagy csak kenyér, azám, szikadt, rágós kemény kenyér... Majd megnyergel benneteket, kancát-csődört egybe, Szabó Katang János! Bűdös pestiek!

Tempós lassú lépdelés mögé rejtve tájékozatlanságát lödörgött be a szerkesztőségi házba. »Rónaság« itt, »Rónaság« ott kis betűkkel, nagyokkal, legnagyobbakkal ajtó fölé, ajtóra, falra mindenüvé felírva. »Kiadóhivatal«, »Budapesti előfizetés«, »Hirdetések«, »Film és színház«, »Idegeneknek tilos a bemenet«... és szaladgálás, kabátban, kabát nélkül, ingujjban, mellényben, kalappal, hajadonfőtt lépcsőn föl, le, ajtókon ki s be, nők, férfiak, öreg, fiatal, katona, pap, zsidó, mindenféle népség.

— Mit óhajt? — szólt rá egy nagy ajtó mögött másik kis ajtóból egy magas sovány ember, akinek félig vereses hajú, félig kopasz fején jobbfülére taszítva hőkölt hátra egy tányérsapka, amelynek az ellenzője fölött arany írással ragyogott megint »Rónaság«.

János kihúzta magát s ahogy föltette magában, elkezdett szemtelen lenni:

— Szabó Katang János vónék, az új rajzoló szerkesztő, a főszerkesztő urat keresem — tagolta három szakaszra, mindeniknek is a végét nyomva

meg, — *nék, esztő, sem* — mintha mezőn szakaszvezetőként bakákra ordítana vezényelve.

A tányérsapkás egy cseppet sem indult meg :

— Üljön csak le ott a padra, atyafi, majd jön a főszerkesztő úr — mutatott egy sötét sarokba.

Ettől aztán egy kicsit lehült a János nagy fennvaló kedve s megkushadva ült le a fényessé koptatott padra.

Szélvész ember rohant el most a tányérsapkás előtt, aki utánna kiáltott :

— Ügye izé, álljon csak meg.

Ragyogó volt s megállt :

— Mi az, Árpád?

Az kabátja hajtókéjénél fogva magához húzta Ragyogót :

— Ugynevezett bizonyos örült van itt, azt mondja, rajzoló szerkesztő, dobgya ki maga, Rémusz.

— Mi? Hol? — kezdett élénken forogni Ragyogó.

János már állt a pad előtt a sötétben.

Ragyogó csak odavillantotta sasszeme tekintetét, már kiabált :

— Szervusz humillimusz, nemzetes öcsém, ide-találtál? Árpád, maga hülye — fordult vissza a szerkesztőségi szolgához — ezt akarta maga ki-dobadni velem? Nem örült ez, hanem östehetség !... Gyere, komám — karolt Jánosba — foglaltál már szobát? Árpád, van már szobája Szabó Katang János szerkesztő úrnak?

— Hun a fenébe vóna? — vicsorgott pulyka-vörösen Árpád.

— Hát hol rajzoljon, az ánya térgyén? — kacagott gúnyosan Rémusz.

ból, a lábaszára mint az egyenes kifli s jó lapos feküdni való a széles háta, a haja meg, mint a lángoló forgács.

Leteszi a sört és :

— Van szalámi, szalonna, sajt, kolbász, debreceni, virsli, szafaládé — hadarja a legcsekélyebb szolgálatkészség nélkül, de mégis valami bánatos barátságossággal.

— Csak az utolsót meg kenyeret, zöld paprikát — rendel bátran János, hisz ott a százpengős a lajbi-zsebben.

Megkapja, amit kért, de megveti a teríték kését-villáját, bicskájával meghámozza a szafaládét, balkeze mutató- meg hüvelykujja közé veszi, a zöldpaprikát középső- és gyűrűs-ujja közepével fogja a száránál, a kenyeret a gyűrűs- és a kisujjával szorítja a tenyere alsó dombjához, metsz egyet a szafaládéból, a szájába dugja, egy karikát a paprikából, egy kockát rá a kenyérből s így falatozgat jóízűen, mintha csak árokparton ülne, de nem ottan ül, hanem kocsmában, mert ahogy három nagy darab kenyérrel elegy eltűnt benne a hús meg a zöltség, szép lassú hajtással, hogy percekig tartson, rászívta a sört egyfolytában.

Ivasközben ahogy emelte a fejét, hogy a torka pontos lejtőt feküdjék a sör elé, meglátta a kékbeli vörös lányt, aki ott állt előtte, régóta nézhetette, mert nevetett, de illendőségből és barátságból csak úgy némán.

— Izlett? — kérdezte a lány.

János bólintott.

— Most jött faluról?

— Nem gyöttem, de hoztak.

— Kik hozták?
 — Motoron.
 — Leülhetek?
 — Ha fáradt.
 — De a maga asztalához?
 — Van itt még mellette szék. Elülhet akár-melyiken.

— Ihatok egy pohár sört?
 — Magáét méri magának.
 — Tessék?
 — Tessék! — és ravaszul mosolygott János.

A lány arca csupa vörös lett, látszott rajta, hogy most mindjárt valami nagy gorombaságot mond, de lelohadt hamar az arca pirossága s pipiskés nekiberzenkedése és halkán kérdezte:

— Fizet nekem egy pohár italt?

Valami olyan szomorúság volt a hangjában, hogy János úgy, mintha otthon tenné, a falubéli kocsmában, lehúzta maga mellé kezén fogva egy székre s kurtán szólt:

— Fizetek.

— De nem sört — mosolygott félarcával a lány.

— Nem sört.

A lány fölkel, ment s hozott magának egy pohár pálinkát és egy újabb pohár sört Jánosnak.

Míg odajárt, az alatt nézett csak János körül: csuda egy hely, három egymásba nyíló kamrácskára osztva, az elsőben a kármentő meg szembe vele egy asztal, az asztal mellett elázva alvó kucséber, bús fejét vidám kosarára hajtja; a középsőben ült ő, aztán egy vastag-kurta öreg néni, aki egy nagy bögréből kávézott, aztán két úri fiatal köztük az

szerkesztőségen és mutassalak be, de egyrészt te elég értelmes vagy hozzá, hogy magad is elintézd, másrészt nekem le kell ugornom a borbélyhoz és tízóraizni a Viglegényben, tehát pá, pá — hátravetette a fejét, mintha sörényével megszelné az eget és elment. De közben meggondolhatta magát, visszarohant — talán mégis nagyon határozott volt Bojár kívánsága a János bemutatásával kapcsolatban — karonragadta Jánost s vonszolta: — A nagyszobába mégis beviszlek, aztán már csak két kis szoba van, az egyik a Márinkievszkyé, de az istenért, nehogy Mari káplárnak szólítsd, a másik a »három grácia«-é, azt intézd el magad, több helyre már nem kell bemenned. — Ezzel már be is rúgta a nagyszobának nevezett terem ajtaját: — Hé, srácok, itt hozom az új fiút, Szabó Katang János nemzeti úr ő, ismerkedjete, gyarapodjatok és szaporodjatok, pá, pá! — s most igazán elment borotválkozni és enni.

A nagyszobában vagy egy tucat fiatal férfi ült bal térdre vetett jobb bokával, kezében újsággal és cigarettával, hangosan maga elé beszélve ugyancsak egy tucat öreg nő mellett, aki ugyanannyi írógépen zongorázott. Mindez pokoli zsidó eredményezett, ami most hirtelen megszakadt Mindenki a belépőre nézett. De csak egy percig tartott a csoda. Egy kiváltképpen mérges fiatalúr rákiabált a mellette ülő öreg írógép-zongorásra:

— Na, gyerünk kérem!

Az, mint a vipera, vissza:

— Én írok, maga nem diktál.

— Én nem diktálok? Ezt meri mondani?

— Merem? Miért ne merném?

— Csend legyen! — bögött bele egy bariton.

Azok ketten elhallgattak, a fiatal urak újra hangosan beszéltek maguk elé réveteg tekintettel s az öreg nők újra zongoráztak az ugrálós tagú masinán: egy tolattyú mindig jobbra csúszott addig-addig míg aztán vissza nem kellett taszítani a helyére, ahol koppintgatva száz pók láb kapcsolódott feléje.

Egy egészen fiatalember Jánoshoz ugrott, mondott valamit, meghajolt és kezét nyújtott s a paraszt szájába mosolygott:

— Majd én bemutatom. Szabad a nevét?

— Szabó Katang János.

A gyerekember odavitte az első tollbamondóhoz:

— Bemutatom neked Szabó Batancs János urat.

A tollbamondó fölugrott, bokázott, biccentett, mondta a nevét és leült:

— ...a polgármester úr jobban tenné, — ordította az öreg nőnek — ha utánanézne, mi történik a hetedik cé körlet százhuszonhetes számú szobájában, ahol, mint ismeretes, a marhalevelek körül...

A következő csak fölnyújtotta a kezét Jánosnak:

— Aggyisten, koma, — s már diktált tovább — ...lila árnyék rongyok heverték a földön, három pont, sziszegő hideg kúszott elő az alkonyi bokrok alól, három pont...

A harmadik csak a fejét biccentette s annyit mondott:

— Nagy!

Vajjon a neve volt, kérdezte magában János, aki most már egyedül rótta tovább a bemutatkozás kálváriáját s aztán csak úgy került ki a teremből, mint adogatásból a téglá.

Mari káplár kis szobájából épp akkor lépett ki egy sárga arcú, harcsabajszú magas sovány ember, amikor János befelé igyekezett.

— Szabó Katang János vónék — mondta neki zavartan mosolyogva János.

— Hozzám tetszik? — bökte a mutatóujját Jánosra a harcsabajszú.

— Ne fáradj, Ambruskám, — ugrott fel az asztal mellől egy sisakká növesztett őszhajú, nagyon gavalléros ruhájú ember — ez a mi új rajzoló-művészünk és nékem kedves szobatársam, szervusz — nyujtott kezét Jánosnak. — Ez itt, kérlek doktor Palkó Ambrus főszerkesztőhelyettes, szigorú, de remek ember, az én drága barátom.

— Szabó úr hova való? — kérdezte Palkó.

— Perje-laposi vagyok, kérem.

— Perje-lapos? A Katang Szabók, ha jól emlékszem, kun eredetűek, én most írom tudniillik a magyarországi kunok egyetemes történetét, mindenesetre nagyon örülnék valami családi iratnak, de most nekem a nyomdába kell mennem, viszontlátásra — s távozott.

— Drága barátom, — kezdte az ősz sisakhajú — én vagyok Márinkievszky, keresztnemem nincs, illetőleg elkopott az újságírásban, de neked megsúgom, hogy Tádeusz, lengyel menekültek vagyunk, fiam, de tiszta magyarok, itt jól fogod érezni magadat, ülj le, menj ki, amint akarod,

itt is maradhatsz, ha éppen akarsz, ki is mehetsz, kapsz ide egy asztalt, majd még sokat beszélünk, de én most vezércikket írok, szóval később majd gyere vissza, drága barátom — ezzel visszazökkent székére, cigarettára gyújtott s fölneézett maga elé a levegőbe.

Jánosnak nagy paraszti gyakorlata volt a különféle úri kiteszékelések megértésében, ment is ellenkezés nélkül.

A szomszéd szoba ajtaja el volt borítva táblákkal. Az egyikén az volt nagy vörös betűkkel kimázolva: Levente Zoltán, de a »Zoltán« át volt húzva s a »Levente« elé oda volt festve »Nikotex«, a másodikon Szabó Lajos, a harmadikon is Szabó Lajos volt kiírva, de itten a »Lajos« erélyes fekete tintamázolással »Lojás«-ra volt javítva. További hirdetések az ajtón: »Az idő pénz, mert itt levágnak legalább egy ötösre« — »Nők csak pénzzel léphetnek be« — »A klozet két ajtóval odébb!« — »Kopogni tilos, de belépni sem tanácsos«. — »Vendéglő a három gráciához«.

János benyitott.

Egy szép fekete fiú rákiáltott:

— Mit akar, barátom?

— A Rémusz mondta, gyűjjek be, én vagyok az új rajzoló szerkesztő, Szabó Katang János.

— Orrriassi! — ordított a szép fiú s a térdét csapkodva elkezdett hahotázni — Béla szült, Béla megint szült, Béla ötletet szült — és díszgyertyává csavarodva röhögött. — Külömben, Levente — mondta, de nem tudta folytatni, mert a nevetés újra feldöntötte.

— Szabó Lajos vagyok — mondta egyszerűen egy kis kövér szemüveges.

— Ne higgyen neki, — lépett János elé a harmadik, magas, őszes, haja híjas, gondosan öltözött úriember — én vagyok a Szabó Lajos, ő csak — mutatott a köpcösre — Lojás — és finoman, de szívből elkezdett kuncogni.

Levente Zoltán abbahagyta a nevetést, kacsintott a másik kettőnek s megkérdezte:

— Mondja csak, Szabó úr, hogy kerül maga ide? Nem sértésből mondom, de mesélje el nekünk szépen — újabb ravasz kacsintás a másik kettő felé — az egészet.

— Jó újságíró ez a Zoltán, — súgta Lojás a Lajos fülébe — fogalma sincs az egésről, de úgy interjuol, mintha mindent tudna.

János engedelmesen elmesélte Pestre jövetele történetét s olyasmit is mondott, amit, akik hozták, nem tudtak: az Andrással összezőrdülését a Julis meg a Zsuzsi miatt.

Levente Zoltán többször üvöltötte, hogy »orriasssi« s amazok ketten is annyit nevettek, hogy már hangjuk sem volt tőle s csak úgy kehegtek a sűrű cigarettafüstben. A mese végén Lajos fölkel, Jánoshoz járult, megveregette a vállát, mondván:

— Világ Szabói, egyesüljetek!

Lojás pedig pálinkával negyedig töltött vizes poharat nyújtott feléje; valahonnan az asztal alól került elő a hozzátartozó üveggel együtt. Ekkor kapott észbe János, hogy az urak, amikor ő belépett, már mákosak voltak a pálinkától.

— Bújdosik a pohár, bújdosik — kiáltott Levente, amikor az ital késett hozzája jutni, aztán

a neki osztott részletet felhőrpintette, cigarettára gyújtott s felkiáltott: — Ide hallgass, te buta paraszt, — hirtelen Jánoshoz hajolt és két orcájára két nyálas csókot nyomott — szeretlek, mint minden magyart, ép ezért óvlak a Bélától, ettől a rühes varangytól, aki lángelméket tart rabkosztón és bilincsen, hogy a szajhája alá selyem ágyat terítsen, amelyen szívesen látnak mindenkit. Te még nem feküdtél a Lillel? Ne félj, öcsém, fogsz. Az urak ugyebár már mind... volt szerencsénk, de szükségtelen részleteznem. Majd ha megöregszik Lil és roncs lesz, egy új Napoleon elmondhatja róla: — Úraim, legalább negyven-ezer pesti polgár csókos emléke néz le önökre e romokról! — De gyerünk tovább. Kegyed szerkesztőségünk tagja lesz, tehát tudnia kell, hogy Márinkievszky úr, a finom, azóta csavargatja idegesen a nyakát, amikor hamiskártyázáson kapták rajta az Otthon-körben, azt se felejtsd öcsém, hogy Palkó Ambrus csak segédszerkesztő és nem főszerkesztő-helyettes, hogy az Árpád megajánlott és meghatározatlan gavallér-kamatra ad kölcsön s a Péternél is van gyors kölcsönzöt várva egy-egy ötös, tizes elsejéig. Azt pedig, hogy mi, három gráciák milyen aljas vagányok vagyunk, a szomszéd szobában fogja meghallani uraságod a kollégáktól. Most pedig munkára fel!

A három újságíró rendesen asztala elé ült, ráhajolt s a szobában néma csend lett. Egyikük se vette észre, mikor ment ki, az ácsorgást megúnva, János a szobából.

Tanácstalanul ödöngött a folyosókon, már nem tudta a feje megemészteni a sok zsúfolt benyomást,

csak azt érezte, hogy hol nagyon meg van ijedve, hol pedig hencegés dagad benne, de nem igen volt világos előtte, hogy melyik miért.

Egyszer csak Árpád bukkant fel egy forduló-nál messzebb:

— Szabó Katang úr, a főszerkesztő úr hivatja, — kiáltott elébe, a sarkon megvárta s ment vele együtt — van már asztala, szerkesztő úr, hónap már ott rajzúhat, csak Árpádra kell bízni, — kacsintott — az mindent eligazít, igen fájtós egy asztal, osztán, ha valamit kíván, hát csak szójjon, Árpád azér van, gemaht? — s szélesre nyitotta előtte a főszerkesztői szoba ajtaját.

— Na, jöjjön és üljön le és gyújtson rá egy cigarettára, — nyúlongott Bojár félig kegyes, félig únt szava — irattam magáról egy vezércikket Márinkievszkyvel és a rajza az ötödik oldalon jön és egy kis napihírt írt a Ragygó. Mingyárt kész a lap, megvárjuk.

S az alattvalóihoz leszálló fejedelem mozdulataival cigarettát kínált, tűzzel szolgált Jánosnak.

— Most meséljen!

Bojár szerette, ha alkalmazottai azzal vonják el figyelmét sok bajától-gondjától, hogy beszélnek magukról, de legfőképp másokról. Híres volt Bojár a »most meséljen!« nyafka felszólításról; kitűnő szó, lehetett rá valót és mesét egyként válaszolni, lelkiigyonást ökrendeneni vagy pletykát kárörvendezni. János azonban nem ismerte ezt a bűvös kifejezést, szószerint, tehát félreértette és igen mosolygott rajta. A mosolyt meg Bojár értette félre, szégyenkezésnek vette, ő is elmosolyodott hát s nagy jóindulattal kérdezte:

— Hol aludt hát? van lakása?

— Egy kis fogadóban a Vörös Krokodil uccájában és reggelre kelve egy földimmel találkoztam, ki szekeres gazda, az mondta beszerez engem itten nem messze egy nem akárminő, hanem albéres szobába — hazudott János, mintha tudta volna, hogy a főszerkesztő előtt mégis legtanácsosabb hazudni, így nem használhatja ki a hallottak igazságát utóbb a beszélő ellen.

— Én nagyon kikaptam maga miatt ma reggel, — kedélyeskedett Bojár — a Lil művésznővel beszéltem telefonon, azt mondja, szégyeljem magam, milyen keveset fizetek magának. Mit szól hozzá? — Ez a kérdés már mérőn volt, kereste a másik lelkében, hol éri el az elbizakodottságot, kapzsiságot.

— Nincs énnékem szavam hozzá — mondta óvatosan János.

— Föl is emelem a duplájára a fizetését. Menjen a pénztárhoz, majd megkapja a hónapot előre.

Most fölvergődött az ajtó, Árpád rohant be két friss »Rónaság«-gal:

— Tízharminckettőre! — kiáltotta s a mai szám két első példányát Bojár elé terítette, aki fölvette az asztalról dorongnagyságú kék ceruzáját s ráírta a lap élére: 10.32.

Újra nyílt az ajtó s megint csak kopogtatás nélkül — Bojár nem szerette, ha rákopogtatnak — a sovány Palkó segédszerkesztő jött be, utánna Mari káplár, Levente, a Lajos és a Lojás.

— Mi ez, Palkó úr, már megint, ez a késés?

— Hazudnak, főszerkesztő úr, a nyomda ne-

kem azt telefonálta föl, hogy tízhuszonnyolcra indulnak a gépek, két perccel hamarább.

— Eredmény: két perccel később.

— Nem tehetek róla, főszerkesztő úr, szakad a papír. A gépben!

— Jegyezze meg magának, Palkó úr, hogy a »Rónaság« megjelenési ideje tízharminc, akkor már az utcán kell lenni, kérem.

— Orriasssi! — hangzott most fel a naponta való megjelenési megbeszélésre egybegyültek csoportjából Levente Zoltán hangja. — Gratulálok! — ugrott Jánoshoz s fülig jóakarató mosollyal rázogatta a kezét. Példáját követték a többiek is. — Pompás a rajz, főszerkesztő úr, a vonalképzés valóságérzése oly tömör, hogy már a szimbolizmusba hajlik át, ámbár...

Ujra nyílt az ajtó, Ragyogó jött.

— Maga hol marad? — feddette Bojár a szerkesztőségi konferenciára későn érkezőt.

Mit hazudjon Rémusz, aki a kocsmában lebzselte el az időt? Hopp, megvan!

— A sarkon néztem, milyen remekül fogy máma a lap.

— Már az utcán van? — kérdezte Bojár s szigorúan pillantott Palkóra. — S én csak most kapok lapot?

Palkó lesujtó pillantást vetett Ragyogóra:

— Megyek, utánanézek — jelentette ki síri hangon és távozott, hogy csak holnap reggel kerüljön a főszerkesztő úr színe elé, aki akkorra már elfelejtette az egészet.

— Maga esztéta, maga mit beszél ott? — intett Bojár Szabó Lajosra, aki kaján komoly mosollyal magyarázott valamit Mari káplárnak.

— Azt mondom, főszerkesztő úr, a rajz tehetséges, a vezércikk ujjongó, a napihír tartózkodó milyen okos a főszerkesztő úr, egyformán felkészül a kedvező és kedvezőtlen jövőre.

— A jövő csak kedvező lehet — mondta a dicsérők kara, meleg barátsággal tekintve Jánosra.

Bojár mosolygott és csöngetett.

Árpád jelent meg a küszöbön :

— Parancs ! ? !

Bojár magához intette s halkán a fülébe súgta :

— Vidd ki a parasztot.

Árpád bölintott, ment pár lépést az ajtó felé s már majdnem a küszöbön, mint akinek valami épp akkor jutott az eszébe, hirtelen megfordult és Jánoshoz lépett :

— Fölvette mán a füzetésit? Nem? Na gyűj-jön ! — beléjekarolt és elvitte.

Mikor rájuk csukódott az ajtó, Bojár a telefonkagyló után nyult :

— Pénztár? A reggel mondott százhatvanat helyesbítem kettőszázra.

És János csakugyan kétszáz pengő fizetést kapott.

Az urak pontosan tudták vagy sejtették, milyen százhatvanból lett kétszáz s éppen az ő dicsérő szavaikra. Savanyúan is hagyták el a főszerkesztői szobát.

— Figyeled, hogy ette az öreg a tésztámat? — kezdte hetykén a dicsekvést Levente.

Mari káplár ránézett s csak ennyit mondott :

— Marha !

— Igazad van — ismerte be halkán és szomorúan Levente — és nincs egy vasam se.

Mogorván oszlottak szét az urak.

A lap aznap csakugyan remekül fogyott. Minden rovatvezető meg mert volna esküdni rá, hogy az ő közleményei miatt, csak János volt még olyan kisártatlanság, hogy nem merte volna döngetni a mellét, az ő rajza a nagy kelendőség oka. De ez az idő is el fog csakhamar következni, ha így halad.

— Mi a parancs, drága egy jó gazduram? — szólt rá Árpád, amikor észrevette, hogy valamire várva ott ácsorog az asztala sarka iránt.

János körülnézett. Csakugyan többen voltak ott, pár munkatárs, a kiadóból néhányan és idegenek.

— Kema! — mondta Árpád, ami azt jelentette, »gyerünk« s bevitte magával az időközben távozott főszerkesztő szobájába. Először is leült Bojár karosszékébe és zsebredugott egy szivart, János zsebébe is dugott egyet, rágyújtott egy finomabb főszerkesztői cigarettára, Jánosnak is rá kellett gyújtania. — Vagyis egy bizonyos úgynevezett? — kérdezte, ami az ő külön nyelvén azt jelentette, hogy »tehát mit óhajt, kérem?«

— Én kérdenék valamit.

— Csak szívesssen! (= Egész bátran!).

— Nékem ott vagyon a ládám valamelyes utcán, csak a nevit nem tudom, csak az biztos, hogy szemben vagyon a lakása a Lil művésznőnek.

— No, nem nagy titok — szólt Árpád és megmondta az utca nevét. De egyben olyan alázatos lett, mintha nem is Szabó Katang János egy bizonyos úgynevezett perje-laposi lakos állana előtte, hanem valami álruhás herceg, de mindenesetre gazdjára hivatalos barátnéjának egy új szeretője,

tehát a főnökség tagja. Ezt külsőségben azzal jelezte, hogy levette a sapkáját s maga elé tette az asztalra.

— Méék a rövid útja?

— Sose menjen, gazduram, pénec apostag lórum (= per pedes apostolorum), adok én egy taxi-utalványt, útja végén kitölti, hónap végén mindet összesen válalat füzeti.

Igy történt, hogy félóra mulva János »otthon« volt aládájával. Otthon? Csak úgy félve ült János egy szék sarkán és nézegette a rajzát a »Rónaság« mai számában. Hogy a csudák ilyen egyszerűen történnek, sose hitte volna. A bolond autós pestiek... vacsora... tánc... száz pengő... egy jány... még egy jány... itt az ötven pengő a csizmaszárban, megint kétszáz pengő a lajbi zsebben... és most ezt a rajzot, amit az ő tulajdon keze rajzolt, ehun-e, ennek a kanyarításnak itt, amint kiszabta a rossz étlapon a Vörös Ica hátulját, az érzése még a karjában, az ujjáiban van, ezt a rajzot most ötszáz, de tán ezer, hű! Isten! tán tízezer pesti ember nézi meredt szemmel. Amit ő rajzolt...

Tovább már nem tudta gondolni, csak érezte, hogy Szabó Katang János, nem ő, aki most itt görnyed fáradt háttal, inakkal, csukódó lélekkel, hanem »a lángelméjűparaszt«, így olvasta, kiről is? szóval, hogy Szabó Katang János... itt írja a »Rónaság«, mi az isten nemjójának a Petőfiye? ... igen! »a rajzón Petőfiye«... tán majd egyszer neki is ott kell feküdni a csatamezőn, ahogy a Biró tekintetes urék ebédlőjében ábrázolja a kép, féltényerre ereszkedve és szívéből hulló vérbe már-

tani a tollát s fehér lapra írni nagy, tiszta veres betűkkel: Hazám!

Ültében kezdett lecsukódni a szeme. Fölríadt, felugrott, de elmosolyodott, most nem hajszolja András vagy napszám, éhességet érzett ugyan, de inkább álmos volt, olyan álmos, mint aratás után, amikor addig-addig csak csippentett az álomból éjszakánként, hogy a munka végére érve egy teljes napot, délutántól másnap délutánig, átaludt a padláson a szénában.

Ösztönszerűen fogta a ládáját, bevitte magával a fülkébe, elfeküdt az Ica-szagú ágyon és elaludt.

Boldogan. A nagy aratás után: pénzek, nők, hírnév...

Volt úgy, hogy valami neszezést ha félfüllel hallott is, egér-rajcsurnak vélte a poros szénában meg hogy sötétedett-világosodott a homály körülötte, csukott szemmel csak érezte, biztosan felhőbivályok szaggatott csordája vonul legelve az égen. Ébresztette volna testi szükség, éhség, szomjúság meg valami névtelen nyugtalanság néha: — Nosza, talpra, János! — De visszabíztatta magát: — Aludj csak, János, míg aludhatsz! — Így játszogatózott álommal-ébredéssel, de azért csak aludt makacson, mint aki fejébe vette, hogy elhálja azt az öreg ribanc Időt...

Egyszer csak fölpattant a szeme, maga ülésbe kattant, mint a rúgós bicska pengéje, Árpád állt előtte a vörös-kopasz fejével, kacki sapkájával, félkézt félretartotta a fülke függönyét és kiabált:

— Szabó úr, azonnali-ezenneli hatálya alatt (t. i. elbocsátás, de Árpád mondattana már ilyen

kihagyásos) fölkelni, gazda üzeni, rögtön csak igyekezzék, én meg viszem előre a rajzot.

— Minő rajzot? — kérdezte János, a csizmát rángatva dagadt lábára.

— Rajzot mondott. Nincs? No, szépen vagyunk — hivatalos egyenességre taszította sapkáját s minden további szó nélkül elrohant.

János kicsapta szeméből a haját, talpra állt s névtelen félelemtől hajszoltan indult maga is kifelé.

— Hány az óra, kérem szépen? — szólt be a konyhába Mari nénihez.

A fekete kandur ott ült a konyhaszéken s a vén kanok minden megvető gyűlöletével nézte a fiatal ember-kant úgy, mintha nem is látná.

— Kilenc az óra, lelkem — recsegte nyájasan a banya.

— Minő kilenc? — kérdezte János riadtan és igen bután, megtorpanva.

— Reggel kilenc — nevetett szívből tréfás lakóján Mari néni.

De a tréfás lakó úgy meglódult fejjel előre, mintha farba rúgták volna. »Bajok vagynak ittend« mondta magának a plébános úr kedvelt szavajárásával, amely ki tudja miért ötlött most az eszébe.

Voltak is.

Mert tegnap késő déltől ma reggelig történt egy s más. Az nem volt fontos, hogy Ica hajnalban bekukkantott, az ágy üres, a fürkére nem gondolt, János nincs itthon, ő sem marad — de nagyobb baj volt, hogy Lil paraszti szerelemre felsrófolt kívánsággal hiába várta délután ötre, de hatra, hétre sem került elő a »ganajszagú paraszt« (saját

kifejezése); elküldte a Katit a szerkesztőségbe, ügyeletes szolga volt csak ott, meg Lojás úr egy »művésznő«-vel a Bojár szobájában, a szerkesztőség egyetlen pamlagos helyiségében; hát aztán Bojárnak micsoda estéje volt, Lil vérig gyötörte s a Vörös Krokodilban nagyobb társaság előtt a sárga földig legúnyolta János rajzát; ez még semmi, reggel korán és kialvatlanul jött be a szerkesztőségbe Bojár, még nyolc se volt, már hajkurásztatta »azt a Szabó Katang«-ot, hiába, mert kiderült, hogy nem mondta meg a címét, nincs mit tenni...

— De van — ütött a homlokára Árpád ott, ahol kilátszott a sapkából. — Főszerkesztő úr, tessék rábízni, kiderítem és megtalálom azt a Szabó Katangot — nyitott be Bojárhoz, mert eszébe jutott a taxi-dolog.

A többi már egyszerű volt. Felhívta a gépkocsi-társaságot, az utalványból kiderült a gépész neve, a gépész elmondta, hova vitte Jánost s negyedórába sem telt, Bojár már szalajtott Árpádot — méltán a legzseniálisabb szerkesztőségi szolgát — azért a Szabó Katangért.

— Na, mi az, kérem? — fogadta Bojár az égőfülű Jánost — Maga szerződészegéssel kezdi? Hol a rajz? Mit néz? Úgy tesz, mintha nem tudná, hogy naponta kell szállítania egy rajzot! Tegnap beharangoztuk és ma már nincs rajz! Jegyezze meg, minden reggel háromnegyed nyolcra maga tartozik itt lenni egy kész rajzzal. Érti? ... Ne bámészkodják! — emelte fel a hangját Bojár. Menjen már! — ordította aztán.

János kotródott.

Árpád félrenézett, mikor az asztalához ért; Márinkievszky nem fogadta a köszönését, Palkó csak biccentett a fejével, a többiek egyszerűen meg sem látták. Csak Levente Zoltán vont a félre egy sarokba.

— Azt tudod, hogy három hónapi felmondásra jogod van? Ha valami baj lenne, gyere csak hozzám, tudok egy ügyvédet, aki a belit kiszedi a Bojárnak. Így vagy úgy, én nem beszéltem veled.

János hazakotródott. A vert kutya s a győztes hadvezér két lélekállapotjából, amik közt rendesen repült ide-oda, mint fehér labda az urak tenyészező háló-kalitkájában, mostan megint az ebé volt rajta. De hohó ám, János, vigyázz, szemed légyen minden térülésed-fordulásodon! Uri görények csak úgy leundokíthassanak!? Te málészájú, meddig vagy hasra esve, hogy fölkarikáztak veled kocsijukon Pestre? Amúgy is gyüttél volna! Az ám, de trógernek, nem pedig len rajzuló szerkesztőnek! Te csak menekedtél volna Perjelaposról, de a lopakodásod diadal útjává lett. Igaza volt a pocakosnak a rajzzal. Szegődség az szegődség. Gyorsaságra csavarjad az eszed meg a lábad, János! Fórverc!

Mindezt azalatt gondolta át, mialatt megtisztálkodott, borotválkozott. Aztán ragyogóeszü fajunk jellemző elmebeli fellobbanásával, — amely, sajnos, legtöbbször csak akkor szokott felsziporkázní, amikor már kutyaszorítóba kerültünk, pedig bizony van kutyaszorító, ami csak lépvesszőkből rovíódott össze, de van olyan is, amelynek vasgerendái közül nincs kiút — mondom, a híres régi magyar ráhibázással, amire az a szólás-mondás,

hogy »kinyílt az esze«, a következőket gondolta el és tette meg, illetve nem is gondolta, csak megcselekedte.

A »Kávémérés«-ben, míg megreggelizett, befizetett egy hónapi ebédezésre, amiről cédulát kapott, a cédulát s a bankóit beletette abba a levéltárcába, amelyet a szomszéd bőrösnél vett. Az első kis foltozó szabónál titkos zsebet varratott a lajbiba s a nadrágjába. Egy papírososnál vásárolt igazi finom szemcsés rajzpapírt, három tömöt (a »tömb«-öt nem tudta kimondani, mifene az a böbötű a végén?) művész írónt hatbés töltelékekkel, rajzuló tollat, fekete téntát, kínai tust pimzlicskékkel. Kiment a Teleki-térre, megkereste Toprincot (igaz neve volt-e vagy csak így gúnyolták, ki tudhassa?), a kubikos-gazdát, aki mindig ott ügyesbajoskodott az éppen elszegődő vagy szegődésből visszatérő vagy éppen csak munkátlanul lézengők között, mint a »pízes ember«-ük, magyartalan magyar szóval bankárjuk. Átadta neki a nagy bevásárlásokból megmaradt vagyonkáját, írást kapott róla, eltette.

A Toprincs — alul paraszt, felül úr, mert csizmát, szűknadrágot, városi mellényt-kabátot, hideg vízzel mosható celecula (azaz: celluloid) gallért s gumi-madzagon ránduló nyakkendőt viselt — adott kölcsön kis kamatra, őrizte a rábízott pénzt, amelyet becsületesen magának kamatoztattott a bankban, igaziban, emberséges volt, de ésszel s ezokon nem is csalt meg soha senkit, írás nélkül is adhattál neki Péter-Pálkor húsz pengőt, Szent Mihálykor egy szavadra csak kivágta eléd a bugyillárisából a húsz pengőt, de az is igaz, hogy

valahol a Rákoson már házat épített magának a másépénze becsületes kamataiból, de ezt senki se kutatta, a kubikosok nem keresték az összefüggést az ő dugott pénzük meg a Toprincs háza között, nagy szó volt, hogy százakat rája lehetett bízni ebben a pizsok világban négy szemközt, soha krajcárral nem károsított meg senkit, sose mondta meg másnak, mennyi pénzét lapul a hájas melle domborulatán s a szegény paraszt ótátul óta szokva volt, hogy »aki a píz forgassa, házat hány ki belülle« vagy »píz-rostának ház, ló, tehén, hízó a kavicsa«. Toprincs tiszteletjére még András tanította otthon Jánost; András is járt kubikba pár eszetendeje, hált ő is egyszer-kétszer a Teleki-tér flaszterjén a subában, az ő garaskáit is manipulálta a Toprincs, aki bízisten nagyember, mert András mit adhatott neki, nyomorú forintokat s ehen ő, Szabó Katang János csak hogy nem a Herkópáter kincsit adta át a Toprincsnak s még csak a szemöldöke sem moccant rája.

Hogy így eltöprengett a Toprincsról, vissza is ért a tanyája közelébe. A »Kávémérés«-ben már mint »abonáncs« ebédet méretett magának s még felibe se volt a finom dohányból sodrott cigarettának, már igyekezett haza. Odaült a »tömő«-vel az ablakhoz, ő kinézett rajta, a szomszéd nagy kert fáit meg benéztek s addig beszélgettek így némán, míg egyszer csak fogta a hatbés művész írót s fölírta nagy betűkkel a rajzlap tetejébe: Hun a rajz Szabó Katang úr — alája pedig az egész lapra kiábrázolta a következőket:

Bal sarokban látható Bojár Béla, de akkurátosan, ül az asztala mögött s kérve-kérdve nyújtja

fölfelé nyitott lapos tenyerét János felé, aki a kép közepén áll, feje hajtottan, tincse a szemébe lóg, bal vállát felhúzza s két karját széttárja, mint aki azt mondja, nincs, no!

Bojár mögött Árpád áll, iszonyú sötét ábrázattal, nyakába húzta a fejét, két vállát felvonta, karja keresztbe fonva, tarkójáig hátra taszítva a sapkája, amelyen tisztán olvasható: »Rónaság«.

Jobb sarokban elől vagy öten csoportoznak. Palkó segédszerkesztő a nézőnek arccal fordult, de minő arccal! csupa szigorúság és megvetés, harcsabajsza maga a sírba hajló szomorúság. Szabó Lajos felemelt mutatúujjal igen magyaráz a Szabó Lojásnak, aki ménkü nagy okuláré mögött ijedten néz. A csinosacska Levente Zoltán pár lépéssel előttük Bojár felé fordulva visszanez rájuk, kinyújtott kézzel Jánosra mutat és röhög.

Mikor kész volt, aláírta: Rajzúta szégyenítet bűvában a kérdezet.

Aztán sokáig elnézegette csendes röhincseléssel s igen meg volt vele elégedve. Amikor már eleget kigyönyörködte magát, elvitte a rajzot a szerkesztőségbe, bevitte Bojár szobájába, letette az asztala közepére s a két szélén lenyomtatta valami kő meg vas cifra himmi-hummikkal, amik ott heverték szerte a főszerkesztői szerszámok között.

És pontban öt órakor bekopogott Lilhez.

Szinte ismeretlen nő állt előtte. Lil Lagover testét és lelkét úgy gyúrta a hisztéria, mint agyagot a szobrász. Gyönyörű alakja, almából harapott fara persze egészében nem változott, de gyomrahasa meg tudott máról holnapra csúcsosodni, arca

szétesni öregg  kih lt szem bárgyú tekintetével, ismét  sszeugrani fiataloss , r g s h s v ,  d v  ; ma lettyedt volt az ajka, keskeny, lapos, holnap meg m lna test  és színű, cs k el  dagadó ; büszke fejedelemn k nt lépett el d csupa sok ruhában tegnap, bokorugró szoknyás pajkos kamaszl nyk nt ugrik a nyakadba máma.  va volt   és minden  va a Paradicsomt l a Falanszterig.

Most bok t l nyakig gombolt zsákos fekete ruhában állt János előtt. A nyakán is fekete széles b rsonyszalag futott szigorúan körül.

— Megvan maga  r lve? Micsoda paraszt temp  ez? Várom tegnap, nem  r, nem telefonál, nem  zen (mintha szegény János mindezt tudná és értené)  s itt várat . . . —  ml tt a sz  Lil ajkáról.

János előbb elszégyelte magát, aztán megijedt, de annyira, hogy félelme menten vakmer s gg  dagadt :

— No majd, no majd ! — motyogta zavartan, k zben  tkapta Lilt és  gy szorította magához, nagyereje szinte nem is tudásával, mint parasztk ly k a kiscic t,  gy is vigyorgott hozzá kényszeredett ábrázattal.

Lil ügyekezett szabadulni, vergődött egy darabig, aztán a nyakán és derekán egy-egy gombot kipattintott s egy rántással, harsány kacagással kicsúszott a ruhájából. A fekete hüvely János karjára lottyadt, Lil meg egy sz l  tt rt szemérem-kármentőben, nyakában a szalaggal kezdett  m k r lfutosni a szobában.

De ezt a játékot János jobban értette : j nyszerz snek ilyen fogócska a módja nyári estveleken, kivált aratásban. Egyet-kettőt szökkent Lil után,

egy-két iramodást elébe cselezett, aztán ostoba pofával lesbe helyezkedett a kanapé előtt s addig-addig rohant ki onnan, míg alkalmas állásba kapta Lilt, akkor gáncsot vetett neki, a sikoltva elzuhanót karjába fogta fel s úgy terült el véle, maga alomnak esve, a kereveten, mintha szalmára esne a szerűn alkalmoszerű cinkájával.

Budapest székesfőváros reggeltől estig tartó deles dele épp akkor váltott át sötét éjszakába, amikor János tetetett bárgyú lassú formán kilépetett a Lil házából. Szeretett volna Kiss úrhoz beszagolni bárákár egy kupa italra, de Lil mondta, esteli időn nem jó néki a Lil utcájában cellengenie, mert nagykutya ugat benne, a főszerkesztője nagy fekete autó-kutyája. Még majd megugatja s egyszer, ha nem ügyel, még rá is ugrik. Aztán ennek nem lehet mérgesítéssel visszaugatni, mint a Bíró tekintetes úrék komondorának.

No, azért talált ő kocsmát, teste formájához szabottat, ahol bekebelezett két szafaládét, két duca-kenyeret, két lekváros buktát, sűrűn megöntözgetve korsó sör habos-hús sárga levével. Úgy gondolta, a Liles délutánért kijár néki a nagyobb vacsora. No, aztán, hogy ez is megvolt, bevette magát az alkóvenbe — aludjék aki akar, a külső nagyágyban, hogyan is lehet ekkora tágas szobában magános léleknek aludni, ahova benéz folyton mind a szomszéd sok fája koronája meg Pest egész ege? — elszuszmított csizmával, pénzzel, ládával — váltani kéne inget-gatyát? nem a', holnap még nincsen vasárnap — összehúzta azt a vacak függönyt, maradhasson az egész koszos világ kívül és jockakát!

Reggel aztán, amikor megébredt s leffegett kifelé meztéláb mosakodni, néma vigyorgásra nyílt el a szája, a nagy ágyban kis cica aludt, kis vörös cica, a Vörös Ica. Nem takaródzott az mással, csak a saját bőrével — igen nagy volt a forróság — a hűvös bőrével, mert hűvös volt, ahogy az ágy szélére ültében gyöngéd indulattal tomporára helyezte nagy mancsát.

A lány pillája fölpattant, maga ülésbe ugrott, mellbe taszította ütközőnek föltartott két tenyérrel Jánost, hogy az a nagy váratlanságában a földre huppant :

— Apuskám, most kell hazajönni? Nőnél voltál, бүдös. És így, és úgy. És ezt és azt.

Ennek is tudott járni a pampulája, az biztos. S minő дühös ! János csak ült a földön és рöhögött. Ica szája örölte a sok szómagvat szapora szidalomlisztté. Mikor aztán ő is szóhoz juthatott, csak ennyit mondott huncut-komoly pofával János, hüvelykével a fülke felé bökdösve :

— Nem ribancútam én sehun senkivel.

Vörös Ica úgy értette a szót, mozdulatot, hogy valami kellemetlen meglepetés vagy éppen egy idegen nő lappang a függöny mögött. Kiugrott az ágyból, odaszökelte, félrerántotta s bután meredt a gyúrt ágyra, a fülkéből elősuhanó nehéz éjszakai szagra, az egészre, ami azt mutatta, nagyot aludt az éjszaka ott valaki.

Kérdőn tekintett vissza Jánosra, az bólíntott :

— De, én, az egész éccakát.

— Mért nem mondtad előbb? Én, tudod kérlek, jövök hajnalban, valamivel előbb, mert a tulaj borért ment Diásra és az a tróger öccse,

akit maga helyett állított, azt mondja, maga ma menjen előbb haza, Ica, persze, mert a hólyag egyedül akart maradni a másik Icával, mi csak Icuskának hívjuk, én vagyok az Ica, ő az Icuska, hogy tudjuk, ki kicsoda, amikor fájromt van, ő bevonul az udvari irodába Icuskával és tudjuk már, viszont ha én ott vagyok, csókolódzás nimolé hogy hát én menjek haza, jó, mondom, mentem is, az új blúzomban, szép? nézd meg, ott van a széken, egy gróf vette nekem tegnap délután, valódi gróf, az ügetőről, isten engem úgy segéljen, befeküdtem az ágyadba és vártam, hogy hazagyere, úgy látszik így aludtam el, ámbár megjegyzem, én rossz alvó vagyok, nem is értem... és talán most sötétet csinállok egy kicsit, akarod?

Akarta.

S eladdig, míg csak el nem mult a szerkesztőségi idő, de nem bánta, sőt, mondhatnám, kapott rajta, mert úgy gondolta, jobb, ha az ő jó rajzát látják az urak, mint a saját bamba képét; egyébként tán vitte volna a kíváncsiság, szolgai indulat vagy a dicsőségben sütkérezés vágya, így azonban a kötelék, ami odakötötte a szobához, valóság volt, jótapintatú valóság, az Ica kettős ölelése.

Bojárnál pedig nagy megbeszélés volt a rajz fölött.

— Ne szégyelljék magukat az urak, a paraszt nincs itt.

Egy méla mukk sem hallatszott. Aztán, mintha összebeszéltek volna, mindnyájan Levente Zoltánra néztek, szóljon ő s valóban, Leventét könnyű volt felelőtlen véleménynyilvánításba beleugratni, egy pillantást vetett Bojárra, úgy látta,

az azt akarja, hogy a rajz jó legyen, legyen hát jó s nagyszívesen elkezdte :

— Pompás ! Bátran ki lehet mondani. Csupa élethűség és mozgás. Milyen remek például az Árpád sapkája és Palkó szerkesztő úr — bocsánat ! — olyan szomorú, mint a szomorúfűz Alfred de Musset sírján. És tessék megnézni, főszerkesztő úr, saját magát, kérem, nem hízelgek, aki nem is tudja, annak is nem Bojár Béla, hanem a főszerkesztő ül az asztalnál, remek ábrázoló erő van a paraszt ujaiban. Nagy művész lesz belőle. A rajzolópapír Fadrusza. No én elmondtam és salvavi, megyek megírni a riportomat, alázatos ... — a »szolgáját«-t már nem mondta és elviharzott.

Bojár most Lojásra nézett, aki legközelebb állt hozzá. A kis kövér megijedt és rögtön »köpött«, azaz vallott, akár csak rendőrségi történeteinek hős, melós és egyéb hasonló hősei :

— Szó, ami szó, de igen kiváló munka jez !

A főszerkesztő bólintott, mert ezt akarta hallani.

Ha már ketten így nyilatkoztak, gondolta Palkó, nem fenyegeti nagyobb veszély, ha hozzájuk csatlakozik. Mindedig — alapjában a körülötte történőket lesve — úgy szemre mélyen bele volt merülve a villamos gyertya-kandeláberhez támasztott rajz vizsgálásába. Most felemelte fejét, mint aki befejezte a szemlélődést és kialakította véleményét, amely így hangzott :

— Egyfelől a kompozíció markos összefogottsága, másfelől a jellemábrázolás biztonsága jeles, bár múltó jelentőségű művé avatják e ceruzarajzot, amely szépiában vagy tollrajzban jobban jött volna

ki. Így is azonban figyelemreméltó, különösen magyar jellege által, mert, igaz ugyan, hogy fővárosi lap, mégpedig a legelőkelőbb, egyik termét ábrázolja, mégis a szénaboglyák és a mályva hogy úgymondjam illata árad belőle. Izig-vérig magyar munka — szólt s kétfelől meg-meghúzogatta harcsabajszát.

— Már bocsánatot kérek — vágott közbe idegesen Mari káplár — először is, a mályvának nincs illata.

— De van — mondta Palkó.

— De nincs — kiáltotta Márinkievszky.

— Kit érdekel, hogy van vagy nincs — szakította meg a vitát Bojár — nem a mályvára vagyunk kíváncsiak, hanem a véleményére, mondja csak tovább!

— Hát igen, a mályvát kikapcsolva, itt nem a kompozíció vagy a jellemábrázolás a lényeges, hanem az élet, ennek, főszerkesztő úr, nem mályva — pardon! — hanem életszaga van és ne vagdosák a fejemhez folyton a tulipánt, a szűrt és a szteppét, azaz — vigyorodott el gúnyosan — sztyeppét, oroszos kiejtéssel. Ez nem magyar rajz, hanem először nem rajz, hanem alkotás, másodszor nem magyar, hanem ajrópai.

— Mi? — szisszent fel Szabó Lajos, az esztéta.

— Ajrópai — ismételte sértődötten Mari káplár, aztán észbekapva, maga javította ki magát — európai.

— Így van, Szabó úr? — bökött ujjal a műbíráló felé Bojár.

De az, rövidlátó pillantással lesunyva szép alkotású, bár roppant terjedelmű fejét, csak a füle

tövét vakargatta begörbített mutató-ujjal és hallgatott.

— No, Szabó úr! — biztatta újra Bojár.

— Hát...

— Ki vele bátran!

— Nem egészen...

— Mi? Nem egészen bátran?

— Nem, főszerkesztő úr!

— S ugyan miért?

— Mert nem szeretek ellenkezni.

— Itt pedig ellenkeznie kell, úgy gondolja?

— Úgy!

— Ű-űgy? — kezdett fenyegetően érdeklődni Bojár, ültében féltessel Szabó Lajos felé fordulva.

A kisdéd, de talpnyaló gyülekezet ijedten nézett a kritikusra.

— S miben kell itt ellenkeznie? — kérdezte Bojár.

Az esztéta igen szelíden, de fejest ugrott az egyre hidegedő vízbe.

— Mindenben, főszerkesztő úr!

A másik Szabó, a Lojás úgy érezte magát, mint a szemérmes szatócs, aki illetlen tréfákat mesélő grófok közé került:

— Főszerkesztő úr, kérem — motyogta is, gyorsan szabadulni akarva, nehogy tanúja legyen amint előkelőbb kartársa valami, főszerkesztőnek nem tetsző vélemény nyilvánításával összecsúnyítja magát — be kell mennem a rendőrségre.

Bojár dühösen nézett s csak legyintett kövérkés kezével, hogy el.

Cagliostro sem tűntethette volna el gyorsabban, már ott sem volt Lojás,

— Mindenben? — kérdezte mézédeseen Bojár.
(Bojár ajkán a méz a düh tetőfokát jelentette.)

Szabó, ha már benne volt, legalább műbírálói becsületét akarta megmenteni; nem is hederített az álnok kérdésre:

— Ennek a rajznak semmi kompozíciója; eszmei tartalma ostobaság; kivitele gyermekes. Az anatómiáról halvány fogalma sincs Katang úrnak. Ime, itt van Palkó úr. A karja épp olyan hosszú a képen, mint a lába.

Márinkievsky gúnyosan elmosolyodott, csak ő tudta, miért, »mint a majomnak« egészítette ki gondolatban Szabó Lajos mondatát.

— Kétségtelen, hogy van némi kifejezés a főszerkesztő úr arcában — folytatta a kritikus a rajz boncolását — de annyira ráfeledkezik a néző az arc humoros kifejezésére, valamint Árpád igazán sikerült torzképére, hogy észre sem veszi, hogy a főszerkesztő úrnak nincs lába, a rajz csak az asztallap vonaláig adja az alakot s elfelejti a test-valóságot, elfelejti a test folytatását megrajzolni. Úgyanígy a levegőben lógó törzs Árpád is. Különben elég egy figyelmesebb tekintet s nyilvánvaló lesz, hogy, mint a parasztgyerek őstehetőséges rajzain, a testeknek csak szélük-hosszuk van mélységük nincs. Fogalma sincs Katangnak a távlatról. Tessék kérem az előtérben álló alakokat és tárgyakat összehasonlítani a háttérben állókkal: egy lapos sík az egész szoba, nincs mélysége. S hogy szétesnek a képelemek. Ennek a parasztfiúnak nagy érzéke van a humor iránt, de nem a rajz iránt. Humorista, karcolatíró talán lehet belőle, festő, komoly rajzoló soha, mert, kérem ...

— Köszönöm — vágta el a szót Bojár.

Szabó Lajos sértődötten és ijedten elhallgatott.
A vér lassan távozott fehérülő arcából.

A főszerkesztő úr csöngetett. Árpád megjelent.

— Kevert port! — szólt Bojár s egy kétpengős ezüstöt dobott Árpád felé.

Az a levegőben elkapta, mint métán a labdát szokta gyerekkorában.

A kis társaság megdermedt: a legrosszabb jel, Bojár olyan dühös, hogy visszafojtott mérgébe belefájdult a feje.

— Köszönöm, uraim — szólt bágyadtan.

— Ha még megengedné főszerkesztő úr...
— kezdte Szabó Lajos menteni a menthetetlent.

— Köszönöm, majd máskor, köszönöm, uraim
— mondta Bojár zord és emelt hangon.

Az urak gyászmenetben távoztak.

Félóra múlva mindenki tudta a szerkesztőségben — bár a jelenlévők közül egyik sem mondta el senkinek — hogy Szabó Lajos kegyvesztett lett. Amit tessék határozott bizánci értelemben érteni: a mai naptól kezdve a legjobb írásai fölött halotti csend fog hallgatni, mint elfeledett csatamezők elfeledett hőseinek hamvai fölött, viszont legkisebb elírása is főbenjáró bűnnek rovatik fel; nem kap többé Bojártól dugpénzt, úgymint egy huszast, ha nagyon tetszett a cikke, külön »családi segélyt« vagy »vegyes költséget« szabadságra indulás előtt a hivatalos búcsúkor, szeszély-szórta »előleget« s »na, itt van magának, legyen egy jó vasárnapja« kijelentéssel csak úgy marokból marokba egy ötvenest; nincs többé főszerkesztői szivar és cigaretta három darab, illetve doboz számra, sem

váratlan színházi, főképp premier-jegyek (kimondatlanul is barátnőknek szánta) a mellényzsebből kilibbentve; eddig legostobább mondásait is pajzson hordozták körül a szerkesztőségben, ezentúl legszellemesebb megjegyzéseit is úgy fogja lepotytyantani a közfigyelmetlenség, mint komisz kölyköt a gonosz dala; eddig »finom elme« volt, ezentúl »ostoba fráter«, eddig »borotvaéles eszű«, eztán »vén paralitikus«; a főszerkesztő, — ha kénytelen-kelletlen színe elé engedi — már nem kínálja meg hellyel s a folyosói rágalom hiéna-fogai erkölcsi csontvázáról is le fogják rágni a húst.

Minde sok szörnyűségnek közvetett oka, Szabó Katang János pedig ezalatt elment »legeltetni a két szemit«, azaz kóricálni, aztán megebédezett, hazament és nekiült megrajzolni a szobáját. A rajzon úgy volt minden akkurátusan, mint igazánban, csak az ágy mellett az éjjeliszekrényen ült Mari néni vén csipás kandurja olyan komisz pofával, mint egy nebukodonozor (a művész saját fogalmazása); az ajtóban a néni dagadt s befelé mutatott nagy nyájasan a szobába, mögötte Jánosból látszott valami csekélység, félcsizma, amint lép, kalapja teteje, amint fejét lehajtja, hogy a szemöldökfába ne verje. »Kvartélyt veszek Pesten« ez volt a kép címe.

Ezt is este vitte fel a szerkesztőségbe, ahova másnap reggel sem nézett be. Nemcsak az események, de természetes paraszt esze arra szorították, hogy csak legerősebb oldalát mutassa az ellenséges nadrágos világnak. Bojárt úgy útálta, ahogy csak cseléd tudja gyűlölni az urát a vonzódás és rettegés különös keverékével. A többieket felsőbbrendű

csürhének érezte, egyszerre nagyon maga fölött és nagyon maga alatt lévő bitang valakiknek, akiktől még jobban félt, mint a főszerkesztőtől, mert ez legfeljebb csak kiteszi a szűrét, de azok szét akarják marcangolni.

Valahogy így érezte, cselekedte pedig azt, hogy nem mutatkozott előttük, Szépen megszokták, hogy Szabó Katang János semmi más, csak naponta egy rajz, elsején egy aláírás a fizetési íven. Legenda. Szenzációs ujdonságból rendes napi anyag lett, rajza »a Katang« — »ma csak egy hasábos a Katang«, »ma jó a Katang«, »a Katang ma nem hagyható ki«.

Rémisztő kedvezések származtak ebből Jánosra, élhette világát, ahogy néki tetszett. Néki pedig így tetszett: a délelőttöt ellebzselte, ösztönszerűen falta a szemével Pestet, mintha kitudja milyen rendeltetésű szérűbe gyűjtené, amit lát, vagy Szent Heverdellel társalgott, minden délutánja Lilé volt s nem is egy éjszakája, vagyis hajnala a Vörös Icaé. Gyászos földi életének ez volt a legboldogabb ideje idáig. Úgy rajzolt szépen napszámba, ahogy eddig kapált.

Csakhogy még nagyon rákapott az italra. Több okon. Egy az, hogy a Lil itatta, mert kiokoskodta, hogy a pálinkán vadul. És volt is neki sokféle színű papramorgója, kikből is gyakorta »kokastéj«-t öntöget össze, két-három üvegkehelynyi ebből az úri kellemetességből úgy felpelve az emberben, komám a legénykedést, hogy ha Botond volnál, bárd helyett fejjel szaladnál a bizánci koszos réz-vas kapúnak. Aztán nem kellett neki, falusinak, annak is perje-laposinak nagyon magyaráztatni, hogy

minémű köze vagyon a szombatesti meg vasárnap egésznapi italozásnak ahhoz a fenenagy szerelmeteskedési hűhóhoz, améket tánc után sötét este teszen a legény csürben, kazal alján. No, tudta ő azt, hogy az ital fűt, aztán hűt. Erőt ad, aztán pihenést szerez. Kőd van az ember fejében, de ha a csók így jobb a jánynak, egye fene. Az a, ette is. Mert hétszámra mindennap vasárnapolni, már úgy formázom, a naptár fekete közei miatt sem igen lehet. Könnyebb megfáradni, mint meggyarapodni.

Vagyishogy a rajzuló szerkesztő úr sokszor kótyagos fejjel ébredt. Úgy lötyögött, oly igen üresen és zörgősen nyakán a kobakja, mint a felfűjt kostök a madzagon. Ilyenkor aztán jó volt behagyintani a gallérja mögé egy két kupicával. Igen, de az meg drága volt. Így hát otthon állt az alkóvenben, ágyfejtül a kanapé mögött a nagy üveg pálinka.

Délig ismét dali volt az ember.

Csakhogy aztán jött a nap dandáros szaka. A rajztevése. Az meg újabban nem csusszant olyan símán, mint előbben. Féllityi bor aztán meglódította »a művész irón«-t.

No, most aztán elülről kezdődött : sűrű kokastejelés Lilnél, utánna bizony le kellett öblögetni hús sörrel a sok hév indulatot, parázsló csókot, reggel ismét pálinka, ebédután bor.

Itten volt, a reggelben meg az ebéd-utánban a baj, mert az egy-két kupicából három-négy lett, az ebédutáni félliter meg duplájára dagadt.

Aztán a kerekék egyszer mégis csak megálltak.

Erősen őszlött az idő, amikor egy esőverte fáradt, hideg ebédután nem ment a rajzolás, elő-

ször nem volt miről, midőn aztán lett, sehogyan se csúszott a ceruza a papíron. Csak ült János, csak ült az ablak előtt s nézte a szomszéd fákat, hogy fülüket, karjukat lesunyva megadással tűrik a nyakukba zúduló hűs latyakot.

Ő is vállába húzta a fejét és tűrte a tehetetlenség rászakadását.

Aznap nem volt rajz.

Másnap reggel korán hívatta a főszerkesztő. S a déli »Rónaság« hírül adta nagyobbacska betűből szedett hírben, hogy Katang János befejezte »Életrajzom — rajzokban« című sorozatát, a meglepő fejlődést mutató fiatal paraszt-talentum (»Meg van maga örülve, Márinkievszky úr? Zseni? Húzza át s írja fölébe: talentum!«) most új feladatkörben fogja ragyogtatni kitűnő képességeit, riportokat fog rajzolni s a »Rónaság« híven programjához, bő alkalmat nyújt majd (»Szóval nem lesz mindennap Katang, na, mit mondtam, Lojás?« »Nyertél, tied a húsz memfisz.«) ennek az őstehetségnek (»Jaj, fiúk, csikar a hasam, ha ezt a szót hallom«), hogy satöbbi ésatöbbi.

És elkövetkezett — miként Levente Zoltán fejezte ki magát — Szabó Katang János »elvagányosodásának« ideje.

Mikor új kötelezettsége szerint első ízben jelent meg a szerkesztőségben nyolc órakor, Árpád röhögött rá:

— Hinnye, drága egy jó gazduram, de korainak méasztatik lenni.

— Minden kakas korai — mondta János a hetyke mondatot nagyon alázatosan.

Alázatosság szerkesztőségben annyi, mint belpoklosság Indiában. Messzire elkerülendő. Árpád is

egyszerre hűvös lett, igen kezdett tenni-venni az asztalán s fel se nézve motyogta:

— Hajaj, bizony, úgy ám...

János a szobájába somfordált, mint óljába a kutya. És aznap elfelejtkeztek róla. Lapzártakor el is kullogott s úgy leitta magát, hogy délutántól reggelig aludt. Akkor frissen megmosdott, üdén és szolgálatkészen állított be a szerkesztőségbe.

Már kerestette Bojár.

— Hama csak, hama csak — nyitotta ki előtte Árpád a főszerkesztő szobájának ajtaját.

— Elmegy — kezdte Bojár pontifikálni utasításait — a bankba és lerajzolja a vezérigazgató urat, negyedkilencre várja magát, kilencre legyen itt a rajzzal, hízelegni is lehet neki némikép, mert természetből ocsmány. És tolvaj, de ezt ne rajzolja bele. Taxi. Na, menjen szépen, Katang úr.

A rajz nem sikerült, olyan rossz volt, hogy egy régi ábrázolatot kellett elővenni, amely a most ötven éves szolgálatát ünneplő aggastyánt süvölvény ifjúcska korában mutatta ősz szakáll helyett kurta, fekete bajusszal. Botrány is lett belőle. Pénzmegvonások és szidalomhalmozások képében. Melyik kitől.

A következő riport-rajz már jobb volt, ami érthető is: elgázolt embert ábrázolt, amint fölötte kezd ágaskodni a tűzoltók szerszámjaival emelintődő villamos a bámész sokaság mafla karéjában. Meghatóan részvevő és ügyetlen volt a rajz.

Aztán váltakozott a szerencse. Egyszer dicsérték, másszor lekapták, aztán többhetes jégkorszak borult köréje. János meg beleszokott a szerkesztőségi életbe: könnyen kért és adott pénzt, ciga-

rettát, értesülést, sodródott, mint a többi, kávéházba, társaságba, megszokta a pillanatot élni és kiélni, nyájas volt és kétszínű, alázatos az arany, a helyzet és a perc cézárai iránt és cézár a boldogtalanok, lecsúszók, alantasok és szegények fölött, fanyalogva dolgozott s lázasan kereste a meg-lógási, henyélési alkalmakat, tudatlanságát s lelke szerény méreteit tudákosság és nagyképűség alá rejtette, mint annyi más csörtető, aki többet dolgozik könyökkel és görényváladékkal, mint tollal és ceruzával.

Rendetlenül evett, rendetlenül aludt, rendetlenül dolgozott s mindezeknél fogva rendesen ivott.

És egyre hangosabb lett.

— E csak a főszerkesztő úr link dumája, úgy véllem — rándított vállat egyszer Bojár előtt s köszönés nélkül távozott.

— No, vörös egy tolvajom, van-e egy ötös a rablottbul Katang művész úr számára? — köszöntött rá sokszor Árpádra.

— Sose dugdosd a szemedet a rajzomba, vesztett kitrágyádat (értse: kritikádat) usse tanáloed meg benne — nyomta félre a vállára hajló Szabó Lajost, aki ilyenkor elégedetten hehegett, mert János nemcsak mint ember, hanem mint művész is napról-napra egyre jobban züllött.

Borgőzön nevelt elbizakodottsága felfújta és magasra ragadta, mint a melegített levegő a Montgolfier testvérek léggömbjét. Egy részeg délelőttön festőállványt, vásznat, nyers kereteket, palettát, olajfestéket vásárolt s a színkeverés elemi ismereteinek hiányával nekiült megfesteni az első havat a szerkesztőség előtti nagy téren. A kép olyanná

sikerült, hogy aláírhatta volna »Lábos feneke fehér habmaradványokkal«. Persze, néha úgy volt a festéssel, mint az alkimista, aki hol fölrobbant, hol megtalálta a tiszta ként, ő is, vagy elpocsékolta hiába néhány »ólom acskót« (így hívta János a tubust), vagy véletlenül kikent magának egy olyan ámult vöröset, hogy nagy festő is alig tudná utána csinálni.

Azért érdekes; ez a paraszt, akit alkalmi szél kifujt az alföldi homokból, fel ebbe a bonyolult pesti életbe, hogy megtalálta, eltanulta, milyen hamar a nagy festők és rajzolók bolondériáit, műterem-kényeskedéseit. Vödörszám ecsetek, marokkal szedhető ceruza-halom, hindu isten bronzból, japán majom elefántcsontból, ó-arany miseruha a széktámlán, stóla a falon, tibeti harang és hawaii-i tamtam... minden műteremkacat megvolt az ő szobájában is, ami tulajdonképpen nem is volt az övé.

A dolog úgy esett, hogy Vörös Icának megtetszett a sok »juj, de nett mütyürke«, odaszokott s rejtélyes módon »sezlony«, bujának kikiáltott párnák és diszkrétnek mondott függönyök kerültek a szobába, amelynek dohányba pácolt parfüm-párás sűrű levegőjében nappal János festett dühödten, éjjel meg Ica ülte órára díjazott nászait. Ilyenkor János persze miről sem tudva, a fülkében aludt.

— Pszt, — súgta »vendég«-ének Ica az előszoba sötétjében — ez egy műterem, híres festőé.

Mikor aztán felgyúlt a villany, persze hangulatlámpa, tompa fénnel, ám sok ígérettel, Ica a fülkére mutatott:

— A nénikém alszik ott, jobb, ha majd csak akkor beszélünk, ha újra elmegyünk.

Pedig beszélhettek bátran, mert János álma legtöbbször a részekek nehéz álma volt. Hiszenysége egészen nagynénikés: ő úgy tudta, éjjelente barátnéi fordulnak meg Icánál. Vagy csak a kényelem ravaszságában tettette magát, hogy elhiszi Ica bőlevű hazugságait?

Alapjában véve mindegy.

A való az, hogy az ital sok mindenféle gátlást megoldott Jánosban, a magyar paraszt természetes gögje felágaskodott hát benne s a ravaszdi ész szabadon játszhatott. De túlságos volt a gátbontás, olyannyira, hogy néhol egészen elázott, a büszke gög handabandázássá puffadt s a játszi, célját tudó, eleven, jóízű ravaszságból keserű, gyanakvó, gonosz és hullaszagú ravaszkodás lett. Gondoljuk úgy, hogy a nyomorba fojtott zsellérségéből az ital ősi mivoltában emelte ki a ravasz, gögös paraszt alakját s nyomban el is torzította.

Egyébként váratlan sikerek és lecsúszások kísérték rajzolóí pályáján.

Mindez megfelelő visszhangot vert a szerkesztőségben. János valaki lett, az egyiknek hülye figura, akinek a szemébe lehet nevetni megvetésünket s még ő is velünk röhög, a másiknak pártfogolt cimbor, aki az ital gőzében pártfogóvá, potyalesőből fizetővé puhul, a harmadiknak sörözési, a negyediknek pletykálási ürügy, az ötödiknek az önmaga elől való menekülés egy módja s mindnyájuknak — az élet furcsa bűvárainak — az élet egy furcsa darabja.

Furcsa is volt, hangos is.

— Érted-e? — szokta mondani, az é-t elnyujtva s a ted-et hangsúlyozva — Ééér-tede? Szabó Katang János a nevem. Ország őstehetségje. Rajzulok, festek. Vellával petrencézem össze este, mit napfolyamatján rajzutam. Olajban szerkesztett képeimet gazdagok veszik aranyért. Ittend látod Botondot a kürtjével és Töhötömt a bárdjával. De ide vigyázz, Vénasszony bazsalikkommal, az a remekbe ojtott kopmozició (értsd : kompozíció). Jól mondja az én édes egy komám, a Zoli, hogy mi az istennek hagyom elganajodni kezem-elmém szüleményeit, kiállításra kell csinálni belülük. No, hova igyekszel, no mán? — nézett a folyosón a szerkesztőségi kartárs után, aki megúnta a részeg fecsegést és otthagytá, de jött egy másik, azt állította meg : — Maj te is kapsz bilétát rá, gyühetsz, kinézel egy képet s viheted, ha tíz arany üti a markom tülled, hehehe...

Gyakran lehetett látni Árpád asztala előtt állva intézett gyors-poharazás közben, gyakran ült néhányadmagával távoli szerkesztőségi szoba mélyén demizson vagy csak úgy egy »gyalog liter« mellett, gyakran locsolta szét söntésekben a részeg kézzel emelt korsó sör túl-telijét, gyakran verte ökölrel kiskocsmákban az asztalt, amelyen agyvelejüket locsogtatva táncoltak a pálinkás poharak.

Csakhogy ezek a tizenhárompróbások, a pohár bohémjei, tiszta helyett a fröccsöt kedvelték, ették a szódát, másnapos állapotukban itták a sört a hagymás oroszhalakra, rendesen kialudták a mámorukat s általában több napjuk volt józan, mint

részeg a heti számadáson. De János úgy ivott, ahogy nyárba kaszált vagy kapált. Évadba dolgozott otthon, mi hogyan jött egymásután. Munka végét a fogytéka adta. Így ivott most. Az ital pediglen nem fogyott soha.

Szabó Katang János pesti nevezetesség kezdett lenni. Hívták ide, hívták oda, nagy társaságokat vezérelt a Víglegénybe, hajnalonta fel-felbukkant a Vörös Krokodil meztelenségei közt az ivó-gát magas székein, virradóra sokszor a Mongólia-kávéház okosai közt nyelte a feketét — részeg paraszt, Béla jobbágya, őstehetség, a Szabó Katang volt a neve mindközönségesen.

Ezidőtájt történt — nem sokkal azután, hogy az első hó leesett, — hogy kiugrott a paraszti ruhából, úgy, ahogy pap a csuhából, végsően, mindig visszavágyóan és soha vissza nem térően. Szó, ami szó, de könnyebb volt cipőben rugdalózni a Krokodil tánc-szérűjén, szaladni szajhák után, ágyba lottyanni két láb hüvelykujj taszítás után a cipő kérgén, de italos fővel bízisten jobban tántorgott az ember cipőben, mint előbb csizmában, vigyázod, Zoli?

— Ribanc lettél te, János, — mondta rá Levente — mert tudod, a magyar paraszt méltóságos lépte attól van, hogy csizmában jár, vagy mind a tíz elterpesztett lábujjával laposan a meztél talpán, te már nem vagy paraszt, de még nem vagy úr.

— De leszek! — mondta hegyesen János.

— Tanulja meg előbb, Mister, megkötni a nyakkendőjét.

— Mér?

— Barátom, így a borjú kötőfékjét kötik vagy a gatyá madzagját, esetleg a kostók zárószíjját csavarják.

— Tanácsál meg rá! — könyörgött János.

Levente egy ujja egy rántásával kinyitotta János nyakkendőjét s kezdte magyarázva újrakötni:

— Hát ide figyelj, először egyszerűen keresztbe húzod...

Lilnek aznap fel is tűnt, milyen gavallércsomóra van a János nyakkendője kötve.

— De azért jobban szerettelek homokinak, — két illatos tenyere közé fogta János arcát s felleszítáló mozdulattal becézte — juj, egyem a, jaj, de szeretlek, — hogy azonban János utána nyult, elhúzta magát — vigyázz, szívem, ne gyűrj össze, vendégeket várok, no, szívem, hajtsd fel a három pohárkádat, ma többet nem kapsz és menj, aranyom, de menj, menj, menj... — s a hangja egyre élesebb, türelmetlenebb és ellenségesebb lett.

— S ha nem mék? — csapta oda talppal a skót gabonapálinkás poharat az üvegtálcához.

Lil duruzsolva hajolt hozzá, orra a férfi orrát surolta jobbról-balról, amint gügyögve, fejét apró rázással rázva kérdezte:

— És miért nem akar az én aranyom elmenni, miért nem akar?

— Köllessz!

Lil elfintorította a száját:

— Jaj, de csúnya szó, fiacskám... köllessz...

— majd hirtelen gyűlölettel és megvetéssel — buta!

Fölkelt, hevesen kezdett föl s alá járkálni; úgy köpködté magából a szavakat, mint mozdony a vakító szikrát:

— Vedlett paraszt, buta, elbizakodott, miért áááh!

— Te... Lil... — vágy, ijedtség, fenyegetés hangzott a két szóban.

A szoba közepén megállt Lil, lehúnyta szemét, elsimított a homlokán s maga elé mormogta a levegőbe a kísérteties parancsot:

— Menjen el, kérem, nem jól érzem magam...

János komolyan megijedt:

— Mi bajod, édes? — s már mellette is állt.

— Semmi, semmi — ment vissza Lil a kerevet felé, amelyen végigvetette magát; szinte sírt a hangja, mint a könnyörgő gyereké: — Menj, szívem, nem, ne közelíts, menj, aranyom, most menj — s hangja egészen elhalt. Pillája lecsukódott.

János lábujjhegyen lopva osont ki a szagos fészekből.

Lil megvárta, míg hallja a külső ajtó csapódását, akkor mint a vetődő hal felugrott:

— Pfüh! — mondta megkönnyebbülten, ivott egy korty francia borpárlatot, cigarettára gyujtott s füttyörészve kezdte intézni házi dolgait.

Ezek a házi dolgok jobbára estély, vacsora előkészületei voltak. Lilnek tudniillik kezdett megjönni az esze: nem áldozhatja fel Bojárt *egészen* érzékei szeszélyének és valld be magadnak, Lilicském, ez a paraszt nem az, akinek hitted, kivételesnek sejtetted a csókját, tehetségét és sorsát, áh, fiam, jobbágy ez, nem mer, hát nem is tud

nemzetes asszonyt szeretni, tehetsége nincs és sorsa a pocsolya, el vele!

Ennek a meggondolásnak és elhatározásnak köszönhette János, hogy meghívót kapott (nem meghívták, hanem rendes, félig nyomtatott meghívót kapott) Lil estélyére: valamelyik nő hátha horgára kapja s így nem is kell kidobni.

János hatalmasan bepálinkázott a nevezetes alkalomra. Bátorságot ivott. Eddig bizony mindenféle csip-csup oka volt az italozásnak. Maradt a teméntelen vedelés, csak az ok fordult meg alatta. A legfőbb ok most az volt, hogy félt. Nagyon. Félt magától, a várostól, a városi emberektől, akiket annál kevésbbé ismert, mennél jobban megismert, félt Liltől, szerkesztősegtől, szagos asszonyszemélyektől, üres rajzlaptól, felfeszített szürke vászontól, de legfőképpen önnön-magától. A pálinkagőz meg olyan volt, mint a suba, ami alatt minden elfér, lopott lúd, bosszúálló balta, csókos kislány.

Nem is sokat látott az egészből, csak szétfolyt arcokat, női hátat-vállat, mint táguló-szűkülő szélű testpocsolyákat ruhák fekete-tarka mezején. De volt bátorsága minden nő elé odaállni, fejét szügybe vágni meg föl, hogy csak úgy reppent előre-vissza a haja, szemit a szemibe mereszteni s előre nyomott állal büszkén mondani:

— Szabó Katang János!

Volt bátorsága minden férfi elé parolára ki-vágni a tenyerét, úgy, hogy közben jobb féloldalt fordult neki, jobb vállát felrántotta s azon át ferdített fejfel pökte oda:

— Szabó Katang! — egész különösen a ka szótagra vetve a hangsúlyt.

No aztán az lett a nagy hajdináromnak következése, hogy János horogra is akadt, meg ki is kellett dobni.

A horgot az Aliz tartotta, így, Aliz zével, mert Makrainé Alice-t mindenki így szólította, ki valaha tréfából s a többi utánzásból. Amikor János a nők szemébe süvítette a nevét, az egyik megriadt, a másik felnevetett, a harmadik kényszeredetten mosolygott, csak Makrainé mondta szelíd nyugalommal:

— Az Aliz!

Ettől meg János hökkent meg.

— Mit bámul rám? — szólta a nő nagyon nyugodtan. — Hogy is mondják maguk, kies falvak folklorisztikus lakói? Mint üsző az új ajtóra? Mindegy, fiam. Ne játsszunk itt Lánchíd-pillért a tömegben. Ott van egy kitűnő sarok. Maga mit iszik? Mert én csak bundapálinkát iszom, té i szívesen. Egyébként bármit. Még mindig bámul? Vegye a poharat és koccintson. Ügy. Én »az Aliz« vagyok a férjemnek... ne nézzon körül, ne keresse... kint fogdossa a szobalányt biztosan... a fodrászomnak, a szeretőimnek. Maga is hívhat Aliznak... Mert már mint-hogy maga is...? Proszt! — loccsintotta a pezsgős poharat a Jánoséhoz s nagyon elgondolkozó, szinte tragikus arccal cigarettára gyújtott.

Nemes arcú, mocskos szájú, nagyon művelt, ördögien okos, szép felső testű, kurta, tömör s igen széles altestű, agyon illatszerezett kis fekete nő volt az Aliz, akiről azt mondanák korunk

lélekturkálásba szerelmes orvosai, hogy azért volt annyi kedvese, mert sántaságáért akarta magát minden férfi meghódításával kárpótolni. Egy bizonyos, sántasága megelőzte feslettségét, de talán csak időben s nem oksági összefüggésben. Külömben is csak biccentett egy kicsit a jobb lába s nem, hogy bántó lett volna, hanem bájos volt, amint fürge alakja bal lábáról pillanatig a jobbra billent.

— Tetszik a szinkópám? — fordult ilyenkor a mellette haladó és »főzésben levő« férfihoz s kacéran nézett le parányi és igen szép alakú lába-fejére.

Most is nézte és mutatta, míg közben így beszélt:

— Nem szeretem, fiam, ha barátnéimat vagy cselédeimet kérdezik ki rólam, ezért hát szíves tudomásul közlöm: férjem Makrai Tihamér, kissé furcsa név, de aki viseli, az is furcsa, persze gazdag, én is az vagyok, aminek következtében nemcsak a magamét, hanem az övét is én költöm el, jól élünk egymással, mert nem élünk egymással, régi házások vagyunk, családjaink kölcsönösen nagyon szerelmesek voltak egymásba, összeházasítottak bennünket, hogy gyerekünkre vagy -keinkre halmozódjék a két nagy vagyon, gyermekünk pedig nincs, voilá! ó, bocsánat, kisczarda nyelven: így la!... Most pedig maga beszéljen!

De János nem igen beszélt. Jobbadán csak vigyorgott. Eleinte a nőstényre kíváncsi kan bártortalan magabizakodásával, aztán a paraszt zavartságot leplező ravaszságával, végül egész egyszerűen részségében. Az Aliz, mint mondá, remekül

tudott inni s az úri teherbírást nem ismerő János a szó szoros értelmében elázott mellette. A szeme héjja is lecsukódott — ő maga azt hitte — egy pillanatra.

Makrainé sokáig nézte figyelmesen a legényt, aztán fejét elfordítva, hosszan gondolkozott, majd szó nélkül fölkelt s átment a másik szobába, ahol nagyban folyt a kártyajáték.

Az alvó Jánost Lil találta meg, azaz vette észre, amint háziasszonyi felügyelő körúton elhaladt a bizalmas sarok előtt. Micsoda lélekjelenlét! Meg se torpant, meg se ütdődött, meg se állt, egy pillantás mérte föl a helyzetet s kötelességét. Lépteit nem lassítva, nem gyorsítva, fejét nem forgatva keresett valakit. Meg is találta a falatozó asztal előtt. Egy szőke fiatalembert.

— Kérnem kell magától valamit, Ervin! — szólította meg.

Ervin majdnem egészben nyelte le a szájába tömött lazacos kenyérkockát, még egyet nyelt utána s készségesen hajolt meg:

— Parancsoljon velem, művésznő.

— Szabó Katang János, a festő, a »karmazsin sarok«-ban elaludt. Kérem vigye haza feltűnés nélkül. Címét a Kati szobalányom megmondja. A Kati — tette hozzá és mosolygott. — Előre is köszönöm — párat biccentett a fejével s fejedelemnőien tovább haladt.

Ervin római szenátori nyugalommal megevett még négy lazacosat, két pástétomosat, három pindurka süteményt, közbe és utána megivott pár pohár pezsgőt, rágyújtott egy gyertyavastagságú cigarettára s két telepohárral indult a karmazsin

sarok felé. Leült János mellé, az egyik poharat eléje tette, a másiktól ő maga szürcsölgetett s mikor alkalmasnak látta a pillanatot, belecsípett Jánosba, hogy ébredjen fel. De János nem ébredt fel. Ekkor Ervin báli virág után maradt gombostűt keresett frakkja hajtókája mögött. Talált. Ravasz fogással combon döfte vele Jánost, aki fölriadva rámeresztette véreres szemét.

Gyorsan fölkelte Ervin s karonragadva Jánost talpra rántotta.

— Sietnünk kell — mondta a részegek lélektanát kitűnően ismerő Ervin s már vitte is magával. Még nem is dülöngőzött János, úgy értek az előszobába, de ott megcsapta a külső levegő és János összecsuplott. A házmester segített levinni. Föl is.

Ervint, mikor visszajött folytatni az estélyt, ezzel fogadta Lil:

— Nos?

— Rendben.

— A költségeivel majd elszámolunk, Ervinke. Ervin meghajolt s ment táncolni.

Négy napig semmi nevezetes sem történt. János nem jelentkezett sem a szerkesztőségben, sem Lilnél s nem hívta sem Lil, sem a szerkesztőség.

Negyedik nap délután szelíd koppanás után nyomban nyílt az ajtó. Az Aliz lépett be nyugodtan:

— Én vagyok.

Kézcsókra nyújtotta a kezét, előbb a tekintete, aztán maga is körülsétált a szobában, a benyíló függönyét is félrebillentette bekukkanásnyira ernyője végével.

— Hideg van magánál, — s ahelyett, hogy levetette volna, összébb húzta magán a bundáját — havazik.

Leült a heverőre és cigarettára gyujtott. Csend.

— És a nő?

János bután nézett rá.

— És a nő? — ismételte ugyanazon a nyugodt hangon Aliz. — Úgy értem, maga lakik vele vagy ő lakik magával, vagy idejár maga vagy ő. Nos? Jaj, fiam, én nem szeretem az ostoba dolgokat, beszél vagy nem beszél? — S hogy János megint csak nem felelt — Pillanat! — szólt, kelt és kiment a szobából.

János azt hitte, hogy elment, de nem, benyitott Mari nénihez, hangja hallatszott, ajtócsukódás, csend. Félóra múlva jött vissza Aliz s csak ennyit mondott:

— Mindent elintéztem.

Közelebbi és távolabbi következmények mutatták, hogy nem hazudott.

Először is szenescsőbörrel, fával, papírral megjelent Mari néni és befűtött. A kályha reszketett ritka örömében. Másnap eltűntek a női rongyok s egyéb gyanús jelvények. A szoba újra polgári képet öltött. S Vörös Ica többé nem jelent meg, sem egyedül, sem másodmagával, sem éjjel, sem nappal. A nagy rézágy kifelé billent két-két lábával, befelé hajló fejtől-lábtól részével morgván unatkozott.

Ahogy bemelegedett a szoba, Makrainé kényelembé helyezte magát, a kanapéra heveredett, cigarettázott és beszélgetett. Az élet apró esemé-

nyeiről. Lil estélyét egy szóval sem említette. János előtte-mellette ült s fogta két térde közé csüngő kézzel a hamutartót. Mikor már jól besötétedett a téli délután, Makrainé fektében feje mögé nyúlva, eloltotta az alacsonyan álló kerevetlámpát.

Mikor késő este elment, János megkönnyebülve lélekezett föl. Félt az Aliztól. Kevés szó, nyugalom, komorság — aztán nekiveszekedett, maró, dühödt, ocsmány szeretkezés — és újra komor, nyugodt szótlanúság utána.

Mari néni úgy fűtött Jánosra, mintha ingyen kapná a szemet, a Vörös Ica meg szóba sem állt vele; amikor egyszer mégis csak utána ment a Viglegénybe, »dobta« a Jánost:

— Kérem az urat, engem ne molesztáljon. Kész. Passz!

János pontosan sejtette, hogy mindebben az Aliz keze van, csak azt nem érte fel ésszel, hogy ebben a kézben meg pénz van. Honnan is tudhatta volna, mikor senki sem kötötte az orrára, hogy Makrainé kifizette Icát, mint »lelépő« lakót, mint szakítót, a Mari néni pénzt kapott a hallgatásért, a beszédért, fáért-szénért, szobáért, az egyhavi hátralékért s a csipás kandur is három hónapra előre kapott heti negyedkiló májra ösztöndíjat?

És Aliz ritkán jött. De mindig váratlanul. Mintha igazán az ördög hajszolta volna. Betopant, gyujtott, gyult és elhamvadt, elenyészett. Vele a beteljesülés csak szomjat és űrt hagyott az emberben. Csók-iszákos lett tőle a férfi, tétovázó és erejetört. Mély és gyászos örvényre nyíló

ajtó volt ez a nő. János, ha nem is tudta így szavakba foglalni, de minden idegszálával érezte.

Ő, a rátarti kani fiú, a jány-derék ropogtató, a pimasz mosolyú, magatelt röhögésű, ebbe az Alizba belerokkant; ahonnan a szándék szök-kent, a tett pipogyan csak lepottyant, a kinyúló kéz megállt útjában, váratlan riadtságok céna-szálon rángatták az emberfiát. Hogy is mondta ez az ördögök ángya:

— Micsoda gátlásai vannak magának, fiam? Gátlás és Perje-lapos, nagyon jó!

A szagos szukáját! Hát érti ő! Ha nincs is gát Perje-laposen! Gát, ami elibe áll... Gát... Mi áll az ő ceruzás keze meg a papíros közé? Otthon, ha beült, dehogy, akkor ült be a lugasba, amikor már az ujja bögyében bizsergett a koma meg a három diófa, hogy lerajzolódjék. Most meg sokszor nincs meg az út attól, amit lát, a szemén keresztül a mellyében a sziviig, onnan aztán egyenest az ujjáig. Vagy itt van elvágva, vagy ott. És fene aki eszi a körmeit, azért a keze fürgén futos a papiroson. Mentül takarosabb, ami így alóla kikerül, antul szemetebb.

Az volt szép, amikor Lil labdázott vele, mint döglődő egérrel a cica. Egy csókjába több ösztökélő erő volt, mint egy félliter pálinkába.

— Megyek is hozzá! — mondta magának hangosan, levágta a ceruzát s ment is.

Lil egyszer nem volt otthon, másszor vendégei voltak, harmadszor a Bojárt várta, negyedszer csak neszezés volt az ajtó mögött s a Kati ki se nyitotta. A fafejű paraszt csak nem akarta megérteni, hogy itt kitelt az ideje. Egyszer arra is

rávetemedett, hogy hiábavaló próbálkozás után telefonon zaklatta fel Lilt :

— Haalo ! Ittend a János van. Haalo !
A Szabó Katang János van. Haalo !

Körülnézett. Hát lehet ez ? Hogy senki se felel ? Lilnek még a telefonja is fütyül rá.

De mások is fütyültek. A Rónaságnál két nagyhatalom : a Bojár meg az Árpád. S nyomukban a többi szalajtott, ahogy kedvük szottyant rá. Eddig afféle béresgazda volt ő, öregbéres, első legény az asztagon. Most ? Van Szabó Katang rajz, az is jó ; ha nincs, tán még jobb. Vágja a rendet a többi szolga közt. De ide vigyázz, János, egyszer kikopsz a sorbul és a kiskutya se fog vinnyogni utánnad. Ehet vissza a fene Perjelaposra. Hohó azonban !

— Mi baj, Jánoskám ? — állította meg azon az átkos szerkesztőségi folyosón Levente Zoltán.

— Semmi — nézett félre mogorván János.

— Dolgozol valamin ?

— Pingágotok, rajzúgotok.

— Kiállítást kéne, fiam, csinálni a műveidből. A hírnév nem jön házhoz levelezőlap-hívásra.

— Nem gyünné föl megnézni őket, mondani, mit s hogyan ?

— Van pálinkád ?

— Lesz.

— Egy ötösöd is.

— Akad.

— Fizess, komám, egy vacsorát a Vig legényben, aztán felmegyek hozzád.

Mikor este János beért a Vig legény-be, Zoli már vigan vacsorázott a költségére. Ma a barna

Ica volt a napos, az szépelgett neki egy-egy memfiszért.

— Egyél te is rostélyost, Jánoskám, remek — hangzott Levente könnyed üdvözlete.

Otthon aztán az történt, hogy Zoli eleinte fanyalogva nézte János úgynevezett műveit, de ahogy fogyott a pálinka, úgy nőtt lelkesedése. Volt ebben a furcsa dsentri-fiuban valami örök, ősi vonzódás a paraszthoz, akivel vér és verejték többszázados szövetsége fűzte össze. Az ital aztán szeretetté puffasztotta érdeklődése szerény szivacsát. Pálinkázás után újra a Vig legényben voltak, most már Levente fizetett — János csak bámult, hogy degeszre áll a tárcája a bankótól s mégis a szegény rajzuló szerkesztővel fizettetett vacsorát magának — és ömlött belőle a sűrű szó a sűrűn gomolygó cigarettafüsttel elegy népiségről, öserőről, humuszról, összefogásról, magyar tehetségről és istápolásáról, öcsém. A barna Icát az ölébe ültette, macerálta, fülébe súgdosott egy-egy szót. Az Ica elment a söntés felé. Zoli fel-tápaszkodott, megsimogatta János arcát:

— Ne haragudj, gyökér-fiú, úgy sem érted, marha, hogy vurni vagy, az ember elvégre férfi is... nemdebár? — és elimbolygott.

Mikor János aztán keresni kezdte, kiderült, hogy rég elment a Zoli a barna Icával együtt.

János rettentő butának érezte magát, amint belemeredt a kocsma savanyú hajnalába s rájött, hogy egyedül maradt.

Egyedül! Nem jó az, mert megrohanja az embert vagy a töprengés vagy az Aliz. Egyikőjük sem nyugodalmas derekalj.

A töprengés, az olyan, mint a mesében a láng-ujj, mely a falra írta a kevélységben bűnös király jövendő, de kacagott pusztulását. Neki is írja a redves falra: János csámpásan fog a plajbászod! Csuda egy kaptafára szerkesztődnek a rajzaid János! Nem is művész vagy te, János, hanem szakmányban körbeforgó gép, ki a színes konyhai áldásokat nyomja!

De inkább ez, mint az Aliz. A pokol-kapuja.

Megborzongott. Nem volt más út, más kandidáló lyuk a szabadságos, bátorságos életbe, mint az ital, a dombérozás. Ezekben a langalló órákban aztán két gondolat penésze verte ki únos-úntalan kemence-hajlású kemény koponyáját, az egyik, hogy Lilt kell látnia, a másik, hogy kiállítást kell csinálni.

Mind a kettő ösztönösen helyes gondolat volt — valljuk meg — Lil sok mindenki ellen, még Bojár és sajátmaga ellen is meg tudta volna védeni s a kiállítás valószínű mérsékelt sikerével vagy tán hangos bukásával a munka útjára, a tanulás vascserepes kálvária-járására hajszolja a fölfuvalkodott parasztját.

Elkezdte hát ravaszul lesni, csapázni, fölriogatni Lilt bekopogással, telefonnal, hordár-üzenettel, még virágküldéssel is. Mindhiába! Széplány ajtaját jobban őrzik, mint Amerika aranyát, mert mi lenne, ha két hetyke kakas a küszöbön sarkantyúzná meg egymást? Egyszer aztán azt csinálta, hogy amint a hazatérő Lil kattintva éppen megfordította a biztonsági zárban kétféle baltafejú kis acél-kulcsát, folyosói oszlop mögül hosszú-hirtelen lépéssel mögéje surrant s lábát ékül a küszöb-

deszka és a Lil mögött csukódó ajtószárny közé nyomta. Egy villanás és bent volt a lakásban.

Lil először nagyot sikoltott, aztán látva, hogy »csak« János a betolakodó s nem valami idegen rabló, szinte megkönnyebbülten, de azért szigorúan szólt rá:

— Micsoda pimasz tréfa ez?

— Pimasz? — kérdezte vissza értelmetlenül és zihálva János.

Lil elébe állt:

— Nos, tessék!

János vágyva és riadtan bámult rá s nem szólt.

— Tessék! Mit akar? — sürgette Lil.

— Nézzed, Lil, elgyüttem . . . — mondta János és nagyot nyelt.

Lil gúnyos mosolygással várta a folytatást.

— Elgyüttem, mer . . .

— »Mer«? — gúnyolódott a parasztos kiejtésen Lil.

János kihúzta magát. Azt akarta mondani, »mer meg akarok kapaszkodni benned«, de megsértődve ezt mondta:

— Mert . . . szóm van véled.

— Nos, igen, tessék — s nem vezette be a szobába, hanem táskáját, kalapját egy asztalkára hajítva jelezte, hogy ő otthon van és hajlandó tárgyalni, mint ahogy szállítókkal, iparosokkal néha hosszú félórákig szokott az előszobában.

— Mit akarsz véllem?

— Én magával, édes János, az égvilágon semmit, semmit, de semmit.

— Ej, az istenit, — vágta hirtelen a sarokba kalapját János — meddig táncútatsz itt még? —

s el akarta kapni Lil csuklóját, de a nő mai vígjátékokban tanult ügyességgel hátralépett, a kis asztalról felkapta táskáját, kalapját, az asztalt tankcsapdául föllökte János lába elé, beugrott a szobába és magára zárta az ajtót.

János helyére állította az asztalt, megkereste a kalapját, fejébe nyomta s odaállt a zárt ajtóhoz :

— Lil — mondta lassan és kocogtatott.

Várt egy kicsit. Megkattintotta a kilincset :

— Lil, idehallgass . . . — ruhasuhogást vélt hallani az ajtó mögött, Lil odajött, hát beszélhet, jobb is így, így, hogy nem látja, a legény beszél a jányhoz, nem pedig a félcserepes paraszt a ravasz úrféléhez — nézzed, mér teszed eztet vélem? Állhatattal és igazán szerettelek mindig. Lám, fölvetél a perjelaposi homokbul, mint kölyök a gombot, kit mér dobsz el aztán? Hallod, amit mondok?

Nincs válasz.

János megrázta egy kicsit a kilincset.

Csönd.

— De a ribanc szuka anyádat ! — morogta János s álltó helyében forgolódott jobbra, balra, mentő gondolatot, szerszámot, mit keresve.

Hosszú csengetés hallatszott a lakásban. János figyelt, a konyhában szól, a bejáratra nézett, a csak betámasztott ajtóra, résnyi látszott a folyosóból, onnan nincs neszezés, mozgás, Lil csönget hát a Katinak. Az jött is, de már a küszöbön állta el az útját János :

— Vissza te ! — ordított.

Kati menekült. Ő is magára zárt valahol egy ajtót.

János most már elforrósult fejjel, vöröset látó szemmel nekiugrott a kilincsnek, megragadta s elkezdte vele rázni, rángatni az ajtót:

— Nem lehet kirúgni engemet. Köllött nekem a ribanc szerkesztőség? Köllött nekem szagokba pácolt vackod? Párna, pénz, pfuj! A híres név köllött nekem meg te, aki magadba veszejtettél. A bűdös bordélyos anyádat, az innyem elapad utánad, lölketlen ribanc, hát jóságos egyatyá-úristenem ott az égben, mi leszen véllem? Lilikém... Lilikém... — öklével megdobbantotta az ajtót — Lilikém, dehogy bántalak én, a tenyereembe veszek, mint a zabolás verébfít és úgy melengetlek a szíves lehelletemmel, nélküled az ördög szánkája lesz a testem, kirohasztja a szívem gyökerit belüllem a pálinka meg a keserűség, mer igen megkeseredtek az ízek a szájamban, Lili, az istenedet, Lili...

S felemelt két karral nekiborult az ajtónak, kis idő múlva a feje is rákoppant, úgy zihált, tán sírt is könnyek nélkül egy darabig, aztán csak föl-emelkedett a két ökle s mint két kalapács a feje fölött elkezdte döngetni az ajtót.

Tompán dübörgött végig a döngetés a lakáson, a házon.

Egyszer csak megragadták, két roppant marok, de valami oly szakértelemmel, ahogy csak csendőr tud, egy szó nem esett, úgy taszigálták, mint üres söröshordót a csapos, előszobából konyhába, onnan külső folyosóra, hátsó lépcsőhöz, le a lépcsőkön, az utolsó fokokon már gurult.

Mikor leért, föltápáskodott. A lépcsőn egy hatalmas férfi állt a hideg téli nap ellenére is

hajadonfőtt, föltúrt ujjú egy szál ingben. Fölfelé fésült rövid ősz haja olyan volt, mint egy k. und k. eráris kefe.

— Szedelőzködjék csak össze, öcsém és hagyja el a házat.

János egyet-kettőt ütött két megemelintett térdén, kabátján lapogatott jobbról-balról, helyre nyomta a gallérját, nyakkendőjét, megigazította a kalapját, gúnyosmosollyal végignézett az ingujjason:

— Nyilván csendőr volt a házmaster úr! — mondta és békésen elment.

Igen, békésen, de olyan békével, mint a megvert kutya vagy jobbágy. Ezt érdemelte, megkapta. Ha Szabó Katang János nem átalotta oda-tetveskedni a jány ajtaja elé és vinnyogni, mint a koszos malac, hát illő és jog szerint volt, hogy a Katival vagy telefonitással hátába hívott házmaster ebrudalja ki. Szabó Katang János, a perjelaposi szabad ember, a rajzuló szerkesztő! Mert ördög szándéka jány-ölön, cefre urak pimaszágán nyagगतózni, amikor csak egyben van hatalmad, János, a »művész irón«-ban, a süly, aki eszi, holnap veszel garasos plajbászt és azzal fogod dicsőséged alá szántani ezt az egész országot. A cafrák rohadjanak rakásra!

S erélyes mozdulattal nyomta le a szemközti kiskocsmá kilincsét:

— Jónapot, Kiss úr! — köszöntött be hangosan, kihúzott derékkal — régóta nem voltam itt, no csak semmi, mérjen nekem fél szilvát. — Felhajtotta a féldeci szilvóriumot. — Khh, jó erős!

— Valódi kisüsti! — szogálatkészségeskedett a kocsmáros,

— Idestova itt van a teletszaka! No aggyisten! — emelte meg urasan a kalapját János, összehúzta magán a kabátját és ment.

Saroktól sarokig, kocsmától kocsmáig, itt egy fél epret, amott fél cseresnyét, fél barackot döntött magába, úgyhogy szesszel küzdésre töltözve mint egy harcikocsi robogott be dübörögve, fenyegetően és méltóságosan a szerkesztőségbe.

Az óra szokatlan, de Bojár bent van.

— No, Árpád, mondd meg a rühös gazdának, hogy szóm van véle — düllesztette oda mellét a vöröshajú kopasz elé.

Árpád félszemmel ráhunyorított:

— Nem jobb lenne úgynevezett máskor?

— Míg elejbe nem rúglak! — mondta ki János a mondat szükségesebb felét.

Igen? mondta magában felhorkanva Árpád, hát eriggy, marha és bement Bojárhoz:

— Főszerkesztő úr, kérem, az úgynevezett drága egy jó gazduram van ittend, azt mondja élet-halál fontos ügyben akar, azaz legalább egy huszast akar — mosolygott bizalmasan, majd javasló hangon: — Eresszük be!

Bojár bólintott.

Egy perc múlva már előtte állt János.

Körülnézett kétoldalt maga alá, aztán azt mondta, »köszönöm« és leült a díszvendégeknek tartott karosszékbe.

— Nem adna, édesegy főszerkesztő uram, egy Staubot?

Bojár tűzzel is szolgált s érdeklődő félmosolylyal nézte a parasztot, mi szél hozta ide. Különös, de Bojár kezdte megszeretni ezt a zabolátlan, hol

lángésznek, hol csirkefogó ügyeskének látszó, hol gyáva, hol vakmerő, hol finom úri gondolkozású, hol rohadtszájú züllött zsellér, hol falu-virága, hol aszfalt-rongya, hol dadogó, hol ékesnyszóló művelt parasztot, aki íme szeme előtt kezd átalakulni műveletlen úrrá, szóval — ahogy Bojár mondta — ezt a »színes embert«.

— Ne tessék a fejét törni, főszerkesztő uram, megmondom én, mi járatban gyűttem — gomolyogtak ki az öblös szavak orrán-száján a sűrű füsttel.

Bojár észrevette, hogy János nagyon részeg, de mivel válogatott öröme volt az emberek cirkuszi állatként kezelése — mint egyébként minden Nero cézárnak — szívesen kérdezte:

— Iszik egy pohárral?

János kurta mozdulattal pillanatra szügyébe vágta a fejét.

A főszerkesztő csöngetett, intett a megjelenő Árpádnak, aki valahonnan, a szobának János előtt már ködben úszó részéből hozta a borpárlatot két kristály billikommal. Bojár maga töltötte majdnem tele a kétdecis kelyhet s mindeme szertartás alatt volt ideje átgondolni az összes eshetőségek aknáit, amelyek Katangot idehozták s ellenaknát fűrni feléjük. Meg hátha úgy megszédül az ámbra-színű francia méregtől a legény, hogy könnyen ki lehet »firundcvancigolni« (Bojár apjának volt kedves szava).

Katang azonban derekasan nyakalta a konyakot s a nemes ital nemes gondolatokat és szándékokat gyujtott benne. Ragyogva, széles karmozdulatokkal, majd szerény önérzettel, két térde közé lógatott kézzel, mint padon vásárnapozásban, tere-

gette ki Bojár előtt, ami rég fúrta a lelkét s most nagy megbántatásában s még nagyobb italosságában virággá csomósodott s íme, kifeslett :

— Mer az úgy van, főszerkesztő uram, a világ kiveti magát a véka alól, a jány az ágy alatt is eladóvá serdül s nyomjad bár akárhogy földbe a magot, fejjel sosem aláfelé ütközik belőle a gabna miegymás, igaz-e, édesegyjó gazdám?

Bojár mennél jobban szeretett volna mosolyogni, annál komolyabban bólintott igent.

Szabó Katang, aki remekül eltanulta, hogyan kell szerkesztőségben beszélni s miért a legrövidebb a legkacskaringósabb út, jámbor pofával ezt kérdezte :

— Mit szól, főszerkesztő uram, Leventéhez?

— Nagyon értelmes és művelt fiú — szaladt be egyenest Bojár az egérfogóba.

— Nohát, ő azt mondja, disznóság, hogy még nem rendeztek kiállítást a műveimből.

— Csakugyan? — kezdett mulatni Bojár.

— Csak is meg ugyan is! — kiáltotta János s egy kicsit jobban megszédült a kelleténél.

— Miért nem rendez tehát?

— Eh! — legyintett János — nem abbul a sok vacakbul, kit magának rajzulok. Vannak nékem műveim, ki olajban, ki szépiában, ki tusban, ki veres krétában, összes műveim, Szabó Katang vásznai, ugyám!

— Nos? — kérdezte finom érdeklődéssel Bojár.

— No! — szakadt ki a durva bíztatás Szabóból

Csönd.

— Hát maga következik — mondta türelmetlenül János.

— En?

— Vádújja el maga — rendelkezett János.

— Tessék? — kérdezte Bojár, aki nem igen forgatta a tájszótárt.

— Maga-maga-maga — kezdett megvadulni a »rajzuló szerkesztő«, azt híván, hogy Bojár csak tettei magát.

— Na, fiam — szólt nagyon szelíden és hal-
kan Bojár — most már elég lesz, nekem sok dol-
gom van, mondja meg, mit óhajt.

— Már hogy mit? — hunyta le pilláit keresztbe
álló szemére s nyomott el egy csuklást János. —
A kiállítást!

— Mit akar? Egy szóval! — vesztette el
türelmét a főszerkesztő.

— Zatyaurist... ne móríkájjon itt a főszer-
kesztő úr — válaszolt ijedtében kiáltással a kiál-
tásra Szabó Katang — rendezze meg nékem s
belüllem eztet a kiállítást.

— Meg van maga örülve — jelentette ki
őszintén Bojár.

— Allehet, de azért csak maga rendezze meg!

— No, hagyja!

— Hagyom én, hagyom, mind a gondját a
főszerkesztő úrra hagyom, csak a nagyménkü dicső-
sége leszen az enyém.

— Ne ízetlenkedjék, Szabó úr.

— Aztán megrendezi?

— Igyék egy pohárral, gyujtson rá, dolgom
van.

Szabó Katang lötykölő kézzel töltött magá-
nak, új cigaretta tűzvészének fütsfellege gomoly-
gott ki a szájából:

— Az annyi, mint megrendezi?

— Menjen, fiam, haza!

— Hallgassa csak! Való igaz, hogy részeg vagyok, de ... mondom én, de ... érted-e? ... de!

— Hagyjon kérem,, magamra — lendítette kezét csuklóból az ajtó felé Bojár.

— Az én életem csügg rajta ... Magának mi az a kiállítás? — fogta könyörgőre a dolgot és hangját János. A szeme megtelt könnyel s vonagló ajkát féloldalasan elkezdte rágni. — Magának meg kell azt csinálni. Meg kell csinálni. Meg kell csinálni. Meg kell csinálni ... — mondogatta vég nélkül, egyre makacsabb s egyre síróssabb hang-súllyal.

Szánalmas volt és undorító.

Smost megtipratott jobbágy őseinek vagy saját nyomorult zsellér-voltának multjából föltámadt egy mozdulat, amely bizonyára sokszor volt hivatva megmenteni a parasztot keréketöréstől, derestől, csendörkézre adástól a korszakok egymásutánjában: Szabó Katang kezét akart csókolni Bojárnak, hogy kegyelmes engedékenységre bírja.

Csak hát, a megalázkodás hősiessége megindítóan domborodik ki képszerűvé, ha az úr vitézi vértetben, rókamálás mentében, csimbókos üstökkel vagy hajporos parókában büszkén áll sárgacsizmában a napsütésben s szürke condraiban lábához omlik a kezét csókoló bocskoros paraszt. De így? Két majdnem egyformán öltözött pantallós városi ember közül az egyik suta hajuldozásban kezd átnyulkáini az asztalon a másik pihentetett keze felé; igaz azonban, hogy a nyulkáló kéz barnán eres-csontos-inas, a másik meg fehéren párnás és

puha. De a mozdulat torzul koraszülött, értelmetlen s mi több, félreérthető.

Bojár félre is értette. Kellemetlenül erőszakoskodónak, sőt támadó szándékúnak vélte. Emberi és főszerkesztői tekintélyét egyként fenyegették. S a leplezett pánirettegésfelsőbbségessé és durvává tette:

— Mars ki! — ordított Jánosra.

A jobbágyi megalázkodás visszájára fordult. Szabó Katangban egyenesre verte a kaszát s felüvöltött a Dózsa szegénylegénye:

— Mi? Mars ki? Vélem mars ki? — ordította még hangosabban, mert ezt már megértette, személyében megértette, volt emléke mihez kapcsolnia, mivel azonosítania, ó istenem, egy paraszti fi, mire pendelyes pulyából legénnyé serdül, beh sokszor hallhatja úrtól-paraszttól vegyest, hogy mars ki — te kapcarongyember, te bűdös pöfeteg, te ganaj, te kensz engem képen sz...l? te törülöd a varangyos lábadat az én becsületembe? te, hideg gőzös, te rondítasz a küszöbömre? .... még, hogy mars ki? Szabó Katang János mars ki?

Bojár felugrott a karosszékből.

János elhallgatott s széke karfáját két oldalról fogva ugrásrakészen figyelte Bojárt, aki anélkül, hogy szólt, hogy rátekintett volna, szép lassan kiment a szobából.

János nyaka sokáig úgy maradt utánacsavarodva, amikor aztán visszafordította a tekintetét, az csak ráesett a pálinkás üvegre. Nyujtotta a kezét, de nem az üveg után, cigarettát vett s bögyösre mellesztve magát úri felsőbbséggel fújta ki magából a füstöt, hogy — no, most ez megszaladt. De a cigaretta tevésével-vevésével valahogy

együtt jár a palack-dűttő mozdulat is, fogta a pálinkát, töltött és ivott. Gondolta, csak gyűjön most be az a бүдös, csak lássa, hogy ő, Szabó Katang János elissza a gugyiját, no. De, hogy egyre nem jött, János már csak virtusból ivott : no most toppan be. Nem toppant azonban.

Már a harmadik cigarettát szívta s az utolsó drága csöppet töltötte ki az üvegből. Fölhajtotta s az ajtóra nézett :

— Azistenteket ! — kiáltotta, mert mit ér a csárdában a legény, ha nincs kivel összeakaszkodni.

Odabizonytalankodott az ajtóhoz s szélesre tárva kivágta, maga a küszöbön nekitámaszkodott az ajtófélfának s igen komoran jártatta körül lomha pillantását. Itt sincs senki. A folyosó, az előszoba, Árpád kármentös üveg ketrece üres. El vakkantotta magát egy megszületni lusta röhej benne :

— Eh ! — s el-kitántorgott a szerkesztőségből.

Többet nem is jött vissza. Két okból. Kibírhatatlan szégyen lett volna a Bojár elé odaállni, de nem is kellett, mert mikor harmadnapra oroszhallal, hagymával, sörrel, gőzfürdővel kivackolódott a dupla másnaposságból, ott volt ám szépen az asztalán az »azonnali-ezenneli«, amiként a rögtöni hatályú felmondólevelet szokták volt csúfolgatni a szerkesztőségben.

— No, most János, mit és hogyan? — kérdezte magától.

Úgy pattant akkor eléje, mintha mozin látná, a szőlő, András, a Julis, a Zsuzsi. Az ám, a Zsuzsi, azóta se gondolt rá, mióta eljött.

— Бүдös paraszt vagy te csak, János, hátan házad, keblen kenyered, kapcarongy a lelked is.

Elkapott téged ez a város, mint a nagy kerék a kis pesztonkát... — feddette magát hangosan, de aztán fejébe vágta a kalapját, panyókára kerítette a kabátját, pedig igen benne volt már az idő a télben. — Ha kapta, hát kapja! — bízta magát hetykén s ment az utcára sétáfitálni.

De csak amolyan pesti tél volt kint, fekete ködbe bugyolálva, cefet enyhe, egy merő latyak, akibe azonban goromba felszél füttyentgetett be betyárosan. Az ám, betyár! Mit teszen az: süveg helyett úri fél-kaptár kalap, szűr helyén meg polgár kaput? Vásott betyár! Az is, ha háttal van, akkor szívvel sincs a babája iránt. Zsuzsi! Hát nem csúfság, hogy az a redves kobakod, pudvás agyadveleje így ki tudta szórni magából? Hej, kicsi gömbölyűségem, mit is csinálsz nálam nélkül? No, ronda parasztja, csak ne ereszd rá a lelked a szépségesre, mint koszos birkát a sarjűfűre. Még majd megzabáll tőle. Moslékba ültél fürdened, hát most lubickolj is benne. Ribanc vagy, ribanc való neked!

Igy dohogott magában s kétszer féldeci itt-ott beszopott törköly elég volt, hogy félést, szerető emlékezést kilangaltasson belőle. Marha! te rideg marha! billogos marha — korholta magát dölyfös felsőbbbséggel. — Ki vagy te? A Szabó Katang vagy te, akit ismer mind e széles-magas fene Pest! Vagy tán nem igaz? Egy afféle Bojár az istened? Korhadt fa-szent! Dűtsd ki, oszt állíj helyébe újat, magad faragottat! Hogy hát fölszedett a homokból? De aki istenit, a gyémántért is le kell hajulni, mert tündöklük az, de nem repül vagy ugrik! Vadmarha mintha nem volna más újság, csak a »Rónaság«! Ehun e, itt is, szemközt, a körúton, számold csak

meg, egy, kettő... tizenegy világos ablak egy sorban, fölötte aszongyák a tejbeli kékséggel haloványan ragyogó betűk : »Déli Herold.« Ni csak, ez is szerkesztőség, ezeket is eszi a fene a rippantyúért. No, próbálj szerencsét, betyár. Dugjunk a pofánkba egy staubot, hogy legyen füstünk az orrukba fújni, ne csak a kaputodat, vedd az egész marha úri világot félvállra, oszt usgyi neki !

A déli sötétségben erősen kivilágosított terembe lépett. Hányta ott százlábait vagy nyolc-tíz írógép s pontosan ugyanannyi női arc nézett feléje a mellettük ülve kiabáló pontosan ugyanannyi ujságíró háta mögött.

— Pálinkás jóreggelt kívánok — figurázta maga is a parasztot, mert már ezt is megtanulta, ezeknek a buta uraknak csak az a paraszt, ami vagy trágya vagy rozmaring szagú, nesztek hát — ittend vagyok magam la, a Szabó Katang (kár, hogy írni nem lehet, de még kottázni is nehéz volna, hogyan énekelte a »Szabó« ó-ját oaa-ból ao-ba) tisztelet mindközönségesen az úri népeknek ittend, hinnye beh szép fehérnépek, de nékem nőcskét nem kell ám keresni, a főszerkesztő (kotta : ő = eö, öe) urat keresném átossan.

Mindenki barátságosan nevetett s egy keszeg kis ember, mint a halcsont pálcika, melléje pattant :

— Szervusz ! Kalász ! — nyujtotta a kezét, belekarolt és vitte, vitte egy hosszú folyosó végére, ott egy szobában leültette — maradj itt, rögtön bejelentlek a főszerkesztőnek.

S azzal rohant, mert ő már mindent tudott, a Levente Zoltán pusmogta neki az éjjel, hogy abó Katangot kirúgták, mert a Lil művész

ágyában ruhátlanul fekvő Bojárt félhöltra verte féltékenységében. (Újságíró, aki meg mert verni egy főszerkesztőt, ez aztán ember! — sóhajtotta keszeg lelke).

— Szerkesztő uram — nyitott be a lap felelős szerkesztőjéhez — mit kapok, ha idehozom a laphoz Szabó Katangot? — lihegte diadalmasan.

A felelős szerkesztő felnézett s csak aztán kérdezte értetlenül:

— Mi?

— Már itt is van, egy szóra vár.

— Mit beszél maga, Leonidász?

Kalász meghiggadva kezdte magyarázni:

— Szabó Katang megverte a Bojár Bélát...

— Brávó! Végre valaki! — élénkült fel a felelős — mondja csak!

— Hiába akarják elsimítani az ügyet, én már ide is csaltam a Szabó Katangot.

— Áhá! — mondta végre diadallal a felelős, aki hirtelen észbe kapott, hogy így vagy úgy, Bojárt mindenesetre bosszantani fogja, hogy felfedezettje éppen a véle vetélykedő »Déli Herold«-hoz ment át, teherbíró reklám-ötlet idevenni ezt a parasztot, nem is drága mulatság — na, hozza be azt az embert!

Most lett ám csak nagy fiú a Szabó Katang! Egy hétig ő volt a sajtó belső pletykarágócsontja, a Déli Herold remekül tálalta, tisztességesen fizette (heti két rajz, darabja harminc pengő), csak éppen nem szerződtette.

Nem-e? Mert ő nem akart! Szabó Katang János nem újságíró, nem lógónyelvű, loholó rippancs, a nyavalyáját, de nem is rajzoló szerkesztő,

dögöljön meg, aki kitalálta, ő művész, rajzuló művész, Szabó művész úr! Mint a madár. Ha gyün neki, rajzul merített papíron, csomagolón vagy újságszélre, ceruzával, tintával, tussal, éjtszaka vagy fényes délben, amikor úri kedve tartja, kiint a kávéházból, jön a hordár, viszi a rajzot, hozza a gubát. Otthun várja a szép szeretője, az úri nő, aki olyan, mint a turkesztán dinnye, kívül rücskös szövet a héjja, de alatta, bévül meleg szép finom selymek a pendelye; vagy várja az úri pihenés, kezit-lábát elveti magától, mint Marcsa a kazal alatt s oly igen szépeket álmod, mint egy valódi úr, aki is!

És Szabó Katang divatba jött, mindenütt ott volt, kocsmában, kávéházban, ahol újságírók, írók, művészek asztaloknál csapatostul vagy magánosan tanyáztak a nap legkülönbözőbb óráiban. Voltak reggeli, déli, délutáni, esti, éjféli és hajnali asztaltársaságok a Déli vasúttól Zuglóiig és Szabó Katang mindegyiknél megjelent hűségesen egy héten legalább egyszer s mindig fél- vagy egész részegen, amit onnan lehetett tudni, hogy előbbi esetben »papramorgó«-t, utóbbiban »kafalélotty«-ot kért. Kezdett magából figurát csinálni, műparashti szavakat vett elő zavaros emlékezete sublótjából vagy alkotott, mint a fekete kávé feljebb írt ízléstelen álmagyar és álparaszt nevét. Olyan »izes« beszédű lett, hogy útálat volt hallgatni:

— Fertály-mamuskám, bekapós madaram — ölelgette a görlicéket a Vörös Krokodil amerikai söntése előtt — mártsad már be jast a piros csőröd az italomba, hogy még akkor is a te szagod legyen rajta, amikor kigyön belülem . . .

De az ilyen csak a szelídebb megnyilatkozásai közé tartozott. A paraszt szókimondását eltúlozva összekeverte a pesti éjszaka ribancainak részeg mindent-kimondásával — nos, elképzelhető az így összehordott trágyadomb.

Szókincse úgyszólván csak övön alul kezdődött.

A mindig más rovására röhögő bohémek úgy kaptak rajta, mint paraszt-gyerek a cukorfütyülőn. Űgratták, lerészegítették, beszéltették és — divatba hozták. Ahol jól akartak mulatni, előkelő, előkelőbb és legelőkelőbb társaságokban, oda nyakra-főre hívták vacsorára, vacsorautánra »azt a jópofa« Szabó Katangot, aki élethűen kukorékolt, nyerített, bögött, bégetett, brekegett, burukkolt, bemutatta az egész paraszti gyerek tréfa-tudományt s remek történeteket mesélt csupa elmesélhetetlen esetről a kellő ponton kimondott trágár-szóval.

— Ide vigyázzon, édesegyjő főbankcsősz (vagy méltóság vagy gazda) uram, — kezdte a történeteit — hév nap aszalta, aszalintotta a tikkadt mezőt, amidőn csak meglátta a plébánatos úr a kazal alatt hencserközni a Katit...

A hallgatóságból kibuffant az első röhögés és Szabó Katang mesélhetett tovább. Mesélt is. Csak néha-néha kellett utánatölteni a szóáradat motorját egy kis »fáintos papramorgó«-val.

Régi embere nem is ismert volna rá. Aliz, a sok részegeskedés, meghívás rászoktatták a tisztaságra, városi eleganciára és ápoltságra. Vacsorára indult például, Aliz éppen nála volt:

— Csak nem képzeli, fiam, hogy elengedem ebben az ingben? — vagy máskor: — Kössön egy szebb nyakkendőt — avagy: — Mondja, mikor

vasaltatott maga nadrágot? — esetleg: — Még nyitva van a borbély, nyíratkozzék meg, mosasson haját is...

Arra is rájött, hogy ha a gőzben kiizzasztják, kidögönyözik, kiáztatják az emberből a tegnapi sok kutyaságot, még így-úgy friss is lesz a legény, dolgozhat is, az ivást meg tutira újrakezdheti akár a küszöbön.

Igy lett Szabó Katang Jánosból gondosan öltözködő, mindig frissen mosott-fésült fejű valódi úriember, aki csak a többi úriember kedvéért ganajkodott a szavával. »Úri tokban ronda mű-paraszt«, mondta róla valaki. Csak magára költött. Valahogy úgy alakult, hogy szobáját egyre-másra Makrainé fizette, minden este ingyen volt a vacsorája, ebédet is gyakrabban potyázott, mint nem s mi az a kis reggeli?

Rajz? Hm! Régen olvasott is, most meg sok-mindenfélét hallott, rájött, hogy festészetben mi az »manir« s teremtettt ő is magának egy modorosságot, amire már messziről rámondták: »Ez Szabó Katang«. Felfedezte a maga számára mint művészeti subát, ami alatt elfér hanyagság, tudatlanság, a gyermeki, a primitív szemlélet. Az egysíkú parasztot, akinek részeg szemét például a kobakja kerületén kívül lehet rajzolni. De aztán milyen mulatságosan lehet színezní az ilyesfélét krétákkal!

Barátai, akik borsos történeteire emlékeztek, nagyokat nevettek a rajzokon; a nagyközönség előbb elképedt, aztán ő is mosolygott, mert nagyon kellemetlen például fitymálódni a rádióból kicsurgó hóttunalmasságon, amikor a végén be-

mondják, hogy Mengelberg vezénylete alatt a philadelphiai szimfónikusok Wagnert játszottak s mit lehessen tudni? Csak savanyú segédszerkesztők és elszánt nyomdai tördelők nevezték kellő nevén a Szabó Katang rajzot: vacak.

Hogyne bizakodott volna el »a póról lett disznószájú ficsur«, amiként egyik barátja elnevezte? Ő maga nagyon jól tudta vagy legalább érezte, hogy rossz, amit csinál s mégis nagyra vannak vele. Nem értette pontosan, hogy miért. Eszeágában sem volt arra gondolni, hogy ostobák és majmok. Saját személyi varázsának vagy valami titkos célú isteni segítségnek tulajdonította sikerit.

De egy másik hatalmi fegyver használatára maga bukkant rá. Részeg szertelenkedései közben emlékezetébe ivódott, hirtelen világosodó agyába villant, hogy néha félnek tőle, s olyankor nemcsak sok minden szabad neki, hanem sok mindent el is ér a pimaszság hatalmával. Igazán nem volt nehéz megállapítani, hogy miben is rejlik ez az erő. Néha az izmaiban, csontos-inas ökle asztalravágásában, néha abban a szemérmetlen vakmerőségben, hogy a vélt nemtudás palástjába burkolózva pénzért ledér úrinő asztalánál folytonosan lotyókról beszélt, magyar származásukra büszke nagyuraknak, akik valójában örmény vagy tót eredetűek voltak, szidta »jazokat a csavargós eszű örményeket«, meg »hajhejhajdinás, bocskorban csoszszanó zatyafiakat«, mint a bokrot.

— No, öreg, lopunk, lopunk? — szólt fel az asztalvégről az asztalfő felé húsz ember mosolygó fején keresztül a bankigazgatóhoz, aki egy szót

sem értve a zajban, mindenesetre barátságosan bólogatott. Persze, mindenki az ő rovására nevetett.

Némely helyen a részegség pusztá ténye is elég volt páni rettegés keltésére, ilyenkor a részegség tettetése is elérte a kellő hatást. Teszem, amikor a »Rónaság«-tól kirepülése után egy este meglátta a híres Mississippi-kávéház pince-termében, az úgynevezett mélyvízben, ahol csak nehéz pénz tartotta felszínen a vacsorázó embert, hosszú és választékos asztal fejen trónolni Lil művésznőt teste különböző részein a Bojár-féle összes koronaékszerekkel — színjózanon elkezdett támolyni, odabakalászott Lilhez, kezét csókolt neki, vállon veregette a szmokingos Bojárt:

— No, semmi baj, kis szerkesztőcském! — s tovább támolgott, de három lépésről visszafordult, szemét összehúzta, ajkai felé mozgatta váltogatva kinyújtott két ujját s így szólt égi ártatlan pózával a fütyülést utánozva: — Tülü-tülü, ószeres!

A hazug pletyka szerint ugyanis ószeres volt Bojár apja.

A finom asztalnál összenéztek.

— Mit akar ez a hülye? — kérdezte fensőbb-séggel Bojár, aki nagyon jól tudta, hogy mit.

— Eh, részeg! — legyintett valaki, aztán már nem beszéltek róla, de a visszanyomott feszen-gés Lilnek is, Bojárnak is a gyomrára húzódott, a pompás halak és húsok ízét végül szódabikarbónával voltak kénytelenek elrontani.

S mind e részeg fontoskodás vagy pojacáskodás közben Szabó Katang rászokott a kényelemre, tisztaságra, fürdőre, hajmosásokra, taxinjárára,

finom cigarettára, ínycsiklandó »kajára-piára«, ami mind hogy mit jelent, csak akkor veszi észre a jólétben lubickoló ember, amikor hirtelen a hetes harisnyát tovább kell viselni még két hétig s amikor a húsz fillér ára töpörtyű-ebédre csak híg vizet ihat, amit Katang úr oly dölyfös tréfával »falmelléki«-nek nevez, de nem issza.

A karácsonyi ünnepek után fiatal paraszti néember lépegetett a pesti kényes latyakban a felé a ház felé, ahol Szabó Katang János úr lakott, amikor a nagykapu előtt, sárkoszorút lottyantva maga köré, finom gépeskocsi állt meg, amelyből tulajdon maga Szabó Katang János ugrott ki, húha! fekete prémgalléros módos hosszú kaputban s vidáman szaladt be a kapu alá. De ez nem az ő Jancsija volt, hanem idegen úr. Mily igen finom ruhájú!

Meg is torpant a parasztlány, álldogált egy kicsit, de sokáig nem mert, mivel a kocsi sem mozdult, gyámoltalanul forgatta a fejében »harmadik emelet tizenkét á«, ahogy délelőtt a ház-mestertől megtudakolta János címét s lassan elkezdett sétálni a kapuhoz legközelebb eső bolt ajtaja, kirakata előtt. Töprengett. Most menjen vagy később? Fölmenjen-e egyáltalában? Hiszen ez már nem az a János, akihez ő jött. De vajjon ez a hányaveti nadrágos úr való igazán az ő hajdani meztéllábas, komoly legényes Jánosa? Menyire akart utánajönni, hogy várta, hogy szidta, hogy remélt benne, hogy igyekezett kivetni a szívéből, amikor nem jött tőle se hír, se üzenet, se levél. Tüzes pokol volt az élet Andriséknál, míg János is odahaza volt? No, most jeges pokol, kiben

csak fagyott árnyékok ödöngenek, nem emberek. A Julis meg ő Jánost sínyle, Andris bácsi meg Julis elevenholtta válásán epeszti magát. Van lány, aki a Tiszának megy, van, aki szerencsikát iszik pálinkába vagy mély kút vizében emészti el magát. Ilyen halál, olyan halál. Ő Pestre jött — így is meghalt a falunak. A János után jött. Meg akarja tudni, mi történt vele, hogy még csak egy írott vagy mondott szóval sem emlékezett meg soha senkinek »az ő Zsuzsijáról«, akivel pedig olyan nagyon kivolt, hogy így szereti, meg úgy szereti. Megmondja ő úgy, ahogy van. Otthon már nem lehetett maradása, elment onnan, mert el kellett menni, a Julis még jobban üldözte, mint mikor a János otthon volt. Hova ment volna először? Idejött a Jánoshoz, hát igen, utána jött, de nem a nyakára, nem koloncnak, még csak hivatlan vendégnek sem, mert az úgy történt, hogy olvasott egy elhányt pesti lapban egy olyan kis kocka írást, abban az volt, hogy derék leányt keresnek vidékről jó emberek, ő írt nekik, azok válaszoltak a postára, kiváltotta a cselédkönyvet és most itt van Pesten mint főző mindenés, a mindenesség csak menne, de a főzést nehéz kitanulni ott, ahol annyiféle finom ételt kívánnak, mint sorban főtt marhahúst, disznópörköltet tarhonyával, savanyúkrumplit fasérral, töltöttkáposztát s vasárnap rizsa van rántott hússal, pénteken meg főtt tészta, igaz, hogy akkor se leves, se hús...

Jaj, beh elbáméskodott! Igen csak! Ez János, ugrik be a gépeskocsiba, urasat csattan az ajtó, hánnya szerte a latyakot a kerék, erre billen, arra billen a kocsí és már be is fordult a messze sarkon.

Most meri. Most meg meri tenni. Fölmegy. »Harmadik emelet tizenkét á.«

Megtalálta. Csak szusszal nehéz volt győzni mindig fölfelé. Az ajtó is csak úgy betámasztva. Egy ujjal bök rajta. Nyílik. Előtte világosságból csík az ajtó alatt: már lámpát gyújtottak a szobában. Benyit. Jobb is így, hogy előszörre jártában János nincs itthon. Gyönyörű szoba! — báméskodott el-körül. Aztán megakadt a szeme azon a sötétes sátor-gombán, ami alól tompa, halványsárga világosság hullt alá. Állólámpa, mint a Biró tekintetes úréknál, mondta magában hirtelen. A halványsárga homályos világosság díványra hull... de nem... nem lehet... nem jól lát... egy meztelen nő fekszik hanyatt a heverőn, cigarettázva... már fordítja is az arcát feléje, szájából jön a füst és nagyon szelíd, jeges kérdés:

— Hogy kerül maga ide, fiam?

Alig meri felvetni a szemét a kis parasztlány. De mégis. A fekvő nő már nem meztelen. Magára húzott valami vörös selymeket. Vagy rajta is volt a köntös már előbb? De nem. Meztelen volt. A két karja, melle kezdete most is az. Jaj, de beszélni kell. Mintha ólomgombócot nyelne előbb, azután szól:

— Szabó Katang János urat keresem, harmadik emelet tizenkét á, azt mondták.

— Milyen ügyben?

— Nem ügyben, az ángyának vagyok a tesvérhúga.

— Mijének micsodája? — mosolygott a fekete-hajú úrinő.

A parasztká megsértődött, vöröslő arccal — de meg nagy hőség is volt a szobában — kezdte magyarázni :

— Az ágyikájának . . .

A másik nő felnevetett.

— Tessen csak úgy mondani, hogy Perjelaposról volt itt a Nagy (akarta volna azt tenni hozzá, hogy Zsuzsi, de utolsó pillanatban, mintha hivatalban tagolná, ezt bökte ki) : Zsuzsanna. Itt meg fel van írva a címem — kotort elő valahonnan egy négyrét hajtott névjegyet.

— Tegye csak oda az asztalra — hangzott a díványról.

Zsuzsi az asztal sarkára helyezte a papírdarabkát.

Mind a két nő hallgatva várt. Végre a fekvő, mintha észbekapott volna, megszólalt :

— Majd átadom vagy átküldöm a *szomszéd* úrnak — nyomta meg a »szomszéd« szót. — Jól van !

Zsuzsi arca egyszerre kiderült, nekilendült a könnyűszavuságnak :

— A szomszédjának tetszik lenni a nagyságos asszonynak? Mert . . .

A fekete nő ideges lett :

— Mondtam, hogy átadom. Most menjen, fiam. Várok valakit. Jó estét ! Pá !

— Kezít csókolom — mondta Zsuzsi s szerényen kiment a szobából. Megkönnyebbülten nagyot sóhajtott, mosolygós arccal kezdett lefelé botorkálni a sötét melléklépcsőn (ejnye, mikor jött, valami tágas, nagy, világított lépcsőn mászott fel s még ki kellett fordulni a folyosóra, végigmenni s

ott volt a sarokban hátul a 12/a), de mire a kapuhoz ért, megint valami homályos — hejh, nem is olyan homályos — rossz érzés kezdte bántani a János meg a meztelen fekete nő miatt.

Abban a percben, amikor az ajtó becsukódott, Aliz felugrott a heverőről — lám, lám, csakugyan nem volt rajta semmi — lecsapott a névjegyre s mint héjja a zsákmányával fatetőre, lendült vele vissza a heverőre. Széthajlította. Piszkos nyomtatott névjegy volt. Az orvosé, ahol Zsuzsi szolgált : Pongráth Domokos, ideg- és belgyógyász egyet. m. tanár, Nagymező-utca satöbbi, telefon satöbbi. Irás rajta semmi. Jóleső félsóhajocskával dobta csak úgy félrébb maga mellett s már nem is törődött vele.

János — aki az alatt jött fel liften a főlépcső mellett, mialatt Zsuzsi a melléklépcsőn botorkált lefelé — vidáman robbant a szobába hatalmas csomaggal. Vacsorát hozott a körüti falatozóból: hideg húsokat, sajtot, savanyúságokat, tésztát, almát, narancsot, bort, konyakot Aliz rendelésére és pénzéből. Aliz városszerte személyesen vagy hírből ismert szeszélyeinek egyike : megjelent, levetközött, vacsorát hozatott s csak a késő éjszakai órákban távozott a kiválasztott férfiútól. Ezúttal János volt a szerencsés.

János ravasz szeme rögtön megakadt a névjegyén :

— Mi a? — bökött feléje az állával, de mert buta is volt, mint a ravaszok általában, megelégedett Aliz válaszával :

— Ja? Kiesett a retikülömből. Különben neked hoztam — nevette sátáni símasággal — még szükséged lehet rá.

Egy pillantást vetett János a névjegyre, tekintett, nem értette.

Aliz magyarázta :

— Olvasd csak. »Ideg- és belgyógyász«. Nem érted? Az ángyod térdit — nevetett gúnyosan. — Agybaj, agybaj, fiam, — lapogatta három ujjal a homlokát.

— Aha ! — mondta lassan és bárgyún János — hogy megbolondulok, gondolod — tette hozzá gyorsan s kis szünet után már hadarta — ó, köszönöm, nagyságos asszonyom, figyelmét — a névjegyet mellényzsebre gyűrte, megcsókolta a nő egyik kezét, a másikat, a mellét . . . és hulltak a csókjai vadul és pimaszul. Aliz hördülőt sóhajtott s a szoba elcsendesedett . . . Mire aztán később átadták magukat a módszeres szeretkezések alá erőt és mámort almozó falánk és torkos evés-ivásnak, mind a ketten elfelejtkeztek a névjegyről, amely így magában mit sem jelentett, azt meg igazán senki sem várhatta, hogy Aliz csak egy szóval is említi Jánosnak, hogy egy másik nő kereste.

Pár hét múlva magára az esetre sem emlékezett Aliz. Igaz, hogy egyéb gondja volt. János körül furcsára váltott az ügyek futása. Itt volt mingyárt találkozásai természetete. Eddig János az erejében közönyös hím készségével fogadta s vadságával gyűrte le az ő adakozva húzódozását. Bizonyos idő óta János épp oly idegzavarodottan kiszámíthatatlan, mint ő maga. Aliz nem csak kalandot keresett, állandó szeretőt talált Jánosban, hanem gyógyítószerre is volt élete üressége, léhasága ellen, igaz azonban, hogy csak annyira, mint aszpirin-falás szívbajra, de legalább a csókot

avatta számára igazi örömmé a városi bonyolult idegdúltság s a falusi, szinte állati egyszerűség találkozása. S íme, most Jánosnak vannak lelki és testi gátlásai, szeszélyei, zavaros szomjai különféle ösztökélésekre. Mintha csak az aszpirin maga is szívbajt kapott volna. Ami legalább is fárasztó.

De más is van itt még. A »Déli Herold«-ban megállt valahogy az iram. A heti két rajzból lassanként egy lett; ez már csak havi százhusz, ha így megy tovább. Szabó Katang körülszimatolt, mint ahogy a tejet lefetyelő pusztai kutya, ha érzi, hogy a szilke ürül, pislant körül sandán, van-e még szilke valahol. Volt. Összeakadt János egy italos éjszakán a »Rivalda és lepedő« színházi és mozi újság szerkesztőjével, akinek két »dupla barack«-ért ott helyben, a Mississippi kávéház márványasztalán megrajzolt egy tréfás rajzot. A hét végén kis riport keretében, amely kedvesen és őszintén elmondta keletkezésének történetét, megjelent a rajz a »Rivalda és lepedő«-ben. A következő szám már megrendelésre és ötven pengő tiszteletdíjért közölt egy Szabó Katang mű-alkotást. Erre a »Déli Herold« máról-holnapra, nagy megkönnyebbuléssel, egy szó, egy püsszenet nélkül megszüntette Szabó Katangot, mire mi sem volt természetesebb, mint hogy a »Rivalda és lepedő« is hirtelen elejtette. János úgy kipottyant a hirlap-irodalomból, mint ezüst ötpengős a lyukas nadrágzsebből. Nyomtalanul s még csak nem is koppant.

De meg is érdemelte. Sok — azaz kevés volt, — amit művelni mert. Az elkényeztetett urak parasztszemtelenségnek nevezhatték volna, az egyszerűbbek úri pimaszságnak. Nevezték is. Amikor

ráeszméltek. Mit törődött ő most már a művészet-tel, de még csak a »manir«-ral is. Egyszerűen rossz-hiszemű volt. Elkezdett rajzolni egy kutyát, túl-ságosan nagyra sikerült, hamar szarvat, bojtos farkat kanyarított hozzá s aláírta »A tehen gon-dúkozik a mezőben«. Az árgyilussát, aki döfi, rohadjatok rakásra — tette hozzá magában s a tisztességnek annyi szikrája még volt benne, hogy tulajdonképpen saját magára haragudott. Mert ezt tette vele, Szabó Katang Jánossal, ez a ribanc Pest!

A »Déli Herold«-ot sem agyalágyultak csinál-ták, sőt, de Istenem, hogy mi jelenik meg egy lap-ban, az annyi mindenféle tényezőtől függ. S a »türelmetlen« szerkesztők a világ legtürelmesebb emberei. Ameddig lehet s még azon is túl, tűrik az »egyéniség« handabandázásait, hisz kartárs pályá-járól, mindenestre kenyeréről van szó. De van egy sem írásba, sem szóba nem foglalt belső törvény, ha ezt áthágja valaki, mint a szerkesztőségekben mondják — »röpi«. A »Déli Herold« még ekkor is úgy tett, mintha nem »azért,« hanem »ezért« s ha Szabó Katang olyan hálátlan és olyan nagy fiú volt, hogy párhuzamosan akart megjelenni, hát a »Rivalda és lepedő« tartsa meg magának. Ott meg úgy gondolkoztak, hogy a »dupla barack« angyalian ötletes honorárium, de ha a »Déli Herold«-nak nem kell a Szabó Katang, bizonyára okkal nem kell s akkor miért kelljen épp a »Rivaldá«-nak? A rajzai mindettől függetlenül nemcsak pocsékok, hanem ami ennél is nagyobb baj, teljesen tehetségtelenek. Menjen a fenébe az az urrá pimaszkodott paraszt! Az ítélet elhangzott s végre is hajtattott.

Es egyik szerkesztő sem kapott idegmegrázkódást a durranástól, amikor a tetemrehivatlan Szabó Katang végső távoztában bevágta maga után az ajtót.

Az ő fülében azonban olyan visszhangot vert az ajtócsapódás, mint kezdő betyáréban puskája dördülése, amikor először fogta emberre. Ő is »végső számot vetett a vármegyével«. Panyókára vetette szűrét, azaz perzsa-galléros gavallér télikabátját — úgyis télutóba kezdett enyhülni ez a lics-pocsos vacakolódás — és élte a friss betyár friss életét.

Mulatós duhajkodása fölverte a szerény Kávémérés, a zord »Víglegény«, a pezsgőbe pállott »Vörös Krokodil«, a jobbnál rosszabb torzképekkel teleaggatott »Mongólia«, s a millenniumi nagyotakarásokból ittmaradt »Mississippi« kávéház úgy fő-, mint melléktermeit. Innen-onnan ki is kellett vezetni, hol pincérnek, hol portásnak, de még rendőrnek is.

Többen kérdezték önmaguktól és egymástól, miből él. Pedig egyszerű volt a dolog : hírnevéből. Egy-egy elsuttogott »adj kérlek«, egy-egy Lil lakására felküldött hordár a klasszikus névjeggyel s rajta »e sorok átadójának« satöbbi, egy-egy vakmerő portya a török hódoltságban, azaz a »Rónaság«, a Herold s a Rivalda fő- és felelős szerkesztőinek előszobáiban, futó (azaz soha vissza nem térő) kölcsönöcskéek mulatókbeli görlicéktől, tekintélyesebb összegek ünnepies átvétele W. C.-kben főpincérektől, hitelbe fogyasztott ételek és italok felsorolását tartalmazó számolócédulák kis kártyacsomóvá növése a fentemlített fő-urak ó, annyi

mindent rejtő degesz tárcájában — számtalan módja és eszköze van a hírnévből élésnek.

Csak egy, pedig becsületes pénzforrást került el még gondolatban is János. Toprincsot. Emlékszünk még Toprincsra, a Teleki-téri kubikos gazdára, a subások bankárjára? De ha János nem akar rágondolni, mi se feszegessük a Toprincs dolgát.

Az ilyen vadul csapkodó éjjeli lepke, mint János, messziről meglátja a fényes lámpát s zöld háló ide, zöld háló oda, eleven láng vagy csak forró üveg alatt világító, suhan ám feléje. Így sodródott János egy furcsa emberke felé, aki vidékről jött s nem állt meg, óvatos hódítók szokása szerint, valahol a külvárosban, ahonnan aztán módszeresen nyomult volna ágyról ágyra, hónapos szobából penzióba, főbérletiből nagyszállóba, onnan is saját villába, hanem ejtőernyős vakmerőséggel egyenesen a Mississippi kellős közepén jelent meg. Lapot akart alapítani. Mint mondta, afféle marólúgosat. Élclapot hát. Neki is tetszett János, aki »szintén vidékről jött«. Mezítláb, gatyában, úgy hallotta. Most meg betétes cipője van és perzsagallérja. Így aztán neki, aki már perzsában és betétesben jelent meg, legalább is hercegi palást és korona dukál. Az emberke Szabadkáról származott fel és selypített. »Fabatkai fiú«-nak nevezte magát. Mikor aztán nevet kellett adni a lapnak s a kiválogatott munkatársak gárdája egyenesen ezért összeült, egy hidegvérű gúnyolódó a »Fabatka« címet ajánlta. A lélekzet-állító meghökkenést harsány hahota és helyeslés követte s az élclap »Fabatka« néven meg is indult. A kifejezés pontos. Megindult, de nem jutott tovább a második szám-

nál. Az első kettő annyi »fabatkai« százast falt föl, hogy a megmaradtakkal a furcsa emberke visszaszaladt Fabatkára, azaz Szabadkára.

Jánost mintha a halál hideg szele legyintette volna meg. Paraszti biztos elmevillanásban — mint mikor hajnalon fölméri összehúzott szeme a rétet, hogy mikorra is végez a lekaszálásával — átlátta, hogy a betyár-útról vissza kell fordulnia, nem szabad kérnie, mert nem fog kapni, nem szabad követelnie, mert majd kiadják az útját, nem szabad potyára lesnie, mert csak azért sem fog egy falatot is kapni, nem riaszthat már, mert vissza-riasztják, levegővel felfújt hólyag ne ugorjék viaskodón a vasvillának, nem zsarolhat már, mert nem félnek tőle, ha részegen összeesik, a pocsolyából senki sem emeli fel. Szabó Katang János már nem cirkusz, nem pajtás, nem hatalom. Szabó Katang János már nem »Szabó Katang«, hanem »az a részes Szabó«.

Módszeresen kezdett inni, csak tömény szeszt, jól beosztva két-három deci egész nap részegen tartotta. De a kutya úri . . ., ez nem elég a bátorság föltöltésére, nem erő duzzad az emberben tőle, csak kótyagosság szédeleg. És ni, a keze is reszket. A szeme meg ugrál. És nem tud rajzolni. Sehogyan sem tud rajzolni. A feje nem adja a képet, az ujjai nem húzzák meg a vonalait.

Egy tavaszi napsütéses téli napon — a negédes szűzi március elején — Makrainé gépkocsin fölvitte a Hármashatárhegyre, ahol némán megebédeltek, aztán a csúcsról — Sátánok szokása szerint — megmutatta a világ alant elterülő kincseit, Borcsjenőt az üde völgyteknő oldalára kenve pirosas-

fehéres foltként, a lappangó ravaszsággal laposan szertekúszó vén folyam-rókát, a Dunát, a hajdan Nyulak, ma inkább Tyukok szigetét, a nemes és hatalmas kotlóst, az épületcsodákat duzzadt szárnyai alá rejtő királyi várat, a fóti lankák lankadt lila ködét, a sűrű Újpestet szorgalmasan összebújt ház-csordájával, a látóhatárig erre-arra, köröskörül szabálytalan friss pászmákban szétfröccsent nagyvárost, beszélt az élet útjáról, az únott multtá meredő jelenről s a jelené tolakodó nyersillatú jövőről s aztán érthetőbb szavakban bejelentette, hogy hajnalban több hónapos olaszországi útra indul férjével.

Cigarettázott és sírt.

Hallgattak.

Aztán Aliz még egyszer, utoljára megszámolta a Duna, e finom öv, művészi csattjait, a hidakat, nagyot sóhajtott, ránevetett Jánosra, kézenfogta s elvonszolta arra, amerre a madár (s a csősz) se jár. Úgy olvasta valahogy Adyban, hogy a szerelmes héjják az avaron csapnak össze csókos párviadalukban. Avar híján — ha van is, lucskos — a férfi átmeneti kabátja is megteszi. Megtette.

Átfázva, de aléltnak ballagtak le a legközelebbi bérkocsiállomásig. Ott Makrainé levált Jánosról, simán, mint abroncs a kerékről. Előrement. Hátra se nézett. A gépkocsi ajtaja üresen vasasat durrant, amint rácsukódott. A kocsi krákogott, köpött, morrant egyet-kettőt s elgurult, mintha az ülepén csúszna.

— Ez elment — mondta magában János s úgy elfacsarodott a szíve, hogy epekeserű lett tőle a szája. Hej! de nem is csak egy fehérnép ment el itt, hanem egészen másvalami, több valami... Nem is mert rágondolni.

Egyszerre úgy lett, hogy sehogyan sincs. Így sorjában. A Lil nem felel se telefonra, se levélre, se hordárra, a csöngő se szól az ajtaján. A »Rónaság«-hoz fel sem eresztik. A »Déli Herold«-nál eltessékelik. A »Rivalda« akármelyik kiskirálya pengőt nyom, egy koszos pengőt! a markába s már vállánál fogvást fordítja is kifele: »Jól van, Jánoskám, istenveled most!« A Fabatka huppant s megint elhessent, mint egy vén boszorkány. A Vörös Ica sincs. Az Aliz nincs. Egy barátja sincs. A »Viglegény«-re gyász borul, ha ő oda belép, egy fröccsig nem futja az embersége. A »Vörös Krokodil« küszöbén elejbe dülleszti paszomántos mellét-hasát az ajtónálló s telefon csak nem verheti a nagy mahom t dögöt, hogy betörjön a lokálba. Mi végre? Hiszen vécére tíz fillérje sincsen! Nem, hogy pofa italra a bádogasztal mellett! A »Pitvar«-ban meg sem ismerik. A »Mongóliá«-ban rögtön karonfogja a főpincér s a konyha mellett a hátsó kijáraton kiteszi a vajszín kockás hideg idegen udvarra.

A »Mississippi«-be bemehet, leülhet, szólhat, kocogtathat a poháron, tapsolhat, kiálthat, szavát se hallja senki, mintha ott se volna, még lötty vizet sem tesznek az asztalára, rá se néznek, mintha nem is volna, nehéz azt sokáig kibírni. Csak úgy fél ülepről kelvén ódalog el, mint a mindenünnen kivert rühes kutya, amék csak a rúgást ismeri már az emberből.

Hej, próbált ő visszamorogni, harapni, veszett nyállal kenni be, aki ilyen meg olyan sodrófával utánna sujtott. Csak annál rosszabb lett.

Nem féltek tőle!

Nem kell senkinek!

Nyilván látható. A csipás kandur is félrehúzza a száját, ha meglátja. A Mari néni meg komiszabb pofát vág rá a csipás kandurjánál is. Lóg a házbér bizony!

Eleinte apródonként kezdte. Nehezen. Aztán már tudta az útját, hova kell menni. Sorra vándorolt el minden a lakásból, amit tavaly nyár óta kapott vagy szerzett, ki zálogba, soha ki nem váltásra, mert a cédulát is eladta, ki meg ószereshez: takaró, párna, álló lámpa, lepedők, divat-íngék, egy öltözet ruha, még egy öltözet, — míg csak egy ruhája nem maradt — önborotva, borotvaélesítő, jövedele ünneplő csizmája — hej, milyen váratlan öröm volt, amikor előkotorta az alkóv diványa alól! — kalapok, nyakkendők, a perzsagalléros kabát... hühű! nagy kincs ez mind! Telik belőle házbérre, zabára, italra is! Az ám, italra!

Mit bánta János a körülötte egyre tovább pilisedő kopaszságot, újra a megszokott mámorok uraskodtak a fejében és egyre-másra kelt ki keze alól rajz rajz után.

Küldte őket szét. Fejből, aztán telefonkönyvből címekre. Küldött a nagy lapoknak, folyóiratoknak, a Petőfi Társaságnak, az Akadémiának, a kultuszminisztériumnak, Lovaregyletnek, Ingyentejnek. A címzettek nem igen tudtak a rajzokkal mit csinálni. Nagy fittyre alá volt kanyarítva »Szabó Katang«, de se levél mellette, se magyarázat. A lapok nem közölték a rajzokat, néhány visszajött, legtöbbje a titkárságok nyilván-

tartójába vagy az ódon okmányok őrzőjének poros polcára került.

Két részegség között egyszer egy viharos délután — kint zengett az ég, üvöltött az eső, sivalkodott a szél — arra ébredt János, hogy semmije sincs s egy hónappal tartozik a szobára.

— ...mert Katangi úr, kérem, — magyarázta neki Mari néni — értsen a szóból, nekem házbért kell fizetnem s miből fizessek, ha az albérlő nem fizet?

János nagyot sóhajtott és fölugrott, mosolyogva, a diványról, amelyen csak úgy felöltözve, de mezítláb feküdt. Két tiszta zsebkendőt kapcának vett, fölrántotta a cipőjét, fejébe nyomta a kalapját, vállára vetette felöltőjét.

— Nem baj, Mari néni, — mondta lágyan — lesz ez még másképp is, jobban is ... no, ne szomorkodjék, Mari néni, — ölelgette meg a húzódozó vénasszonyt — én most megyek ... majd meg fogja látni ... ha most én kimegyek az uccára és elgázolna egy villamos, még haszna is lenne belülem, itt a rajz-támaszték, itt a temérdek drága papír, plajbászok, kréták, tusok, pimzlik, a szekrényben is akad egy s más, a katonaládám ... van ám itt, Marinéni ... még kódisok nem vagyunk ... no, én most megyek ... megyek én ... — megveregette Mari néni vállát, hallgatva körülnézett és indult. A konyhában lötyyedtt szájjal, üres tekintetű szemmel ült a faszéken a vén gonosz kandur.

— Szerbusz, neked is, te koszos! — legyintett feléje János.

A kandur nem mozdult, csak félajkát húzta fel, hogy kivillant az ínyje, ellenséges megvetéssel.

A kandurnak igaza volt. Nem gázolta el a villamos, más szerencsétlenségről sem érkezett hír, de az albérlő nem jött többet vissza. Ami kacatja még ott maradt, a Mari néni, teljes joggal, eladta, tellett belőle a tartozásra, de még egy félfertály májra is a macskának. Nem látta többet Szabó Katang Jánost se a Mississippi, se a Pitvar, se Viglegény, se a Kávémérés, se férfi, se nő, de senki a lapoktól, ahol eddig dolgozott.

Az úri népségek számára ő bizony eltűnt.

Eltűnése után való nap egy szerkesztő úr kereste.

— Szabó Lajos vagyok a »Rónaság«-tól — mutatkozott be a derék, de kancsal s igen kurta nézésű úriember Mari néninek. (A kitűnő kritikus különben mindenkinek bemutatkozott egy idegen lakásban, mondván, jobb három vicének bemutatkozni, mint egy méltóságost véletlenül kihagyni.) Szóval, még nem jött haza Katang úr. Kár. Gondoltam, meglátogatom. Tartoztam ezzel neki. Meg akartam neki . . . — ferdén fölnézett, legyintett egyet, hogy úgylis hiába — hát akkor jónapot kívánok — és elment.

Mari néni még akkor nem tudta, hogy albérlője sosem fog visszajönni, fölírt a hát egy darab papírra, »adóssa vot it«, betette a nagy asztalra és lenyomtatta a hamutartóval, hogy a szobát érő napi viszontagságok el ne fújják a helyéről.

— No, a szerencsétlenjít, — mondta magában Mari néni — helybe hozzák a tartozás pénzt neki és nincsen itthon.

Szabó Lajos legyintésében meg ez volt: meg akarta Katangnak magyarázni, hogy, sajnos, neki

volt igaza, nem várt sokat tőle, nem tartotta tehetségnek, ezt meg is mondta Bojárnak, akinél nyomban kegyvesztett lett, szellemi és anyagi sok károsodás származott rá ebből, de ahogy Katangot kirepítették, főképp azonban amióta sorra kikopott még vagy három laptól, most a »Rónaság«-nál, ő, a Fanyar Szabó, a nagy ember, Bojár főszerkesztő úr különös kegyeltje, amiből szellemi és anyagi sok haszna származik, eljött hát, hogy a katangi elhagyott oltáron legalább egy tizest áldozzon a szeszélyes Sorsnak, de ha az oltár nincs otthon, az se baj, a tizes megmarad s a jó szándék se kutya, de mit magyarázza ezt ennek a vén kosztos asszonynak? meg se érti, leírni hosszadalmas lenne, újabb hamvába holt szándék, eh!

János pedig hazulról egyenesen a Teleki-térre ment, sokáig kellett neki az időt tölteni az ószeres bódék közt ácsorgással, csavargással, míg előkerült az alul paraszt, felül úr Toprincs, a kubikosgazda. Megkapta a pénzét, egy sodrott cigarettányit elbeszélgettek üres illendőségből, aztán az állukat egymás felé moccantották, kalapjuk széléhez böktek kinyujtott mutatóujjal, egy-egy »no-istenálgya« s Szabó Katang olyan szilárd léptekkel indult meg, mint aki tudja, hova és milyen fontos ügyben igyekszik.

Pedig csak úgy indult, mint a katang-kóró, akit a szél hajt. Véletlenül balra indult. A Keleti felé. De ment tovább egyenesen. A Rotenbiliárd vagy mifene uccában már nem bírta az üres szíve, féldeci istentelent behagyintott, az a mocorgó szívét pofonlegyintette, hogy megszedült benne

kicsit a keserűség, aztán befordult egy zöld lombokkal bóbítás utcába, dam-jan-ic-hö, no jó, gyerünk, ni ám, amoda egy futamodásnyira a Liget. Vett egy acskó tepertőt, kenyeret, bokoralji padon megette. Sodrott egy bagót és fontra vette a sorsát.

Ravasz pofával bemászott ám az egér a fogóba, de ki már nem tud. Majd elrágjuk a ketrecdrótot. Csak türelem. Milyen prépost úri gondolat volt Toprincs gazdába ásni el a pénzt. Vigyázz, János! Tudod-é, hogy te most sehun se vagy? Perje-laposról eljöttél örökre, Pest meg kiokádott. A Mari néni már holnap kiadhatja a szobát, ki is adja. Alizt leette a fene idegen országba. Lapok fuccs! No, no! De egyvalami megmaradt. Az östehetség! Piszok a rokonsága, a két perje-laposi nőszemély csak két cinka. És igen kiváló és méltóságos báty az Andris, ragya a pofáját! A Julis a nagy fenekivel, hogy istenkedett, hogy nyaggatódzott, csupa tűzvész volt, csupa engedelem, bár egy postai lapot nem írt. Nojó, lehet, hogy új foltot kapott a régi zsák. De a Zsuzsó, a Zsuzsánna, a kis Zsuzsi, az se írt? Nem is üzent. Fulladjanak a maguk taknyába! Perje-laposra nincs visszaút! Újságba meg eztán a cipőjét sem fogja törölni! Hej, barátom, nem olyan könnyű ám cukor gyanánt megetetni a cipőmadzagot Szabó Katang János művész úrral. Se paraszt, se szerkesztő ne kerüljön többet a szemem elé. Belülük elég volt. Csak szél mentin, János, mindig csak a fák alatt, jobb vállad előreferdítve a szélnek, hogy lecsússzék rólad. A Katangnak van ám esze. Dögök, azt hiszitek, hogy nem tudom, hogy fönn

vannak az urak, lent a parasztok? De nagyon is tudom! De azt is tudom, hogy közbül van, mint két kenyér közt a sunka, a vagányok birodalma. Nyitva volt ám ez az én édes két szemem! Jól láttam. Jánosból sunka lesz. Pihen. Nyugosztja a fáradt eszt, a fáradt östehetségét. Mikor aztán erőre kap, úgy fog rajzulni, mint a dühös bolond, gyorsan tele egy múzeummal. Kilép a vagányság gubójából, mint új pille és fölhússan a magas levegőégbe, a dicsőségbe. No, mostan csak húzd össze magad kicsinyre, terepszínűre, te János, és ne köhhenés, akkor itt töltheted ezen a szent padon az egész éjcakát. Bár foga van még ennek a ribanc, éretlen tavasznak!

Ezeket gondolván, morogván, meg néha hangosan is mondván, belesodorta magát a kabátjába s remek paraszti gyakorlattal rögtön elaludt. És, miként paraszthoz illik, előbb ébredt, mint a kakasok.

No, most bizony néhány napig hát nem fog mosdani. Hej, te ravasz pille, te Szabó Katang János, ez a begubódzásod ideje. Leküldesz most egy fél barackot fölöstökömre valahun, osztán szaladhat a nap véled estig. Iszkolj, te!

Ez mind nagyon bátornak és szépnek hangzott meg látszott, de belül a szívében nem volt ilyen egyszerű, nyugodt a kép. Legényember egyszer ölel olyan lányt, akiről menten lehervad a karja, le fog az kíváncsú derekáról is hervadni aztán. Nem pattant, nem reccsent, mégis megtört az ereje. Az övé is mintha! Ettől futott ő magános szájjártatásba, acskó-vacsorába, padon hálásba, magamagát akarta bolonddá tenni. Mert nagy

félelem vonyított a szívében, mint gazdája mellé vétlen zárt eb a sírboltban. Mint akinek szemébe égett a napon villámot vető putri-ablak vagy gépes kocsi eresz-üvegje, hogy szaporán tovaszaladó, eltűnő, újra pattanó, szaladó, eltűnő zöld téglát lát tőle, ő is azonképpen egyre csak a Toprincs gazdát látja, amikor kezébe olvassa a pénzét. Hiába nyaggatódzik rajta, mint afféle örök síró-káné, sopánkodó vénasszony, Toprincsnak adni pénzt jósors eleje, visszakérni tőle annyi, mint koldusbotot metszeni. Ezt akarta feledni.

Közben ment, mendegélt kifelé a Ligetből, le a Damjanich utcán, ki belőle meg be beléje, olyan egy itten minden utca, minden ház. Ment el vendéglő, ment ő étterem, kocsmá, kávéház, pálinkás putik előtt, de az egyik igen úri, a másik igen vagányos volt neki. Egyszerre csak a nagy Damjanich-utca nagy házai közt szemébe tűnt egy kis ajtó, vörös-tarka volt a firhang az üvegje felén, fölötte meg ez írva: Árva Jóska söntése. Úgy látszik, hosszira sikerült a téglalapú léckeret, amire a cím-betűs pötyögős vásznat szegezték, mert a mázolásban testvérnek jókorányi helye maradt az »e« betű után, fogta hát magát az ismeretlen mester s odapingálta szabad képzeletből magát a kis árvát, pöttöm gyereket sárgarépa-szín hajjal, asztag-tetejű esett vállal, kurta nadrágban, meztelláb, két maga elé nyújtott karja végén a két keze könyörgőképpen egymásba gyurkálva!

Ahan! — mondta János — árvajóskához fordulunk be a féldecire. Még csöngetett is az ajtó, ahogy nyitotta, rövid vékonyat, de harsányat,

mert a nyíló ajtószárny felső-külső sarkáról vaspálcika nyúlt fel a szemöldökfa felé, amelyről hajlott rúgó végén kos-csengettyű lógott le az útjába, ezt ütötte félre nagy erővel a vaspálcika. A csengettyű még egy kicsit berzenkedve rázogatta magát apró hangokat pötyögve, mint kotlós eső után, aztán üresen himbálózott még sokáig, mint mikor öregasszony sápítózva rázza a fejét, de hang nem jön a torkára.

Gyors, de falánk pillantással vette számba János, ami a kocsmában volt: szembe fehér bádoggal borított hosszú bormérő asztal, mögötte nagy és nyitott pohárszék, balra nem egész a sarkig érő, mert közte és a fal között még elfért valami heverő vagy priccs, amelyet tetőtől talpig lógó, madzagra járó vörös-tarka firhanggal egészen el lehetett takarni; a bádogasztal mögött nyútt bőrkötényben, ami már olyan puha volt, mint a százszor mosott barhet, föltúrt ingujjban, őszes-fekete tüskés kopaszra nyírt fejjel egy marha nagydarab ember, a vak is látta, hogy a kocsmáros; az asztal előtt meg, egy-egy féldeci után nyúlkalva, két vendég álldogált, az egyik hosszúvékony, kinek lámpagyújtó pózna volt az egyik kezében, a másik vörösképpüre dagadt gömböc bácsi, hasrul egyre lesüllyedő nadrágban, ami alól fityegve húzódott egy-egy pár gatyamadzag a földön, harcsaszájú papucsban, piros mintás hálóingben, ing és papucs, mint nemzeti viselet mutatta, hogy házmester lehet.

A csengő neszezésére mind a hárman a belépő felé fordultak. S bíráló szemmel, hallgatagon néztek végig, amint a féldeci barackot lehajítja, fizet,

köszön és megy. Estig csavargott, de csak a vagányok birodalmában, a csikágóban, a Keleti körül, az Angyalföldön, ahol remélte, hogy nem akad ismerőssel össze, nem is akadt. Valahogy a rajzolás is kiesett a napból. Az éjjelt újra a Ligetben töltötte ugyanazon a padon. De nem nyugtatta az éjszakai nyugalom. — Elszív a föld — mondta magában. Még paraszti korából tudhatta, hogy aki suba közbefektetése, pokrócokba burkolódzás nélkül hál a szabadban, azt elhúzza, elszívja, elcsigázza az éjszaka. Legalább is ő így hitte, hogy emiatt olyan dülöngős, mint pimasz bögöly dércsípéskor. Két féldecivel kellett le hagyintani. Megint csak ott volt a nagy mahomet kocsmáros az árvajóskában meg a langaléta lámpagyújtogató a kis vörös gömböccel. Ez napon nem ment csavarogni sehova sem. A kedves cirógatású tavaszi nappal frisseltette magát szerte, ide-oda a Ligetben. Hogy harmadszor csilingelt be a kiskocsmába, már törzsvendégnek számított és szóbaelegyedett vele a három ember, akinek mintha az lett volna a hivatala, hogy minden áldott reggel ott álldigál a bormérő asztal két oldalán. Kiderült, hogy a nagy baromi ember maga az Árva Jóska, az a becsületes neve, ő egész nap ott álldogál, a langaléta hajnalon lámpaoltogató, este lámpagyújtogató, a kis vörös gömböc pedig nappal-éjjel házmester valahol a közelben, a hosszú ember csak a »koma« szóra hallgat, a házmester meg a »szomszéd«-ra s mind a ketten reggel-este bebetérnek az ő Jóska barátjukhoz, aki földijük.

— És hát kegyed? — kérdezte a koma Jánost.

— Én emide való vagyok a lápi laposra — mondta semmitmondó paraszti szakszerűséggel János.

— És munkát keres ? — kérdezte a szomszéd.

— Inkább, mint pénzt — mosolygott János.

— Noli me tangere, — mondta a lámpagyújtogató — azaz : vigyázz, Noldi, mert eltángállak.

— No, akkor gyerünk, koma — szólt a házmester.

A lámpagyújtogató fölemelte a póznáját :

— Fiat lux ! — s elment a szomszédval

Negyednap már régi ismerősként üdvözölte a három ember Jánost. Valahogy hidegebb volt a hajnal vagy estére hagymásat ettek, de egy-egy féldeci nem tette meg, először »no, még egyye!« volt, később meg már csak az Árva Jóska róttá krétával a bormérő asztal oldalára a további »no még egy«-eket. Fellengős lett a hangulat — ahogy a koma megjegyezte. Szóba fűződött, míg minden kiderült, hogy tudniillik, Árva Jóska, mióta csak Pestre került, mindig ebben a söntésben élt, előbb mint kisas, aztán csaposlegény, utoljára is gazda; a koma pályafutása gimnáziumban indult el, de hamar elkanyarodott a »világosság-vivő«, azaz lucifer hivatására ; a házmesternek apja-nagyapja ugyanott volt házmester, ahol ő, s igen szereti a meccseket ; végül meg, hogy János őstehetség.

— Ah ! — koppantott nagyot megemeltetett lámpagyújtogató botjával a koma — Caligula császár lovára kapott, kit kinevezett tankerületi főigazgatónak s így szólt : »Jöszte, jöszte, őstehetség ! Ős, az »üsemüküt«, tehetség az tálentum«.

Fordítsd le ezt latinra : Opasno je van se nagnuti. Úgy-e, nem tudod, mert nem készültél? Vedd hát az ígét: Periculosus est exporgere se. Valának egyszer hetumogerek, mi vagyunk negyumogerek, az árvajóska, a szomszéd, a koma, az őstehetség. Megkössük itt az egri bikavérszerződést. Féllityivel, Jóska, hamar a madarat, el kell venni tőle, csak féllityivel, Jóskám, Buda falán a rab — körül nézett s elhallgatott.

— Taccsra ment az esze — jegyezte meg a szomszéd és röhögött.

Árva Jóskába úgy dőlt az ital, mint Ladányba a ménkü, könyv nélkül. Nem látszott rajta semmi, csak még szótlanabb lett.

De János összecsuklott, mint a rossz bugylibicska, újra fölvetette azonban a fejét, hogy a sok haja csak úgy le s föl lengett :

— Az Istenteket, — s megragadta egy szék hátát, mint aki most vágja éppen valakihez — megnyergelem én ezt a cinka Pestet, én, az őstehetség, Szabó Katang János — és már csavarta volna is a karját, hogy emeli láthatatlanul összegyült ellenségei szétzúzására a nehéz kocsmaszéket, amikor is megcsavarodó karja körül, mint tengelyen, nem a szék emelkedett a feje fölé, hanem hirtelen ő maga rogyott a székre. Szédült s a szava is elállt.

Árva Jóska előlépett a bormérőasztal mögül, felmarkolta Jánost a kabátja hátánál fogva, mint ahogy kismacskát emel a gyerek, vitte a bormérőasztal sarka mögé, ott letette a priccsre, a nyeszlett báránybőrökre és egy asszu, hajdan fehér, ma fekete párnára, másik báránybőrt tetejébe terített

olyan röptető mozdulattal, ahogy éppen kisült palacsintát vágnak a serpenyőről a tálra, ráhúzta a madzagra járó vörös-tarka firhangot s mindeme tevékenységeiért pohár szódával jutalmazta meg magát.

A szomszéd kinézett a hirtelen beborult égre:

— Fugguk le mi is mára a meccset.

— Pax — bólintott rá a koma. — S az őstehetség? — mutatott lámpagyújtogató póznájával a vörösfirhangos vacokra.

— Estig is elalhat — vont vállat Árva Jóska — akkor majd elválík, kicsoda.

A szomszéd a komára nézett: okos ember ez a Jóska. A koma bólintott:

— Birkózik az emberfia az itallal, hol ő csapja földhöz, hol őt az. És et cetera, azaz ne ceterázzunk többet!

Nem is tették, hanem békén távoztak.

Árva Jóska meg csakugyan okos ember volt, embersége is volt, esze is. Az ő hajlékában, az ő hordóiból, üvegjeiből szedte magába az őstehetség a mámort, aki földhöz vágta, emberséges cselekedet, hogy a fedele alatt aludja ki. Estig is alhat, mert este válík el, ki kicsoda.

El is vált. János alkonyatkor ébredt, amikor az előtavaszi kis melegség úgy eltűnt Pest ábrázatjáról, mint leányarcról a bécsi rongy lemosdott piros leve s hideg ujjaival visszanyult a huzatos utcákra a hegyek mögül a kivert tél. Megmosdott a bormérőasztal csapjánál úgy macskaformán: tenyerébe köpte a felszívott vizet, amit aztán a képére dörzsölt, leküldött egy féldecit, falt egy pár falás szalonnát, rágyújtott.

— Mit fizetnék?

— Kenyér, szalonna s a fél, összesen harmincnyolc fillér.

— A kvártély hozzá?

Arva Jóska a vörös firhangra nézett, majd Jánosra s végül két felhúzott válla fölött ferdére dűtötte a fejét olyan nemtudom-formán.

János mélyet szívott a csutkavégből, ő is a vörös firhangot nézte, aztán letett az asztal szélére nyolcvannyolc fillért. És ment.

Megnyugodva számolt be aztán barátainak az Arva Jóska, hogy az »ösi« (így rövidítette az östehetséget) rendes ember, mert a rendesség a készpénzfizetésnél kezdődik.

János pedig ment bujdoklani a pesti éjszakában. Fényes gyorsevőben ügyesen bevágott egy pár virslit, ezzel elvetette ebéd-vacsora elegygondját, ült aztán az ülve evők deszka-karámjában nyugdíjas főfelügyelőnek, untauglih rimák, hajszába vadult félkalap úriemberek mellett, ült, mint nagy kő a patakban. Aztán újra gyalogolt, ha elfáradt, megpihent az utcai padokon — szobában élő pesti nem is tudja, hány száz pad nyugosztja volt cégvezetők, volt művésznők, volt kvártélyos asszonyok, volt illemhely-nénikék, szabadon úszó vagányok egyidőre vagy egyszersmindenkorra rogyant tagjait körúton, sugárúton, kis és nagy tértérekben a Gellérthegy csúcsától át szinte Angyalföldig!

A nyüzsgésnek az órái ezek, amikor a doktor úr szalad haza a macájától, a doktorné idegen kapu alatt rakja vissza a szájára a piosítót, amit a szeretője lerágott róla, amikor a regényolvasásba és

csomagolásba belevadult munkáslányka frissességében is töppedt kis testét kiviszi az aszfaltra, hátha hull érte pár pengő, amikor nyugalomra, alomra, abrakhoz üget, aki napi robotjában kifáradt s amikor elevenségre ébrednek, akik éjszaka élnek.

Éjszaka pedig sokféle, de kevésszámú ember él. Megvan az éjszakának a főnemessége, hétszilvafása, körmölője, szatócsa, ingyenélője és koldusa. Az élen tündöklenek, akik szabad akaratból virasztanak, a mulatozók s akik oly keserűek, hogy okvetlen mézbe-mákba kell duhajkodniok magukat. Aztán ott vannak az éjszakának futó vendégei, akik ottragadtak egy baráti vacsora lépén, reggel nyolckor már hivatalban kell ülniök guggon, s »egye fene, hatkor legfeljebb gőzbe megyünk!« kiáltással költséges bérkocsin nekigurulnak a pesti éjszakának. Vannak megintlen, akik éjszaka keresik a kenyerüket, szerkesztők, cigányok, lányok, ruhatárosok és kocsigépészek. Lány is van sokféle, ki az utcáé, ki kávéház bársonyára van oda-tűzve, ki meztelenül mórlikálja magát, ki pezsgőnek szakmányba ivásával, egész éjszakai rendületlen részegeskedéssel keresi meg a másnap déli kelkáposztafőzeléket. Jönnek aztán a részlet-kóbbik, az egyik finom szajháknak való szőrös bőrökben utazik a Mississippi-től a Mongóliá-ig, a másik szagos vizet, pirosítót, pofaport hoz a Vörös Krokodilban enceficélő többé-kevésbbé hajadonoknak, van bábuárus, szipka- és gombkereskedő, aki boltját takaros deszka-dobozban nyitja eléd és van kucséber. A néma kéregetőket arról ismerni meg, hogy nagy csomó virággal állnak meg az asztal mellett, hol adnak virágot a kapott pénzért, hol azt se.

Szabad szegénylegények aztán mind e közt a népség közt a stricik, avagy strigók és az »ingyenherceg«-ek, ahogy János elnevezte a magafajta magános éjszakai csavargót, aki nem tartozik se könnyű lányhoz, se nehéz öreg hentesnéhez, sem kártyabandához, sem a rendőrség külön nagy könyvébe beírott szagos ficsurokhoz.

Mert Jánossal az történt, hogy beleragadt az éjszaka kátyujába. Az első alkonyulaton nem volt hová hazamennie, hát ott volt otthon, ahová éppen bekukkant, zenés alj-kávéházba, gépzongorás kávémérőbe, kifőzésbe, ahol a mindig másnapos pörköltön megkötyagosodott tulaj-néni a nagyháború szelében idefúvódott oroszot tartott egy citerával vagy svábságokat tréfáló harmonikást, vagy egyéb sramlit. Így valahogy elmúlt aztán az első éjszaka, a hajnal megint Árva Jóskánál találta, az este újra a priccs két báránybőre között s a tegnap tett mozdulatok ma szép sorjában visszatértek estétől hajnalig.

Már csak estétől hajnalig élt. Fenét élt! Csupán »leledzett«, ahogy maga mondta magának savanyúan. De mit savanykodik? Néki most bujdosnia kell, mert amiként a kutya is elkaparja piszkát, mielőtt tova iramodnék, ő is feledésbe kaparja a Szabó Bitang Jánost rohadt napjaival elegy, kicsit vár s a gubóból tündöklelesen kipilézízik majd. Az ám, majd! Nagy szó, meg is borsódzott tőle a háta s hamarost ment befelé eggyel a részegségbe.

A temérdek itallal egy sárkánykígyót fojtogatott: a félelmet. Meg is rajzolhatta volna magát, mint vonyítva iszkoló ebet. Félt. Mitől? Attól,

hogyan van, hogy emberek között van, hogy aludni kell menni, hogy fel kell serkenni, hogy szólani kell, hogy hallgatni kell. Ráharapott a fájós fogára s ahelyett, hogy róla a másik pofájába tolná át az ételt, hát egyáltalában nem eszik.

De kettőtől kiváltképp félt. A pénztől, meg a rajzólástól. Addig, amíg buta bütykei meztelen taposták a perjelaposi homokot, a pénz meg a rajzolás olyan volt neki, mint a búcsú, vásár vagy karácsony szentelt ünnepe. Várta, várta nagy vágyással, aztán egyszerre csak ráköszöntött reggel tiszta inggel-gatyával, délelőtti templomozással, gyomrot malterozó zsíros vastag-étel ebédrel, serrel-pálinkával, hejje-hujával, cicázással. Egy benső ispán intett neki, ő meg már ment is kis filagóriájába s úgy csente rá a rajzot a papírra, ahogy lány képire a csókot szokta, belül remegő szívvel, de kívül akkurátus, hetyke mozdulattal. S úgy nézte magát, mintha egyben gazda és cseléd volna, mert egy volt benne a büszkeség és az alázat. Aztán felhozták, mint a vágó borját Pestre, szekerre vetve, még oda is kötözve erős láncsal, szőke ribanc-hajszállal. Pesten aztán olyan lett a rajzolás, mint vásár árkán túl a nádasban cigánylány ölének tárulása mindenki előtt, akiben égnek ágaskodtatták a pimasz lelket a fölös zsvány-pecsenyék és liter borok.

A pénz meg lobbott vetett, mint az elásott kincs: ide markolj, nézd, mily temérdekségekben vagyok. Tengert látott pénzből, tóban markolászott s pocsolyányi sem maradt a kezében. Gurulni rúgta túl a küszöbön s íme, bereppent az ablakon. Kéklett, zödlött ropogós papírja, vereslett a hasa-

sabbja, ezüst sarkantyús táncot pengtek a bankófiastyúk csibéi, a kerek, a kurta, a pengő pengők. »Hej, kerek pengő, kurta pengő, gyászba rogyant az esztendő«, kezdett magától verselni, de aztán riadtan körülpillantott, énekelt-e vagy csak gondolta, hallották-e? Foghijjasodó szája elé emelte a tenyerét s remegni kezdett belül. A szíve vagy a gyomra? Hamar egy »fél-suhintás«-t (fél-decit), az majd megtalálja, hogy melyik.

Ravaszság is volt ebben a folyton való éjszakai kázásban. Nappal még csak meglelhette a plajbász meg a papír ezt a Szabó Bitang Jánost, — így nevezte magát jobbadán — de éjszaka hol keresse? Szutyok-szeparékban, masina-zongora mögött, mikor azok a remonda fakalapácsok úgy ütik bent a rezet, hogy az agyad veleje majd kiugrik tőle, de nem a lármától, hanem a szégyenkezéstől, hogy még itt vagy, még nem döglöttél meg, te, világnak terhe !? ! Azért mindig másutt. Bujdoklik a János a János elől, a Bitang a Katang elől, de csitt !

Úgy rúgta szét a pénzt, mint a szemet-kupacot. Hopplá hopp ! Repült, mint a pelyva, a pesti pénz szét a levegőbe s mire leesett, még nagyobb kupacba sereglett, mint az előbb volt.

Megint csak lobbott vetett egyszer és elolvadt a kezében. Nem maradt más, csak . . .

Ha idáig ért látás gondolataiban, gyanakodva körülsündörögtette a tekintetét, összeharapta a fogát és sokáig nem mozdult, még a keze se, se italért, se cigarettáért. Erre még gondolni sem mert, a Toprincs-pénzre, amelyet a keblén rejtegetett. Egyszer tudta, hogy mennyi volt, amikor a kubikos-gazda a remegő tenyerére számolta. Azóta

csak hozzá-hozzányúl, mint aki ritka őszibarackot tép a fáról, zizegnek, citeráznak a selyemhasú levelek, takarva-mutatva, hitegetve-bizonygatva, lesz még gyümölcs holnap is a fán. Vajjon lesz-e? Az a szürke selymesség naptól fordult oldala a baracknak, vagy levél-hasa, vagy maga az ég?

Ami kebléből elővont bankót felváltott, annak az apraja a külső zsebében zajongott s már futott volna szerteszét, de János módjával etette bűdös testét, meg ne zabáljon a lelkem a dúskálódástól, csak egy volt szent, a szentelt részegség, mert akkor szagos Paradicsom borult bűdös pokla fölé. Nem tudta, mennyi a Toprincs-pénz, csak tapogató ujja érezte, hogy van, még van, még sokáig futja, mindegy, egyszer csak keblébe nyúl, a nagy semmit fogja meg, akkor lefordul a székről és kész. Vagy a Bitang, vagy a Katang, vagy mind a kettő. Kész.

— Soh' se halunk meg ... addig! Ügyi, babám?

Meg aztán nyáron kicsoda méri az idő futását? Dagadt pofával fujja a tápláló meleget az ég kárpitján igen magasra kapaszkodott nap. Barnítja a képed, csiklándja a hátad, teli fujja jó meleggel az utcát, még éjjelre is marad belőle s hogy ne legyen túlságban, a hegyek amonnan ideköpnek egy kicsit a hűssiből. A szegénylegény is napszaka császár, éjszaka meg legalább ispán. S ott terem hirtelen sereggel a piacon zöld kis szoknyácskájában a szegényember tündére, aki hűsít és éget, gyümölcsöt ad meg húst egyszerre, van benne sok apró tökmag, van puha torzsája, leve meg bőre, itat és etet; kis sőt hintesz rá és adja, adja

minden ajándékát szomjas ínyednek, ehült bendődnek a kis olcsó tündér, a zöld paprika. Nem hagy éhenveszni s lassabban fogy a kebled pénze.

Még legénykedni is neki csoszsan a lábad.

A szomszéd egy este, mikor már tágult az alja, idegen vendég mind kibillent a kocsmából, körülpislog, gömböc fejét facsargatva:

— Elkéne már egy kis meccs!

Árva Jóska nagyot húz az orrán felfelé s a horkanás után komolyan dörmögi:

— Az a'!

A koma felemeli lámpagyújtogató botját:

— Hic Rókus, hic salta, azaz: itt a Rókus-kórház, ne ugorj le a villamosról.

— Hát te, ősi? — bökött Árva Jóska borostás állával János felé.

— Benne vagyok.

— Akkor tehátlan — szavalta a koma — jön a nyitány, aztán a csukány, eb ura fakó, aki hány. Ki kérdezte, hogy hány? Négy fél, azaz négy eksz. Mennyi az, négy eksz a négyzetten?

— Seritalt inkább — mekegte a szomszéd.

— Csak hegyibe! — vélte a koma. — Foglaljunk helyet.

Letelepedtek a dísz sarokasztalhoz, amely kibírt minden taszigálást, rúgást, öklözést, bele se remegett tölgy büszkeségében. Odakint leszállt a pesti est, idebent pusztai homályok kergetőztek. Nagy volt a csendesség és szaporán ürültek a kezdő pálinka után a púpos habú sörök. Mikor aztán a füst már jól bepácolta a szobát, a sör meg föleresztette keserű, nehéz ködét a fejekbe, az élet

súlyossága lehullott róluk, mint a lerúgott ólomcsizma s bokázó táncra lendült a levegőbe lelkük.

— Mi vagyunk a negyumogerek — jutott ilyenkor mindig eszébe a komának, aki néha bolondnak ijesztően okos volt, okosnak meg reménytelenül sült bolond; eleinte csak nevetett rajta az ember, aztán, ha többször hallotta, félni kezdett, de nem tudta, hogy mitől.

— Hét szeretőm is vót nékem — dörögte figyelmeztetőn Árva Jóska.

— Gyanta! — intett a szomszéd.

Szótlanul ittak, aztán elkezdtek négyen két hangra a nótát. Egyik jött a másik után. Lassú után gyors; mélézásból vadba szilajodó. Előbb az ütem ledéredett el, aztán a szavak is cédák lettek. S mikor már jól belefetrengtek az italok és a beszéd mocskába, a mámoros mocsárból óriásként emelkedett ki mindenik a maga gögijében.

— Nem hiányzik nekem más, fiam, — hajolt bizalmasan a szomszéd az ősihez — csak egy nagy gól a szerencse kapuba s nékem is lesz házam. Megnyerem az osztálysorsot legközelebb, edzem is hozzá magam egy kis snapszlival. Mert tudd meg, ősi, a nyomorult vagy nagyon fent vagy nagyon lent lakik a házban. Aki pedig háziúr, az úgy tesz, mint a kövér galamb, csak egyet repen s az első emeleten van, a lépcső alig pár fok, a liftre csak ránéz. Majd akkor megtudod, ősi, ki volt a szomszéd, cssss...

A lámpagyújtogató vadat koppantott a botjával:

— Sillertől pirosult gyolcs-abrosz szomjazva köszöntlek, mért bujdosik a pohár? Hű csehem,

nem adsz friss sört nekem? Ex partibus aliquid, ex toto nihil, azaz pártában maradtam, de tótul még sem tudok. Hej, Lucifer, hordozod te még a világosságot nemcsak botod csúcsán, hanem azt mondják neked: »Ő, méltóságos uram, így; ő, méltóságos uram, úgy; ne borítsa fejére tógáját, úgysis tudjuk, hogy kegyed a főigazgató!« Hűs cseppet, a pofátok mindenit!

— No, no — fogta le hadonászó karját a kocsmáros. — Ne zajongj, majd a pusztámon ordíthatsz, mert oda is meghívlak, meg én...

Míg így játszottak hárman császárrá emelkedésük ábrándképeivel, János csak eliszonyodott magától. Magasan járt ő is, a Gellérthegynél is magasabban, lapos homokból sarjadzott lelke megrendültségével, de mintha nem biztonságos hegyháton járt volna, hanem csak vékony bürün, amely lingett-lengett kaszáló léptei alatt, hogy felfordult tőle a gyomra, szédülésbe csavarodott a feje. Félt a szemét kinyitni, hogy akkor majd lezuhan...

De aztán tovább ittak s nagyravágyó álmaik épp úgy belefulladtak a temérdek sörbe-pálinkába, mint ez az egész koszos világ...

— Jól mondd, koszos világ! — dörmögte Árva Jóska.

— Koszos világ! — köpött félre a szomszéd.

— Koszosisszimusz! — sziszegte a mennyezet felé a koma.

Hej, jó volt a lábon járó öntudatlanság, még jobb a síri álmhoz hasonlatos mély aluvás, de rossz volt a két szemét újra felpattantani erre az esett világra.

Ilyenkor újra a kebelébe kellett nyúlni a Toprincs-bankókért. Idegen helyen, futva váltott s iramodott be az éjszakába, hogy valahol majd csak elveszti magát, a Katang elhullajtja a Bitangot.

Az éjszaka néki igen hites, édes egy barátja volt. A sok marha pesti éjjel csak aludni vagy dorbézolni tud. De az éjszakát úgy érezni, amiként a nappalt való egészében, csak perje-laposi gyerek, pusztai fi tudja. Annak beszél ám érthető szóval a nagy házak sarkában kuporgó árnyék, amely olyan, mintha az égről szakadt volna oda egy folyhó; beszél az utcákon gangos úri lassúsággal végighúzó hűvösség, amely olyan, mint a távoli mezők lehellete; beszél a csillagos ég, amely tanyai méltóságosságából Pesten huncuttá léhasodott, mert bujócskát játszik az emberrel a háztetők között; beszél ez a mafla nagy Duna, aki egész éjjel meg nem únja kotyogni-motyogni az ember lába alatt s beledobsz egy kukoricacsutkát vagy dinnyehajat, csobbanva kapja be, még hallod is, hogy »hamm«. Aztán meglódul kint a város körül a sok illat, agáci, hárs, az isten tudja, mi a fene, de jársz egy rohadt torzsa szagú szűk utcán, egyszer csak képen legyint agáci tündér ruhájának a szárnya s édesség fut szét az orrodban és fájva, de nevetve is kicsit azt mondod: — Hej, Perje-lapos!

No!

Aztán télen behúzódnak a városba a fázós kocs mák, mint a verebek, de nyáron kihúznak siketítő csivitelésükkel újra a zöldbe, megbújnak a fáknak hűssében s fehéren tündöklő körték lógnak a halovány zölddé világosult vadgesztenye-

levelek közül hamar langgyá löttyedő söröd fölé. A zeneszó úgy kúszik hozzád a finomabb népek népes asztalaitól, mint az otthoni tanyaház felé valahonnan úri mulató udvarház tornácáról, ahol literszám áll a homoki bor meg a szóda, csak a cigánynak is külön.

Itt aztán, a nyári kocsmában együtt van minden, ami nyomja vagy emeli a szegényember szívét. A cigarettád füstje strabancolni illan el-fel a csillagok közé elhessent lelked után. Járja a gondolatod, a tüdődből kifujt füstöt megnyergelve, a perje-laposi szöllőt, Julis ölét, Zsuzsi mellét, elfúvódik onnan a nagy szőke szagos cica selyemvackába, riadoz vagy röhög szerkesztőségi ocsmány folyosók dúvadas homályosságában, undorodik a békanyálas szájú Aliztól, kívánságtól nyikkan egyet a vörös Ica után, repdes Budapest kónádasa felett, mint a figyelő réti sas, repdes az alföldi homok felett, mint a sebesült héjja, amelyik dögtemetkező helyét keresi...

Lekókkad az ember elbúsult feje. Pokol tüze égeti az ember mellét, amire igen jó szép lassan hegyibe tölteni a bús sört és a hűvös muzsikaszót.

Egyedül vagy s veled van mégis az egész világ...

Szó, ami szó, szép volt így egyedül langalérozni, bánatok országútján baktatni békén, de olyan volt az, mint aki erdőben alkonyat tájt menekülne a setétségtől s mégis csak egyre beljebb jut a sűrűjébe. Előbb még csak liget ritkállott körülötte, aztán pagony fogta el röptében a tekintét, aztán meg erdő tolakodott köréje, aztán megintlen vadon bokrosa, hogy nincs tovább út.

Nincs-é?

Szegény János lelke úgy futott körbe-körbe nyomorúsága agyontaposott, összerondított fövényén, mint tudós fáradt öreg művészgebe a cirkusban. Ha lett volna körülötte más is, mint Árva gazda, a szelíd barom, az üresen nyüzsgő házmester s a lámpagyújtogató kerge fontoskodása vagy a kocsmák hamar feledő zajos barátkozása, ha lett volna valaki, aki koccintáskor figyelmesebben a szemébe néz, az észrevette volna a vasbéklyón végsőt rángatózó lélek kínszenvedését.

Ha akár új, pesti életének valamelyik tanújával találkozott volna — de soha, soha egybe sem botlott bele! — az biztosan elijed tőle. A kabát csak úgy lógott lesoványodott alakján, mintha botjára állított gereblyére lett volna odavetve, annyira csont nagy té betűt mutatott alatta a húsa-zsírja vesztett váz. Ha száját nyitotta, néhány odvas fog rohadt benne feketén, csonkán. A részegség nála már nem testi-lelki rendkívüli állapot volt, nagy melldöngetések, hosszú öntudatlanságok mégis csak múló ideje, hanem folytonosság, hogy nem is ő volt más benne, hanem a világ süketült, ködösült távolivá, értelmetlenné, zavarossá. A szavak csak rakétáztak, a belé zárt akarat elsüstörgött, mint az acélmagnélküli puskapór. Az élet többé-kevésbé értelmes jelenetek gyorsan pergő sora volt. Az idegen és az ismerős között elmosódott a határ. S ami tegnap történt, az fenegetlen örvénybe hullott bele, nem volt az a megfeszített emlékezés, ami ki tudta volna onnan emelni. Az arca olyan volt, mintha valaki zsibvásáron ócska koponyát vett volna s hamar és

szórakozottan üvegje-kopott vendégszemet nyom jól-rosszul üres helyére, összeaszott rossz kesztyűbőrt csirizzel nagyoltan a pofacsontokra aggat, figyelmetlenül elrántja jobbra s úgy hagyja.

Ő, ki beszélt már rajzolásról? Kit furdalt a lelkiismeret a Toprincs-pénz gyors fogyásaért? Az egészből csak az maradt, hogy gazdátlan ceruzával szeretett játszani az asztalon, el is lopta, ha lehetett, de nem tudta, hogy miért s az utcán kevély mozdulattal eldobta; meg az, hogy üres szokássá vált keblébe be-benyulni, ha kérded, nem tudta volna okát adni.

Már nem töltötte nappalait Árva Jóska kocsmájában a kuckó priccsén báránybőrök között, a madzagra járó vörös-tarka firhang játékonny homályosságán álomtalan álomban.

Rövid idő óta a »Honolulu« szállóban lakott s néha éjjel is aludt. Ő csak a változást vette tudomásul, hogy miként történt, arra nem igen emlékezett.

Hát így történt:

Egy hajnalon szürke bérkocsi állt meg nagy fék-sikongatások között Árva Jóska kocsmája előtt. Tetemesen elázott finom fiatal úr s finom fiatal nőcske szálltak ki belőle. A nyilván táncosnő nevetve fogta karon az imbolygó fiút s vezette a kocsmá felé, amelynek bormérő asztalánál innen és túl épp a Jóska, az ősi, a koma és a szomszéd szokásos hajnali szertartásukon hajították fejeként a második »fél-suhintás« ó-törkölyt a gallérjuk mögé.

A részeg úr bejött, csak úgy reszketett utána még sokáig az ajtócsengő, odaállt a három férfi

közé, megemelte szalmakalapját s így szólt kisfiúsan :

— Kérek én is !

Megkapta, felhajtotta, kalapját megemelte :

— Köszönöm szépen ! — kislányos mártogató bókot vágott ki, ügyesen roggyantva meg magát térdből, aztán letelepedett a díszasztalhoz és nyafogni kezdett : Pezsgőt akar a pubi, pezsgőt akar a pubi, ha nem kap pezsgőt, megpapizza a kalapját — ezzel levette fejébúbjáról a ma éjszaka már nyilván nehéz próbákon keresztülment zsirardit s nagy reccsenéssel beleharapott a karimájába.

— De Egon ! — nevette a kisasszony — mit csinál ? — s kivette a kezéből a kalapot.

Egon a nyakkendője végét vette a szájába s azt kezdte rágni.

A nőcske már fuldoklott a nevetéstől :

— Mit csinál, Egon ?

A fiú kiköpte szájából a nyakkendőt s a bormérő asztal felé fordult összetett két tenyerével maga előtt körözve :

— Piti, pity, egyik bácsi adjon pezsgőt jégbehűtve.

— Csak szódánk van jégbehűtve — mordult rá mogorván Árva Jóska, aki ismerte már az ilyen úri alakokat, felforgatják az egész kocsmát, a végén fizetnek egy félig otthagytott hosszúlépést és hat összetört poharat, köztük egy sörös korsót is. Mogorva volt tehát és okkal-joggal.

— Még jobb, bácsika, még jobb, akkor Egonka és Pirike ó-törkölyt (olvasta le a falról a külön rond írássalhirdetett csemegét) iszik jégbehűtött szódával. Kérek egy félliter szódát és egy liter ó-törkölyt, ót !

— De Egon! — bugyborékkolt a nőcske puha kis torkában a nevetés — talán fordítva?

— Talán fordítva! — vigyorgott rá vissza Egon.

Árva Jóska a vérbeli kocsmás finom ösztönével és szaktudásával öblös kristálypoharat állított üresen a két vendég elé, mellé tette a fél-fél deci törkölyt s az asztal közepére állított egy harmattal borítódó hasú családi szódát.

Egon elismerően bólintott. Gyakorlott mozdulattal kevert. Ittak. Aztán hirtelen nagy csend lett.

Olyan ez nagy részegségekben, mint forgószél viharban a pillanatnyi szünet, csak annál nagyobb erővel tombol aztán az orkán.

— Cigarettdát kérek! — mondta Egon.

— Nincs cigarettdánk! — mentegetőzött alázatosan Árva Jóska.

— Hát hozzanak, hát hozzanak — nyult zsebébe Egon, előhúzott egy százast és meglobogtatta a kocsmáros felé.

Pirike azonban kikapta a kezéből a százast:

— Majd hozok én!

— De pharaót, Pirike... és sokat... — mondta panaszosan Egon.

— Van itt valahol trafik? — kérdezte Jóskát Pirike.

— Van, kérem, a szomszédban, hallom a rolót, éppen nyit — mondta készségesen Jóska.

Egon magába süppedt, elgondolkozott, feliadt, látta az idegen férfiakat, széles mozdulatot kanyarított a levegőbe:

— Foglaljanak helyet, uraim!

A koma szó nélkül leült s a két lába közt fogta a lámpagyújtogató póznát.

Egon elkezdte nézni talpától tetejéig :

— Szép sétatálca, ám kissé hosszú!... Poharakat! — kiáltott hirtelen vadul.

Mire Pirike visszajött a memfisszel (fáraót a piszok pofájába, hogyne!), a négy férfi illedelmesen, komolyan, de elszántan ivott.

— Most énekeljünk! — mondta egyszerre Egon.

Árva Jóska nyomban rázendített egy huncut nótára, a koma bőgő-utánzással kísérte.

Pirike a fiú mellé állt, cigarettát dugott a szájába és meggyújtotta.

A fiú átkarolta a leány derekát, úgy magához rántotta, hogy Pirike felsikoltott.

— Megyünk a Honoluluba! — súgta rekedten a fiú. — Mindnyájan megyünk. Pálinkát viszünk.

Pirike fizetett az Egon zsebéből, a mindenáron megvásárolt új üveg pálinkát a fiú János kezébe nyomta s elkezdett mindenkit kifelé terelni a kocsmából.

Árva Jóska a bormérőasztal mögé sáncolta el magát, ő a boltot nem hagyhatja, a szomszéd házmesteri kötelességeit teljesítendő a fal mellett elsurrant s a sarkon hirtelen eltűnt. A koma besegítette a kocsiba a nőt, a fiút, Jánost, aztán rájuk vágta az ajtót, rászólt a gépészre :

— A Honoluluba! — s ment ő is a dolga után.

A gépkocsi nagy túlköléssel és bakugrásokkal rohant vissza a belső város felé.

Ott, ahol három tágas nagykörút—sugárút között zsúfolt nyájjá szorítódnak össze a házak

egy-egy kis utcácskányira könyökölve csak szét egymást, egy ilyen, ló-, benzin-, hagyma- és pacsuli-illatú tágasabb köz közepén áll a »Honolulu«-szálló, központi meleg és hideg víz, gőzfűtés. Csak kétemeletes, de az utca olyan szűk, hogy még a másik gyalogjáróról is csak nyakcsavargatással látod a tető eresztét. Kapubejárata fölött üvegtető feketül, árnyékba borítva minden alája állót, a kormot az üzlet »fennállása« óta, azaz huszonöt éve csak az eső és szél igyekezett lemosni róla, nem sok eredménnyel.

A kaputól jobbra-balra négy-négy magas-földszint ablak, a nappal és az éjszaka minden órájában többnyire lefüggönyözve. Régi tajték-szipkákon, pipákon váltakozik a piszkos-fehéres a mocskos-sárgával, ahogy ezeken a fel-lehúzás vászonfüggönyökön tarkállott. Az első és második emeleten már csak egyes ablakok voltak állandóan lefüggönyözve, a többi úgy festett kétfelé lejtve széthúzódnó nagymintás fehér csipke kárpitjával, mintha gondos, de ötlettelen színházi díszlet-mázoló festette volna.

Amint a gépkocsi kecses bakugrással megállt a szálló előtt, a sötét kapuszájból egy zömök kövér férfi gurult ki, kurta lábain tömör óriáshasat tolva maga előtt. A könyökig feltűrt gyapjú-ingujjból izmos és fürge kar nyult ki és súlykoló lapátnak beillő tenyér csapott le a kocsiajtó kilincsére. Roppant területű nadrágja koszos és avított tartón lógott. Feje teljes egészében rózsaszínűre volt borotválva.

A kocsiajtó, már nyitva, egy darabig kókadtan lógott a gyalogjáró fölé ferdülten, aztán üde-

tarka nyíl suhant ki és be a szállóba: Pirike rohant, hogy feltűnést ne keltsen. Egon gróf széles mosollyal fordult ki a kocsiból, olyan ernyedten, mint nem ízlő falat a kutya szájából. A kurta férfi támogatta a kapu alá, ahol Pirike várta s átvette.

Legutoljára János szállt ki s karján az üveggel, mint szégyellt menyasszonnyal csak úgy besompolygott a szállóba.

A sötét és szűk előlyukból (hogy ne becstele-nítsük meg a csarnok szót) pár lépcsőfok kanyarult felfelé balkézt egy csöppnyi nyitott folyosóra. Onnan nyílt balra az »iroda«. A kurta férfi az ajtófélfába fogódzkodva benyult a szoba falán lógó táblára, amelyen fehér számok alatt szögön szórványosan kulcsok lógtak, egyet leemelt s a kis folyosó másik végén gyorsan, de csendesen beözönlött a grófi párral egy hosszú és nyilván kanyargó csukott folyosóra, mert csakhamar eltűntek mind a hárman.

János utánuk bámult, aztán belépett az irodába és megállt a szoba közepén tanácstalanul.

Ép a feje fölött egy csipás villanylámpa égett vörösen.

Furcsa, nyugodt csend hatott át mindent.

Most hirtelen meg kellett fordulnia, az állandóan nyitott ajtó küszöbén tiszteletreméltó agg férfiú jelent meg. Vékony alakját erősen szürkülő és amúgy is feltűnően poros ferencjóska fődte, fején madárfészekszerű kis fekete kalap ült szilárdan, hosszú piszkos-fehér szakálla gyomorszájig ért. Belépve bölintott.

— Szobát? — kérdezte Jánostól.

János nemet intett.

Az agg kinyújtott mutatóujjal előbb a János karján pihenő üvegre, majd arra a folyosóra mutatott, ahol a gróf eltűnt Pirikével.

— A grófúrékkal?

János igent bólintott.

— Fölösleges. Már hány. Nőzinger fogja a fejét. Üljön le.

János ebből csak annyit értett, hogy leülhet. Meg is tette.

— Kérem! — nyúlt az agg az üveg után. Átvette, ónpapír kupakját lefejtette, majd tenyeréből lefelé merevített középső ujjával villámgyors ütésben úgy nyomta a dugót az üvegbe, mintha a lelket fojtotta volna belé.

Az üveg szusszant, az agg szájához emelte és határozott mozdulattal inni kezdett belőle. Sokáig glugluzott az üveg, mint valami szerelmes galamb. Az öreg szakála lengette az ütemet hozzá lágyan. Mikor végre letépte ajkáról a szédült flaskót, az ital fele hiányzott.

— Most ön. Egonba kár lenne — nyujtotta át az üveget Jánosnak.

János, mint az engedelmes gép, itta ki az üveg másik felét.

— Úgy! — mondta az agg. Az üveget letette a földre, rúgott rajta egy ügyeset, hogy az üveg becsúszott a kerevet alá, ahol finom koccanással üdvözölte már előbb odakerült sors-társait. A bácsi most Jánoshoz lépett s kezet nyujtott neki: — A kapitány! — aztán leült ő is.

— János! — mondta ügyetlenül János.

Sokáig csendben hallgattak.

Mikor aztán az alkohol díszmenete felért az agg mogorva agyának elátkozott kastélyába, ahol kinyitott minden ablakot és felgyújtott minden csillárt, a szavak, ezek a szegény elhanyagolt mostohagyerekek, előbb egyenként dugták ki fejüket az ellenséges világba, aztán megindult csapatos áradatuk.

— Az asszonyság, fia, Nózinger, alvás. Itt — s körülnézett a szutykos fülkében — délelőtt úr és a csend. Csak én! Hosszújاراتú, mint szakállam is mutatja. Honoluluban voltam s most a Honoluluban vagyok. Szumatrán tigrisfióka volt a kutyám. Most én vagyok kutyája Nózingernek. A portás. Ő kutyája az asszonyságnak, aki kutyája a millióknak, a milliók is kutyák, az asszonyság fiának kutyái. Ön hova való?

— Perje-lapos.

— Magellán nem említi. Keleti vagy nyugati félteke? De mindegy. Nevem Harambasicsovecs Szvetožár. Kimondhatatlan. Nózinger aludni tért. Alvási ideje félnap, a délelőtt. Asszonyság és fia egész nap. Kapitány egész éjjel. Boldogtalan szerelemmel kezdődött, Lenke mondta, tengerre magyar s én, bár rác vagyok, mentem a tengerre. Tyityak, így hívják a kis gyíkot. Jáva szigete. A falakon mászik és happ, bekapja a legyeket. Élő légyfogó. Jó. Ugrik. Jobb, mint a papír. A papír nem ugrik. Tyityak. A fia finom úr, előkelő mulatókban előkelően virraszt. Az asszonyság itt virraszt. Minden éjjel. Harminc éve. Sepri be a forintokat, krajcárt. Fogához verné, de a foga hamis. Háromszáznyolcvan pengőbe került alsó, felső. »Jó estét, szobát? négy ötven!«

— mondja. »No, te a ro-esbe«, mondja. Az a tömegszállítás. Huszonhét matrác a földön. Ötven fillér egy éjszaka. Nózinger löki ki éjjel a részeket. Most alszik. Mondják, az ital. De nem. Lenke. Ő az oka. Hetven éves vagyok és szűz. Egon sokszor jön Pirikével. Pirike a húgára keres, aki zenefőiskolás, drámai szoprán. Egon mindig hoz magukkal idegen pasit. De miért van Nózinger? Azért, hogy kirúgja. Ma elfelejtette. Jól tette. Így van szerencsém... Becses neve?... Becses neve?... Hé, mi a becses neve?... Ébredjen!

Riadtan vágta fel a fejét János, tartani is akarta volna, de újra csak lekókkadt.

— Térjen haza aludni! — szólt jóindulattal a kapitány.

János arca megrándult.

— A pénztelenség morze-jelei arcán. Vagy talán födele sincs? Ébredjen, kérem, ha a kapitány beszél önhöz!... Nos, gyerünk.

A szakáll János orrához lendült, inas vékony ujjak markolták meg a hónalját, a tárgyak mind megindultak feléje s az egész szálló, lépcsőház, folyosók, ajtók, kushadó szőnyeg mind kezdtek tolongva feléje, rá áramlani, mint az özönvíz, úgy érezte, beléjük fullad, lehúnyta hát a szemét, a világ csak ingott-rengett vele, aztán csendesült, mintha víz tetején lebegett volna, aztán csitulás, csend...

— Reggel van! — szólt egy szelíd hang s lendült meg a komoly szakáll fölötte.

János riadtan ült fel. Kereste maga körül a régi benyílot, árvajóska kuckóját, de nem találta,

vadidegen kereveten feküdt, lópokróccal betakarva, a sarokban egy vas mosdó-tartó állt három lábon, mintha mutatni akarná, ni, milyen ügyes ő, a másik sarokban vetetlen ágy, a falon egy pucér nő, vörös krétával fehér papírra rajzolva, képes levelezőlapok szerte a falra tűzködve... hol van ő?

Idővel, mint minden, ez is kiderült.

A kapitány Jánost, mikor éhségtől, italtól, fáradtságtól összecsuklott, bevezette a szobájába, a kerevetre lódtította, betakarta és otthagyta. János átaludta az egész napot s rá még az éjszakát is. Így volt igaz hát az újra, hogy reggel van.

Ott is ragadt a Honoluluban. A kapitány volt a szállóban a kifutófiú, ő meg a kifutó kifutója. A szerelem és a nyomor látogatták a Honululut, ha ugyan nem hízélgés ezt a két tiszt és teljes értelmű szót használni arra a mocsokra, ami a szálló mindig sarokra tárt kapuján ki- s besurrant a nap és az éjszaka minden órájában. Az ember nem is tudta, hogyan kerültek egyszer csak a szálló elé azok a riasztóan nyalka festettarcú leányok, csírizes kötényű gyári pesztrák, mosóteknő mellől elszánt huncutkodásra ruccanó asszonyságok, hirtelen mozdulatú sovány diákok, meglepően jóruhas urak, totyogó nagypapák, elszánt vidéki bovarynék, folyton atyai pofontól rettegő gimnazisták, aztán a rongy és szenny ezer változatban megjelenő sovány álarcosai, erősek és gyöngék, pirosak és sápadtak, akiket nesztelenül elnyelt a Honolulu. Jött egy csinos leány lassú léptekkel, pont a kapu előtt lehajolt, hogy megigazítson valamit a cipőjén, mire fölegyeneseedett, már nem volt sehol. Besurrant. A falat súrolva jött egy úr tétó-

vázva, mert zsebeibe nyulkált cigarettaért, gyújtóért szipkáért, a kapu előtt megállt rágyújtani. Mire az az első szippantás füstjét kifujta volna, már beszippantotta a Honolulu. Rohant a gyalogjárón valaki, nézted szinte futását, aztán elébe tekintettél, vajjon hova, ki után fut — már eltűnt; derékszögben fordulva vágódott be a kapun. Volt olyan, főképp éjjel, aki úgy fordult be, mintha a kapukeret kőkolonca vált volna le a falról, hogy a másik oldalára forduljon.

S ennek mind át kellett esnie a portás-iroda szűrőjén. Nyugodt üzem volt, mert itt mindenki előre fizetett, négy pengőtől le ötven fillérig a szoba, a napszak, a cél s arc szerint. Hát jó, még az ember megérti, különösen a nagyvárosok földalatti életének hivatásos vagy hivatlan bűvárlója, hogy a gyötrelmes vágy vagy a hajléktalanság behajszolta ide áldozatait, de az már csoda volt, hogy állandóan is lakott itt egynéhány ember: egy foglalkozás nélküli egyén, egy fiatal házaspár, egy öreg házaspár, két nyugdíjas és egy hölgyike. A folyosók évszámra höröghurutban szenvedtek, ami fából volt, lépcső, ágy, szék, szekrény idült csúzban ropogtatta tagjait, ha csak hozzá is értek, a kanapéknak gyomorsüllyedésük volt, a falnak bűzös bőrhámlása volt, az ablakok még a millenniumkor rájuk rakodott kosztól mind megvakultak, a mosdótálakat lepra, a cserépholmit kiütéses tífusz gyötörte, a kályha köhögött, a matracok sóhajtoztak, a padló csendült és roppant, mint megfagyott végtag. A kétségbeesés, a bűn, a dohány és az ital szagának már soha szét nem elemezhető vegyülete töltötte be az egész épületet, ahol

csak három ember volt testben, lélekben, megjelenésben ép és rendes : a tulajdonosok és a portás. A kis, de erélyes uralkodó osztály. Köztük és a »vendégek« közt helyezkedett el a középosztály : a kapitány és János.

A kapitány sosem volt részeg, és sosem volt józan. Ahogy a jó motort kellő időben töltik, hogy meg ne álljon, ő is mindig utánatöltött, hogy a kedvelt és méltóságos, de bohókás köd a fejében ne oszoljon, ne ritkuljon. E köd védelmében üritgette ki félretartott fejjel a vendégek éjjeliedényeit, rohant szolgálatkész az asszony-ságnak feketekávé után, hozta Nózinger hatalmas mennyiségű ebédjét, szaladt öt extraért a hölgyikének, hozott fiatalhagymát és túrót a két nyugdíjasnak, két levest és egy főzeléket vacsorára az öreg házaspárnak, »nagy-családi« sört a fiatal házaspárnak, bélyeget, fröccsöt, aszpirint, »olyan ízé«-t és »azt hát« a patikából . . . ugyanazzal a két soha sem mosott kezével vette, fogta, adta mind e tárgyakat apró fejbiccentések kíséretében.

— Levetközni egészségtelen — mondta, mikor ágyába készült. Tisztos ferencjózsefje azért is volt mozaik-képpé gyűrött, mert abban is aludt, sőt a kalapját sem tette le, minek azzal fáradni ? alvás közben úgyis leesik a fejről. S enni se kell annak, akit az ital szeretetével áldott meg az ég. A kapitány, aki persze tengert csak térképen, hajót csak a propeller-állomáson látott s valójában idült iszákosságaért elcsapott hotelportás volt, — az asszonyosság kedves papája, aki később szép vagyont gyűjtött, kezdte mint liftesfiú az ő keze alatt a pályát, ezért tartják könyörületből a Honolulu-

ban — örömmel hárította a munka piszkosabb részét Jánosra. S milyen különös! Aki sok szennyet, sok életszabálytalanságot, ferdülést lát, abban kifejlődik valami tárgyilagos könyörület. Így mondhatnám: könyörtelen szívvel segít minden rászorulón. Az asszonyság és a portás, az üzem két vezetője, megvetették, kinevették, legorombították, semmibe vették vendégeiket, de, tán tudat alatt, sajnálták is őket s ha segítségre szorultak, segítették is őket. A fiatal házaspár, alkalmi munkás mind a kettő, heti pénzért vették ki szobájukat, mikor beköltöztek. Az első hetet lefizették, a másodikat már csak részletekben s most egy héten két-három alkalommal hol ötven, hol húsz fillért, pengőt, pengő ötvenet nyom a fiatal-asszony a tulajdonosnő kezébe, ki számolja, mivel tartozik négy év óta, hogy itt laknak? De a köszönésüket nem fogadja s kiköp utánuk, ha elhaladnak az iroda előtt. Ki azonban nem dobja őket. Ezen az alapon él a honolului útvesztő egy dohos barlangjában ingyen a kapitány, aki ugyanezen az alapon fogadta be a szobájába Jánost, akiről semmi mást nem tudott, csak azt, hogy »perjelapos«. Hm! — morfondirozott magában a kapitány. — Sajátságos. Perje-lapos. Rejtély! Meg kellene fejteni, de nem érdemes. S az ember ne legyen kíváncsi, ne tapogatózzék a sötétben, mert biztosan sárba nyúl. A fiú hallgat, feltétlenül megvan rá a maga jó oka. Ha a fővárost érdekli, járjon utána a hivatalos kíváncsiskodója, a rendőrség. A nyomorgó nyomorog, a bűnöző bűnöz, a rendőrség nyomoz. Kiki maga mesterségét folytassa. Ezért iszom.

János hát söpörte egy félszegúszó seprűvel a bentlakók szobáit, takarított elébük és takarított utánuk, szaladt hozni ezt-azt s minden borra-valóján pálinkát vett. Az állandó italozásnak arra a fokára érkezett, ahol a részegség már nem mámort kever, hanem nyugtató ürességet tágít az ember fejében, mert már a becsület, tisztesség s efféle megfoghatatlan lelki haszontalanságok után a test is elcsenevészedett. Már nemcsak a természet rendje szerint, hanem minden ivás után jött az Alvás, Halál úr kisöccse, gyöngiformán kupán ütötte, hogy a feje előrebillent, két szeme héjját lefogta s próbáltatta vele a halálhörgést, milyen mélyről tudja felszakítani a melléből.

Ó, csak aludni! Elbúcsúzni az élettől, mintha örökre tenné az ember s csak órák, becses órák mulva ébredni újra a robotra.

Ez volt a barátja, az alvás, de volt egy ellensége is: az emlékezés. Aludni vagy félálomban ténferegni akart és tudott csak, hogy kikerülje ezt a kegyetlent, aki egy idegen házicseléd nyakára hirtelen odalopta Zsuzsi édes arcát, szoknyája alá domborította Julis kíváncsú farát, a kuckója falára rajzolt pucér nőt elevenné tette Lil képmásában, fülébe dünnyögtette Bojár főszerkesztő úr nyúlógó szavát s megtöltötte orrát a »Rónaság« szerkesztőségének különös szagával, amely bizony egérpiszokból és párisi parfümből vagyon vegyítve, olyan ronda és olyan nagyszerű.

El kellett hessegetni a komát lámpagyújtó póznájával, Mari néni csipás kandurját, Vörös Ica kacarászását, a vörös hajú Árpádot, Palkó szerkesztő úr harcsabajszát, a Lajost és a Lojást,

Aliz nyalakodó csókját, a tolakodó Csokonai fényképész... ezt az egész visszatolakodó gazos ganajvilágot...! Hej, vissza csak, vissza!

Ahogy aztán a szokásossá égetett mélyúton lecsúszott a pálinka, no, a nagy hősök, az összes Mari káplárok és Toprincsok, Zoltánok, orriassi! megugrottak... Ki elől? Én előlem, nagyságos és tekintetes Szabó Katang János elől, aki se nem kapás, se nem művész, hanem semmi. Az! No hát!

Igy üresítette ki a pohár pálinka Jánosból az egész mult és jelenvaló világot.

De az istenteket, ha valamelyitek megint fel-dugja a pofáját, csak hegyibe sózni! Kiönteni, mint az ürgét! Pálinkával.

És aludni! És nemtudni!

De aztán az is elkövetkezett, hogy az emlékek agyontaposása után nagy alvásokból kelt volna János, de visszahanyatlott, mert a jobb lába nem emelődött, vagy a derekában sem volt tartás vagy a vékonyába hasgatott úgy, mintha kemény hajából bicskaheggyel kaparnák ki a gyenge dióbelet. Megesett az is, hogy szólt a kapitányhoz, a fejében tisztán hallotta saját szavait némán, csak a szája malma járt üresen, torkából nem szakadt fel egy árva hang sem.

Ilyenkor hirtelen nagyon tömött lett a feje mindig s ha az orrát fújta, véres volt a turha.

Csak feküdt hát, csak feküdt, míg tisztult a béklyó tagjairól, nehezen gördült útnak, mint a tele hordó s tésztából volt a lába napokig.

Legrosszabb de mégis az volt, amikor a pocgerek jöttek. Már napokkal előbb megérezte. Hirtelen félni kezdett, minduntalan azt hitte, jön-

nek utánna s folyton csak hátra kapkodta a fejét. Lassan ment vagy sietett, egyszerre jobb felé tett kis kanyarodást, mintha kabátja szárnyánál fogva rántott volna egyet valaki rajta. És úgy érezte, hogy a világ minden búbánata sóhajtozik a szívében, a világ minden gondja nyomasztja a fejét . . . s hirtelen átszaladtak a szobán a pocegerek, sokan egy rajban, a szemközti sarok egyik falától a másikig, balról jobbra, surrantak, mint valami rücskös, zsíros, fekete vályú-víz, aztán, amikor hőkölt volna hátra tőlük, a Gonosz fertelmes marka csavart egyet az agyavelejen, balról jobbra, mint üveg dugójával szokás, némán megindult minden, ami volt a szobában, mind, amire nézett és illant sebesen-sebesen balról jobbra forogva folyton. Hiába csukta le a szemét, akkor meg a sötétség forgott tovább serényen, hogy beleszédült, mindég csak balról jobbra szaporán. Fölfordult a gyomra tőle, kiökrendezte magából még a mult hetit is s kiüresítve, mint a búzás zsák, összelottyadt szinte laposra.

Két napig aztán nyugsága volt a pocegér hadaktól, de olyan lett, mint az agyonütött ember. Csak tengett-lengett szótlanul, gyöngén.

Megesett az is, hogy oly igen megfáradott, hogy alig várta a sezlonyt. Úgy terült el rajta, hogy no, most délig alszik, ha a kapitány előbb nem kopogtatja meg kampóra görbített ujjával a cipője talpát, — mert nem igen volt az embernek érkezése még le is vetközni — aludt is nagy buzgalommal s egyszer csak éjszaka közepén arra riadt, hogy a fejében tompán meghasadt egy húr: »pamm !« s a sötétség hirtelen elkezdett forogni balról jobbra, balról jobbra, mindig, mindig, sokáig, míg a mel-

lénye közé el nem okádta magát. Ezt meg ki kellett feküdni, míg meg nem száradt rajta.

Néha volt csak tisztább, világosabb napja.

Ilyen napon, jobban mondva délután történt, amikor a pocakosra hízott nyár úgy szuszogott az ablakon, ajtón, kapun partájokat csurgató házak között, mint az öt mázsás hízó, hogy a kapitány így szólt hozzá :

— Ki integet? A liget! Le a lanttal, írta petőfiántal! Gyerünk!

Szóval a kapitány kivitte Jánost a Ligetbe. Egyenesen a »Trieszti nő«-höz tartottak. A kocsmakert tele volt. A táncolók színje csak úgy dobogott sűrű porban a faltalan tető alatt. Zongora-verkli pörgette öblösen a méla drájsrittokat, majd felváltva, szuszogó és rőfögő rezes banda pöködté a polkát.

Amint leültek egy hosszú és zsúfolt asztal sarkán a pad szélére, menten ott termett a pincér :

— Rég nem láttam a nagytiszteletű urat — hajolt meg udvariasan. — Parancsolni méasztatik?

A kapitány meglengette szakállát :

— Kettő — szólt kurtán.

A továbbiak során kiderült, hogy a »kettő« korsó söröket jelentett.

A ragyogó délután folyamán még többször ejtette ki a kapitány a »kettő« szót, egyebet alig beszélt. Némán bólogatott és hangosan ivott. Élettelen tekintetű, de fürge szeme egyre járt s hosszasan elidőzött egy-egy ringó hatalmas női ülepen.

Egyszerre csak messziről egy fokost markoló meztelen kar emelkedett a levegőbe s harsány kiáltást kurjantott valaki feléjük :

— Gyüvök !

Valóban jött is : lakk-csizmás, lobogó szárú inges-gatyás, árvalányhaját lengető pörge-kalapos legény.

— No csak, lelköm, szoríjjanak mán egy kis helyet néköm — furakodott a cselédek közt a két hallgatag ivó mellé a padra. — Hogy van az én drága jó főmérnököm? — fordult a kapitány felé. — Pétör vagyok ! — kezelt Jánossal is.

A szakáll meglendült.

— Szóval jól — folytatta a jövevény. — Mit szól hozzá, hogy kiagyusztáltam magamat? — és röhögött.

A kapitány két ujjal megemelintette a gatyaszárat.

— No ne ! — csapta le a legény — még meglátják, hogy alatta van rendes gatyá is. Hajoljanak közelebb. Én most őstehetség lettem.

Jánosban a rég nem hallott szóra nagy lobbót vetett az élet. Kétségbeesett éberséggel nyelte a legény szavait.

— Idevigyázzon a főmérnök úr ! — hadarta a legény a nyilván bizalmas ismerős kapitánynak. — Untam már erőssen a kulcs-reszelést meg a klozet-öblítők lyukas gömbjének forrasztását. Aztán egyszer csak azt olvastam az ujságban, hogy őstehetség. Igen tetszett nékem a szó. Azt tudja, főmérnök úr, hogy verseket írtam, én voltam a költő-lakatos, reportot is írtak rólam, egy színházi főmitugrász közölte is a verseimet. Egy szép napon aztán a sarokba vágtam a szemetbe a reszelőt, hazamentem Dabasra, lerúgtam a nadrágot-kabátot. Magyarba bújtam. Nevet cseréltem. Bajuszt nő-

vesztettem. S feljöttem Pestre őstehetségnek. Én vagyok a »Pétör, a költő«. Csak ezzel az ő betűvel van sok baj, hogy hova dukál, hova nem, de főne divatos. Igen szépen élek. Keresek. Megbecsülnek az urak. Verses könyvem is jelent már meg. Nem nagy dolog az egész. Dabason sok a nóta, meg ott van a népköltési gyűjtemény. Veszem a verset, kitépem a fejét, lábát, szárnyát. Megfejelem új fejjel, lábbal, szárnnyal és kész a költemény, írta Pétör. Szépecskén gyúlik a garas. Ha együtt lesz kis házra, féltelekre való, megyek haza Dabásra, pantallót húzok és úri kabátot s leszek paraszt, aki voltam. No, de most usgyi odébb, a tóparton a kávéházban van találkozóm a Népiségtudományi Társaság uraival. Faluléktant csinálunk az urakkal, az aztán a muris. Hogy aszongya, hány rezorvatív fogy el egy évben Dabason! No, istön álgya magikat!

A legény felhörpintette mértékletes kis fröcscsét és elnyikorgott lakk csizmájában.

János csak nézett utána, míg a szíve a nagy hánykolódástól majd hogy ki nem ugrott szárazságban égő torkán. Könnyet sajtolni nem tudó szeme forróságot parázslott. Nyúlt a tele korsó után, szájához emelte és nyelte, nyelte belőle a hús feledést.

— Kettő! — rikkantott mellette vidámat a kapitány.

Mint a halódó az orvos ápolt és közönyös karjába, úgy kapaszkodott János a korsó fülébe. Csak inni! Egy keserves hajtásra nyelte le az új sört is. Valami olyan iszonyatos fájdalom szűkölt a mellében, hogy egészen megriadt tőle: most vagy

menten hanyatt dől döglötten, vagy a szembenülők pofájába vágja a korsót, vagy két kézzel ront a kapitány redves nyakának, hogy megfojtsa... Ölni vagy halni akart... Ivott. És a sör szétolvasztott benne halálakarást és ölő szándékot, sárga hideg levét csillapítva csurgatta le bent a lába szárában is le a sarkáig, hűvösség zsongította el kezét, agyát, szívét s egyszer csak felröhögött:

— Mer igaz-e? — s bambán mellbe taszította a kapitányt, aki amúgy is kezdte magát kellemetlenül érezni.

Ligeti kirándulásának célja a nő volt. Jánost több okból hozta magával a nagy kiruccanásra, amelyre már hónapok óta dugdosgatta félre a gyér pénzt. Először itallal jól alá kell ágyazni mindenféle szerelemnek; ivópajtásnak ehhez jó lesz a János. Továbbá fedezéke lesz János az ő csintalankodási szándékának s vagy ki tudja, szükség esetén védelem is. És nő egyelőre sehol a látóhatáron! Kellemetlen.

De milyen kellemetlen, pláne, hogy a látóhatáron most új ismerős alakja merült fel. Fekete úr közeledett, a rongyszedő, cigaretta-árus, dugdrágakő-kereskedő, a zsebgumikirály, kezelő-gomb-raktáros, ligeti mutatványos vállalkozó, kiérde-mesült bohóc s a sült levegő nevű búcsús édesség feltalálója. Apró emberke volt: tizenhat éves fiú finom csontozatán egy kétezeréves múmia aszott húsa, ezerráncú bőre. Foglalkozása mián minden nap minden kocsmában és mulatóhelyen megjelent. Nehéz volt vele nem találkozni.

Kis béka-arcán maki-mosollyal közeledett.

— Jó estét, doktor úr — szólította meg a kapitányt, aki válaszul komoran meglengette szakállát.

Fekete úr gyűrt papirost vett elő zsebéből, kihalászott szutykos belsejéből egy erős cukrot s szájába nyomta. Könnyű művelet : elől egy foga se volt. Aztán az örület és józan ész, részegség és búskomorság kétes határán tétovázó János felébökött a fejével, mintha kérdezné, ki ez.

Ebben a pillanatban egy mohó, bestiális arcú természetes fiatal cseléd lány égő tekintete vágta bele magát a kapitány izgatott szemébe, aki váratlan frissességgel felugrott :

— Rendelek az uraknak egy nagypörköltöt — szólt és ment hátrafelé, hosszú kacsintás hajókötélén vontatva maga után a szép baromi arcú cseléd lányt. Csakhamar mindketten kienyésztek a hátsó kapun a hívogató bokrok sűrűje iránt.

A pincér hozta a nagypörköltöt két terítéssel.

— Tessék — szólt Jánoshoz Fekete úr.

János ránézett, vette a villát, felébökött egy zsíros falatot s ahogy az első íz szétszaladt szájában, pokoli éhséget érzett. A jövevényről megfedkezve mohón falt.

Fekete úr eleinte gúnyos, majd jóleső, végül szánakozó mosollyal nézte s mikor János befejezte, megkínálta egy cigarettával.

— Régen ismeri a doktor urat? — kérdezte résztvevően.

Végre hajlandó volt megszólalni János :

— Nem.

— Együtt laknak?

— Együtt !

— Nevem Fekete! — billentette fel kissé keszeg fenekét a másik s mutató és középső ujját nyújtotta kézfogásra.

— Szabó Katang János! — mondta tagolva, emelkedő hangossággal János.

— Hogy tetszett mondani? — szólt Fekete vékony, lila majomfülét tenyerével János felé ernyőzve.

— Ahogy mondtam.

— A »Rónaság« szerkesztőségében láttam a Szabó urat.

— Voltam ott szegődésben.

— Konyakos meggyet és mogyorós csokoládét hordtam fel a szerkesztő uraknak. A Márinkievsky szerkesztő úr és a Palkó szerkesztő úr mindig szok venni tőlem. Levente szerkesztő úr most is tartozik öt pengőmmel. Nem azért mondom. De, hogy tetszett így lecsúszni, Szabó úr?

János szeme fenyegetően húzódott össze.

— Nem azért mondom, de tudja, ki ez a doktor úr? Fenét doktor. Nem is pap, nem is mérnök, mégcsak hotelportás sem, illetve az csakugyan volt valamikor. Kucséber volt a Szvetozár bácsi és lánykereskedő. Tartozik maga neki?

— Fillérrel se.

— Akkor jó. Bizony, nehezek az idők, az ember gürcöl, ahogy tud. Nem azért mondom, de igyekszem magam is. Van egy nagyszerű écám most. Eláruljam? Nép-orfeumot akarok csinálni itt a ligetben. Látja, ezt a pincért vinném oda főúrnak, Szvetozár bácsi nagyszerű portás lenne az egyetemi szakállával. Tudja maga, mi az a konferanszié? De ezekkel a fogakkal nem lehet.

Nyissa ki a száját. Persze, sok kirohadt közülük. Alig van már. Nézze, én vakmerő fiú vagyok. Szerződtem Szabó Katang Jánost, az őstehetséget konferansziénak a Nép-orfeumba. De előbb megcsináltatjuk a fogait. A Honoluluban lakik? Holnap tízkor magáért megyek. Esetleg a közönség előtt gyors konferanszié-rajzot is csinálhat. A kis Feketének óriási ötletei vannak. A vén kucséber lefölozi előbb az árut. Most is abban sántikál. Az izé uccai nyilvános házat ő látja el friss cselédhússal. Azért van szíve a vén latornak, hogy magán megkönyörült. Szerződést kötünk. Azt is viszem holnap. Nem jön ez ma már vissza. Maga megvárja? Én megyek — kézfogásra nyujtotta két ujját és eltűnt a nyüzsgő sokaságban.

Ahogy az áprilisi égen vívja csatáját percenként változással a sötétség, hideg, nedvesség a fényességgel, melegséggel, szép száraz idővel, úgy küzdött Jánosban az élet a senyvedéssel. Egyszerre sok szép szó bokkrétája nyílt, terült a fejében, mire hozzákapott volna, már csak hamuba nyúlt. Vagy a nyelvére tolult a lelke kiáltozó nagy szavakban és ottan megbénult a torka. Hirtelen nagy akarat támadt benne s mire cselekedni kellett, már nem tudta, hogy mit akart. Ó, hisz ennek a kis görcs embernek is meg kellett volna mondani... Mit is? ... Már nem tudja.

Mozdulatlan volt a teste, mozdulatlan a lelke, amikor a kapitány visszatért. Nem egyedül. A baromi arcú szép leányt tessékelte maga előtt, mintha a lengő szakállával hajtotta volna, ahogy seprűvel terel a gazdasszony libát.

Leültek.

A lány János felé bökött a zsírozott hajú fejével.

A kapitány légyfogásra hajlított három ujjával kaparintott egyet a levegőben. »Ki ez ?« —
»Nem fontos.«

A gyönyörűséges alkonyat friss szájából ráfujt a Ligetre. Finom égi zöld fényben csillogtak a falevelek a villanykörték körül. A könnyű tündér, az ákáci-illat mézes csókját érezte az ember a szája közepén. Élesztős szagokat terjesztettek a habzó maradással szaladgáló sörök. A lányoknak erős nő-szaguk volt. A férfi-izzadtság erős szaga csiklandozta a lányok orrát. Hej, szép tavasz, hej, szép élet. Még a kapitányt is elfogta a szívbéli enyhe gyöngeség, annyira, hogy új sört hajítva a szakálla mögé, félkezével egy polka ütemét veregette a szép lány szoknyát fesztő szálfacombján, másik keze két ujjával meg olyan szapora mozgást tett az asztal lapján, mintha meztelen lábú törpécske táncolt volna. És dudolt is, nagy-nagy közökkel ilyen hangokat adva :

— Höm . . . hum . . . höhöhö . . . humhum . . .
hömmm !

A lány vihorászott.

János maga elé bámult.

Aztán egyszer csak fizetett a kapitány. Felkerekedtek.

A Liget, a város, fák, bokrok, kerítések, házak, boltok, villamosok, lovas meg gépes kocsik, népek, katonák, gyerekek sűrűn ömlöttek rájuk, csuda volt, hogy utolsó pillanatokban kikerülve hármukat, mint patak sodra a nagy követ, mellettük csobogtak tova, mind megvesztek ezek, az áldóját !
A lány vihogott, hol ide, hol oda dörzsölte kínál-

kozó csipejét. János csak ment és egy ingyen gondolat sem volt a fejében. A kapitány meg egyre dünnyögte ijesztő énekét :

— Hömm... humm... humhum... höm-höm... hömm... humm...

Nagysokára egy földszintes házhoz értek, amelynek minden ablaka vak volt. A házszám ki volt világítva. Az ajtó magától nyílt. »Ruhatár!« — mondta valaki gorombán. Elszedték volna a kalapjukat, de a kapitány intett, erre kinyílt egy festett üveg ajtó s ők egy sötét kis udvarra értek, ahol pár lány szaladgált keresztül-kasul. Aztán bementek oldalt egy igen szép terembe, ahol uszályos királynők, kurta szoknyás bábik és szép matróz-fiúk tolongtak, de ahogy megfordultak, látszott, hogy a királynőnek elülről csak a bőre a gunyája, a matrózfiúk nem is fiúk, hanem dinnye nagyságú a lógó mellük, a kurta-szoknyás kislányok pedig vén dögök. Leültek a fal mellett a piros bársony diványra. Gonosz képű agg csoroszlya fekete kávé tét eléjük. A lány, akit hoztak, elveszett valahol. A mennyezeten egy sok lapra horpasztott gömb forgott kék és rózsaszín fényeségeket köpve. Fínom úriember halkán játszott egy szívszaggató hangú szegény kis zongorán. Olyan szomorú volt itt és olyan jó, de olyan...

Nagyott húzott a meleg, sűrű levegőből János, fejét nekidöntötte a hűvös tükörsaroknak és elaludt.

Mikor felébredt, savanyú hidegszag és sötétség voit az üres szobában. Valami ablakrések vékonyan úgy világítottak, mintha tündöklő aranyzsinór szegné a kereteket. A zongora feketén állt, akár egy háromlábú sunyi bivaly. Felemelte a fejét.

Igen fájt a nyaka. Csavargatni kellett. Oldalt néz, hát a tükrön ott van homályos kenedékben az egész éjszakai izzadtsága. Nyujtja a lábát, ropog. Fordít egyet a derekán, ropog. Az ujjait is megropogtatja. Nagyot krárog s kiköpi melléről az éjszakai nyomást. A keze az asztalon cigaretta-csonkot ér, veszi, meggyújtja s az istenverte bűdös ébrenlét egyszerre alákeseredik benne a szívéig.

A kalapja mellette. Fölkel. Indul az üveg-ajtónak. Az udvaron egy vén csoroszlya ránéz, de nem szól. A ruhatár kiszolgáló hidlására borulva alszik egy férfi. Az utcai kapu nyitva.

Kint harsogó reggel.

János megy, mendegél, mint vidéke szép meséinek annyi meg annyi hőse, megy, mendegél, szembe jön Pest, de nem olyan vadul, mint tegnap este, hanem simán és finoman térülnek el útjából a házak, nyitnak előtte széles utat. Ment, mendegélt, míg csak ismerős térre nem ért, ott megfordult, ment, mendegélt vissza, jobbra kanyarodott meg balra, aztán mindig akkurátusan úgy, ahogy kellett, hogy a Honoluluba érjen.

El is ért, menván, mendegélván, nehéz szívvel, nehéz fejjel, nehéz lábbal, az utcába, ahol ugyan csak rohan ám feléje a kis Fekete:

— Most kell jönni? Tíz óra elmúlt. Gyorsan. Gyorsan.

Belekarolt és vitte.

Most már ketten mentek, mendegéltek. S a kis Fekete fecsegett, mint a Hüvelyk Matyi:

— Mért nem jött haza a doktor urral? Az már éjjélkor itthon volt. Egyedül. A lány bevált. Pénzt kapott a vén gonosz. Ha akarja, nem mondom

meg a fogorvosnak, hogy mi a maga neve. Jó? Azt mondom, az öcsém. Mit csinált maga ott egész éjjel? Csintalankodott? Két hét alatt meg tudja csinálni a fogait, gondolom. Két hét próba. Nyitás mához egy hónapra. Nem is tudom, mi lenne jó cím. Nép-rojál? Nép-orfeum? Nép-mulin? Majd csak jut eszembe valami jó. Kis Feketének mindig jut eszébe valami sztambul. Hehe. Jó vicc? Mert a sorrend ez: extra, memfisz, sztambul! Bomba-üzlet lesz. De itt a fogorvos. Leheljen rám, nem bűdös-e a szája. Mert elvégre nem kompromittálhatom magamat a fogorvos előtt!

Dehogy kompromittálta! Sőt! A fogorvos nagyon meg volt elégedve az új beteggel. Hat-hét fogat kell extirpálni és teljes protézis, felső, alsó fogsor.

Extirpálni? Fölösleges nagy szó. Az a pár árva fog, amely még bent volt János szájában, csak úgy lötyögött, annak is mindnek kirohadt már a gyökere a sok pálinkától. Csak ki kellett őket dönteni, mint részeg embert a sorból. Reccs! s már kint volt egy. »Köpni!« — kiáltotta izgatottan a fogorvos. Másik reccs, másik »köpni«. Még párszor utánna. S egyszerre csak anyóka lett Jánosból, a szája beesett és kicsivé löttyedt, az egész olyan volt, mint egy rohadtt eper. S ha összezsukta, azt hitte, hogy az állát benyomta a koponyájába. »Köpni! Öblögetni! Köpni! Öblögetni! Ügy! Kész. Kérem két hét múlva. Addigra beheggednek az extirpációs nyílások. Csodálatos a száj, uraim, a test legkeményebb képletei együtt vannak a legpuhább képletekkel. Viziontlátásra pont mához két hétre. Azaz jövő hó hatodikán.«

Azaz: sosem látták viszont egymást, már mint Jánost a fogorvos és János a kis Feketét.

A kétezeréves pubi János fogatlanítása után úgy kienyészett az életéből, mint ákáci-illat a Ligetből. Jött valahonnan s elment valamerre. Ki tudja? Talán Sléziából vagy a szegedi Csillagbörtönből jött. Talán Törökországba ment, vagy Vácra vitték bilincses darócbán. Az élet rejtelseit nem jó kutatni, bölcselkedett a kapitány, aki azt sem firtatta, hol van, mit csinál, miért marad el egyre többet egy hosszab időre János. A fa is elválík levelétől ősszel, ahogy a nóta mondja. A levél elli-beg s a fa nem megy utána.

Jánost már úgy is kezdte egészen leütni a lábáról a nyomorúság meg az ital, a fogatlanság aztán végkép elbánt vele. Hiába csapkodta volna össze a két inyét, nem ért az össze a kemény kenyeren, kolbászon, hogy szétmorzsolhatta volna. Csak az ment széjjel a szájában, ami amúgy is puha volt meg málladékos. A rágatlanul nyelt keménységek megfeküdték a gyomrát; a pempőktől meg csak éhesebb lett. Csak ami folyadék! Leves, tej, kávé, sör, pálinka. De az efféle híg étel mind igen drága s a pénz úgy eltűnt János markából, mint nyári szeplő a szőke kislány orratövéből.

Nyár? Mintha már rég elbúcsúzott volna. A Liget már zörgött, ha megrázta magát s a hosszú utcák hosszú hideg sóhajokat fújtak. Behúzódott hát ő is a házak közé a kis verebekkel. Azok szemközt gubbasztottak, mint ágtövi sok nagy bogró a kopasz nagy fán, ő meg nekitámaszkodott egy mélyedésben a kapufélnek. Eleinte csak véletlen fáradtságból, de amikor tapasztalta, hogy néha

egy-egy kéz nyúlik feléje aprópénzzel, készakarva állt be a mélyedésbe. És mennyi ilyen kapuzug van, istenem, és mind mellett pálinkamérés. Aztán ácsorgott pimasz virslikkel, gógös libacombokkal, bitang sonkákkal tömött fényes üveglapok előtt; ilyenkor is sok kéz bökte meg a kezét, hogy no, vegye már el tőle az alamizsnát. Ha elfáradt, csak benyitott sötétebb ivókba, kiskocsmákba, leült a frissen festett vas- vagy frissen tapasztott cserépkályha hetyke, fiatal, őszi tüze mellé. Vagy kikergették, vagy hagyták.

Fillérekből filléres életet élt.

Élt?

Hát élet az ülés-járás-fekvés gondolat és cél nélkül? Élet az, amely már nem tud magáról? Amely már a hiányosságot és a szenvedést is alig érzi? Él-e az, aki elvesztette önmagát?

Egy este aztán a hideg végigugatta az egész Andrássy-úton a menekülő szép időt s ahogy csahos, sűrű lehellete elgomolygott, dér maradt utánna fán, házon, aszfalton. Ragyogó Rémusz borzas barna mackó-szövetű dagadt őszi kabátban, fehérhátú és barnatenyerű hajtókesztyűben, befelé csámpult orrú igazi otrombán fenséges, emeletes talpú amerikai cipőben, szerelmes érintésű antilopbőr szürke kalapban az Opera felé igyekezett s azon gondolkozott, igaz-e, hogy a kínai nyelvben nincs *r* hang s mégis Turandot az opera címe, amelyet ma este meg fog nézni, lám, lám, Han-Ka-Li mondja a kínai Hungary helyett s az amerikai regényekben a kínai szereplők *r* helyett *l*-let mondanak s mégis Turandot? Eh! — hessentette el fejéből a gondolatokat s amikor e

célből félrefordította a fejét, kit látott meg a gyorsfalatozó gémlábú asztalai körül ácsorgó tömegben sündörögni. Azt az elzüllött nyomorult Szabó Katangot. Egy villanásra megszúrta a lelkiismeret, de csak úgy, ahogy ügyetlen szabónő a váratlan helyeken is érzékeny húst viselő kövér nagyságosasszonyt. Aztán kíváncsian nézte a gyűrött, rongyos, piszkos, sápadt, tétova kiégett szemű, megtört vállú, roggyant térdű sovány alakot, amint itt egy ujjnyi otthagyt sört hajt fel, amott mustárt kenetet ki ideges női karmok kikotorta zsemlebéllal, tovább egy oroszhal lekapart bőrét csippenti fel pár moszat hagymaszelettel, kocka-krumplit vesz ki egy üres gulyásos bögréből, maradék mustot hörpent, párizsi fonállá nyúlt hajáról szopogatja le az odatapadt húst ... Istenem, mint a kóbor kutya.

Rémusz már, jószíve első ösztönét követve, ugrott volna be a falatozóba, hogy egyenesen a Pannóniába vigye Jánost, ahol szobát nyittat neki, megfürösztí és megvacsoráztatja — amikor ösztönszerűen maga elé emelte balkarját, megnézte csukló-óráját, látta, hogy máris elkésett.

— A fene egye meg! — vágta dühösen a földre cigarettáját, hogy még arra sincs ideje az embernek, hogy jót tegyen, és rohant az Operába. Az est az elmulasztott jótett következtében fájdalmasan szép volt a számára. Mire kijött a színházból, már csak a szépség fájdalmát érezte, amely némi jóakaratú elégedettséggel töltötte el. Előkelő népeknél volt hivatalos színházutánra. Oda nem illik ilyen lagymatag fenséggel beállítani. Itt a körút s az Andrássy-út között egy mellék-

utcában felhajt valahol egy pohár kocsispálinkát, attól vidor lesz és szemtelen. Persze, hisz itt van valahol a »Szepi bácsi kármentője«. Ott is volt.

— Van rozsólis, jóember? — állított be Szepi bácsihoz Rémusz.

— Csak törköly van! — morogta a sápadt csupaháj kocsmáros.

— Adjon!

S míg a vén rosszkedv a törkölyt öntötte, Rémusz körülnézett a füstös kis helyiségben, ahol a kívülről betolakodó hideg s a csepp vaskályhából előbátortalanodó meleg idegenül találkoztak a középén.

Ördöge van ennek a fickónak! — mondta magában Rémusz, amikor most megpillantotta Jánost, aki egy széken ült elgörnyedve, mint a sarokba vágott zsák. Ördöge pedig azért volt, mert most már mégis elő kellett venni a bukszát és nagyobb összeget, eh bien! egy húszpengőst adni neki, mert Ragyogó Rémusz csakugyan úr tudott lenni, ha már sehogy sem térhetett ki előle. Nem is volt olyan nagy csoda pedig találkozásuk, lézengő ínséges pár óra alatt nem is igen ér messzebb, mint az Andrássy-úttól a Mozsár-utcaig.

Rémusz fölhajtotta a törkölyt, cigarettára gyújtott, egyik húszpengős bankóját kicsippen-tette a zsebéből és Jánoshoz lépett. Ültében szét-nyílt a kabátja s Rémusz, amint belenézett, nem tudta, hogy az a feketeség, amit lát, mellénye, inge vagy tulajdon meztelen melle-e a fiúnak. A húszpengőst mindenesetre odadugta s hogy jó-tettét ellensúlyozza azon nyomban, gőgösen hátra-

vetett fejfel szolt oda valami éppen agyába pat-
tanó gázságot a kocsmárosnak :

— Vigyázzon, ez az ember itt meg fog halni !

— s indult kifelé.

— Honnan tudja ? Orvos az úr ? — szolt
Szepe bácsi után.

— Agyó, apám ! — lettyintette vissza pima-
szul Rémusz és távozott.

Szepe bácsi félrevonogatta a szemöldökét, le-
het igaz, lehet nem is, de azért csak odadöcögött
Jánoshoz, nézte egy darabig, aztán begörbített
mutatóujjával megkopogtatta keszeg vállát :

— Hé, koma !

János fáradtan föltekintett.

— Gyerünk haza !

— Még éhes vagyok ! — mondta János, aki
álmában tovább evett a gyorsfalatozó asztalai
körül.

— Rendel vagy koldul ? — kérdezte szak-
szerűen Szepe bácsi.

János most hirtelen visszaemlékezett arra a
tapogató mozdulatra, amellyel hajdan a Toprincs-
pénzt halászta ki melléből, kebelébe nyúlt és ...
íme, szép, kék bankót leppeget jobbra-balra a
kezeiben.

— Jó ! — mondta Szepe, aki azt hitte, hogy
János e mozdulattal adja tudtára, hogy a rendelés
mellett döntött. Szepe azt is tudta, mi kell a ki-
éhezett ínséges gyomornak, ezért így folytatta :
— Adok magának egy húslevest, két tojást bele-
habarva s adag velőscsont velejét hozzákeverve,
zöldség benne. — S hogy János nem felelt, Szepe
ment és intézkedett.

Félóra mulva János a jó leves után megélénkülve nézegetett körül trafik-cigarettája mögül. Zsebében a huszas felváltva, előtte deci törköly. A második. Azt is felhajtotta. Éget, de csak a halál hideg, az élet éget, mint a parázs, igaz-e, testvér?

— Mi? — kiáltotta el magát hangosan és fenyegetően fordult hátra, ki ólálkodik ott duruzsolva. Ja? Csak a kis tömzsi kályha? — Mer az úgy van, gazduram — kezdett hirtelen beszélni s furcsán, mint saját maguk bohócai, fordultak a szavak fogatlan szájában — fene aki rakásra eszi a sok kanribancot, hogy őstehetség így, őstehetség úgy... Ide figyeljen — eresztette le a hangját — megnyergelem én őket, mind — súgta titokzatos sziszegéssel. — Veres bora van?... Hát adjon egy literrel... Nem lesz az sok, mer meghíjom rá magát is... Ide, sógor, mellém!... Átölelem a válladat és éneköljünk, hogy aszongya-hogy kí, kíí, no fujjad má tés is, kííúdútt afaa... mandolástú... mos váá... semmi no, csak megszédütem... beteg is vótam... kigyomlázták a sok rossz fogamat... ládd-é, mindtül híjjas az innym... a veres bor kell rá, összehúzza, fogorvos mondta, osztán csak gyurjad, hogy ferencjóska kiállott a kapuba... no, nem énekűsz, vén csűsz? hehehe... adj még egy trafik-staubot!... hű, a zebuzeusát, de marja a gyomrom ez a veres bor... nem köll... törkölyt!... hegyibe... úgy la!... tillaárom saladivári, tillaárom saladibumm... gyorsabban, te... tillaáromsaladiváritillaáromsaladibumm!... gyere, táncoljunk...

Dülöngézve felkelt, tántorogva a kis ivó közepére csoszogott s elkezdett — ő úgy érezte — délcegen táncolni harsogó énekére, valójában pedig rekedtes seppelésre szánalmasan zötykölte magát egyik lábáról a másikra. A pengők meg fehér és barna apró hullott róla szerte, mint kopogós vackor az őszi szélben.

Szepe bácsi roppant mulatságosnak találta, hogy az útszéli ganaj lakodalmas tortának képzeli magát, vagy a korpás moslék eperbólenak. Mert Szepe bácsi csak így, ételben és italban gondolkodott.

— Nídd a marháját! — mondogatta magában és befelé röhögött.

János meg, mint valami vitus-táncos féreg, két-háromrét görbülve, lába szára előre, combja hátra, dereka megest előre, feje szaporán bólogatva, mint a nyakatlan kisharang, dali módon rakta, váltogatta toprongyos két lábát, egyiket a másik mellé és fujta a nótáját:

— Tillaárom saladivári, tillaárom saladibumm!

Aztán egyszercsak elhallgatott és önmagába omolva összeesett, mint a rázogató kézből hirtelen kihullott portörlőrongy.

— Nídd a... — röhögte voína Szepe bácsi, de gyanus volt neki, hogy a vendég nem hány, nem túr habot, csak fekszik, mint a nyakavágott és sarokbadobott csirke. Se nem részeg, se nem nyavalyatörős. Itt baj van!

— Vali, te! — kiáltott ki a konyhába. —

— Mindjárt jövök — és ment rendőrt hívni.

A konyhából egy rövidlátó, görbehátú néni keze tepegett elő, madárnézéssel kutatva, hol van fel-

törölni való mocsok, összesöpörni való üvegcserep, de semmit sem talált, azaz egy pengőt, húszfillérest ott, másik pengőt itt . . . Mint tyúk a szemet, kipp-kopp, ő is összeszédegette a szétszórt pénzt, hipp-hopp s visszatopogott a konyhába, ahonnan úgy figyelt kifelé, két kezében egy hirtelen felkapott súrolt lábassal, mintha ki se tette volna a lábát az ivóba.

Némán léptek be a kisajtón a rendőr és Szepi.

— Ez itt ? — kérdezte a rendőr feleslegesen, Jánosra mutatva.

— Ez ! — erősítette meg Szepi.

— Ki ez ?

— Hajénaszt tunnam !

— Szuszog ez ! — mondta a rendőr.

— Szuszog, no, nidd !

— De inkább hörög ! Letinkább éhség lesz ez ! Nem őrszoba kell ennek, ha mentők. Te, Szepi, se neve, se átrece ennek ? Már a jelentés miatt kérdek.

— Motozzad meg, hászen közeg vagy.

A rendőr szép akkurátusan letérdelt János mellé s szakszerűen kezdett az eleven rongycsomóban kutatni, sokáig nem talált semmit, de aztán a cafat-mellény sarkában valamit kitapintott, pénz is lehet, méreg-tasak is, ügyesen benyomta hát a mellény csücskét, amely sapka-formán borult tömpe nagy ujjára s addig taszigálta a bélés alá csúszott csomót fölfele, míg meg nem jelent a zseb szájában. Kicsippentette. Papírdarab. Tudományos arccal nézett Szepire s kezdte széthajtogatni.

— Névkartya ez, Szepi — mondta diadalmasan. — De tiszta egy maszat. Po . . . ráthő . . .

a betűk elmállottak ... Domokos ... egy ... mö ... tanár ... id ... és elgyógy ... Nagymez ... Hi, te, Szepi — taszította fel a rendőr sapkáját a fejébúbjára — ez senki más nem lesz, mint Pongráth doktor úr innen a sarokról, márhow a kártyája. Te, Szepi, ez vagy tolvaja a doktor úrnak, vagy rokonnya. Kiszállok a helyszínre. Emejjük a pasit a padra. Szívire vizes rongyot tégy. Agyát locsoljad. Ha még meg nem hőtt, kisnegyedóráig még kibirja. Derék úr a doktor úr. Meg aztán ez nyomozás. Ha gyanús tünetet vételeznél észre, telefonájj föl csak. No, megyek.

És elment a névjeggyel. Befordult a sarkon. Be a házba is. Felkocogott a lépcsőn a negyedik emeletre s hogy ne legyen a szele nagyobb, mint talán a lángja, a konyha iránt tartott.

— Jóestét, Zsuzsi — köszönt rá Pongráthék cselédjére.

Zsuzsi a szívéhez kapott :

— Jaj, de megijesztett, biztos úr.

— Sose ijedjen a kisasszony. Itthol van a doktor úr ?

— Itthol. De, miért ? Jöjjön be, biztos úr.

Betessékelte s behúzta utána a konyhaajtót.

— Hogy ne tássák a szájukat ezek a cselédek — magyarázta is.

— Hivatalos és sürgős ügyben. Mondja csak azt a doktor úrnak, hogy én vagyok itt. Ismer ő engem.

Zsuzsi hamar megmosta, megtörölte a kezét, tiszta fehér kötényt rántott maga elé s nyitott az előszobába, ahol a doktor úr éppen kabátja után nyúlt, mint aki el akar menni hazulról.

— Mi a baj, Zsuzsi ?

— Az őrmester úr van itt a Mozsár-
utcából.

— Az őrmester ? — kérdezte Pongráth.

— Én vagyok, könyörgöm — lépett a konyhá-
ból az előszobába a rendőr s egyenes, nyílt szol-
gálatkészséggel tisztelgett, a két csizmasarok har-
sányat koppant — a Szepinél összeesett egy ita-
los ember, kinek lájbijában a doktor úr név-
kártyáját találta a nyomozás.

— Az én névjegyemet ?

— De igen piszkosat és avított.

Zsuzsi hirtelen elfehéredett, mert valami ször-
nyűséges, egyben édes gondolat ötlött az eszébe.

Az orvos kérdően nézett a rendőrre, aki za-
vartan toppant egyik lábáról a másikra.

— Gondútam, hogy a doktor úr hon közi
van..

— Nem tudnám, hogyan. De mindenestre
köszönöm a gondosságát. Zsuzsi, kínálja meg az
őrmester urat egy pohárával s cigarettával. Én
a kaszinóba megyek. Később jövök csak haza.

Vette a kabátját a halk óriás s szelídet kattant
utána az előszoba ajtajának zárja.

A rendőr két csizmasarka nagyot koppant.

— Alázatos tiszteletem — szállt a szavak
értelmével ellenkező büszke hanghordozáson üdvöz-
lése a távozó után.

Zsuzsi hozta az ebédlőből a pohár jóféle
pálinkát s két cigarettát.

— Köszönöm, Zsuzsi kisasszony — szólt a
rendőr, az italt felhajtotta, az egyik cigarettát a
mellsőzsebibe, a másikat a füle mellé dugta, fejébe

vágta a csákót, fölemelte a kardját, minden jel azt mutatta, hogy menni készül.

— Örmester úr, aztán milyen fajta az az ember, aki összeesett? — kérdezte Zsuzsi.

— Amolyan ribanc, nyúzott ábrázatú, kócos nyűvészhajú, rongyos, éhes és büdös — mondta megvetően a rendőr. — De én megyek — szölt és távozott.

Zsuzsi elgondolkozva ment ki a konyhába, megállt a közepén a madzagon lógó körte mindent elárasztó, hideg és követelő fénye alatt és igen töprengett. Egyszer csak hirtelen elhatározással lekatantotta a villanyt, bezárta maga után a konyhajtót s mint a szélvész iramodott lefele a lépcsőn.

A kapun jobbra kifordult és senkit se nézve látva rohant Szepe bácsi kármentője felé a Mozsár utcába s azt se vette észre, hogy a kaputól balra pár lépést beszélget a gazdája egy úrral. De Pongráth megismerte Zsuzsit, hova rohanhat ez a lány, akinek se »onokabáttya«, se »földije« s maga az otthonülő pontos-rendes háziasság, tisztesség. Lassú beszélgető sétának lódult hát s a vele társalgó is megindult oldala mellett. Így eljutottak a sarokra, ahol Pongráth megállapodott. — Zsuzsi nem volt sehol. Hova mehetett be? — Nyugodtan diskuráltak tovább. Jó darabig.

Egyszer csak a mentők kürtje sikoltozott közeledőn. A Szepe bácsi kocsmája előtt állt meg a zöld kocsi. Pongráth elköszönt az úrtól, akivel beszélgetett s ment Szepe kármentője felé. Hangos női zokogást, paraszti őszintén harsány jajveszékeltést hallott ki onnan. Az utolsó pár lépést már futva tette meg.

Amint benyitott, Zsuzsi kellemes gömbölyűsé-
geit látta meg, de valami drámai helyzetben :
a lány valamire ráborulva jajveszékelt a fal-
lócán :

— Jaj, teremőistenem, jaj, édesjó szűz-
máriám, jaj, teremőistenem, jaj, édesjó szűz-
máriám — s két keze hol a saját arcát fogogatta
kétfelől a kétségbeesés örök-paraszt mozdulatával,
hol valami sápadt férfiarcon matatott, amely úgy
feküdt hanyatt-koponyával ott, mint valami al-
földi Salome mellett egy jassz János levágott
feje.

Pongráth doktor vállon érintette Zsuzsit. A
súlyos és mégis puha orvoskéz ismerős jodoform
és szappanszagára Zsuzsi ésbekapott. Az eszes
önként-rabszolgák alázatával felkelt, elsímított a
haján, szoknyáján, a gazdájára nézett, — szemé-
ben iszonyodás és öröm vegyes máglyája lobo-
gott — egyszerűen szólt :

— Megtanáltam. Ez az ! — mutatott maga
mégé a padra s lesütötte a szemét.

Pongráth, aki tudott róla, hogy cselédlányuk
hónapok óta hiába keresi »világba bitangolt ro-
konnyát«, a mentőorvosokhoz lépett s valamit mon-
dott nekik.

Aztán Jánost heveder-saroglyára rakták az
orvosszolgák s cepekedtek vele kifelé.

Zsuzsi a doktor elé állt s kinyújtott karral,
ujjal elfele mutatott magától a padló iránt, de
szilárdan gazdája szemébe nézve :

— Mehessenek vele, nagyságos úr ?

Pongráth bólintott s újra szólt a sipkás
orvos uraknak.

És Zsuzsi beült a mentőkocsiba, amely hársányan sikoltozva, jajveszékelve szaladt velük az éjszakában valamerre . . .

. . . János egyszersak arra eszült, hogy sokadmagával egy patikaszagú csűrben fekszik. Még érezte is, hogy no, most pattan föl a szeme s mit lát? Barna puha pokrócot, aki alatt ő van, csíkos gúnyát a karján s előtte egy dohánybapácolt ősz bajuszrángatódzik, mint macska talpa alatt az egér.

— Lát éngem? — gyűtt a bajusz alól a szó János arcába, hogy még a melegjét is érezte.

János bólintott.

— Hall éngem? — kérdezte tovább a bajusz.

Újra bólintott János, szólni akart, de a turha elállta a torkában a szavak útját, krákogott, nyelt s rozsdásan csikorgott ki belőle:

— Látom is, hallom is.

— No, most többet szót sem, szólok az alorvos úrnak.

A bajusz eltűnt.

Nemsokára hosszú fehér kabát tetejin puffadt, sárga arc állt János ágya előtt. Kéz nyúlt csuklója után, kéz csúszott a takarója alá, a takaró félrelibbent, kis trombitát nyomtak a bordáira és a sápadt arc ráhajolt a trombita szájára, de nem szájjal, hanem balpofával vagy füllel. Forgatták, mint a tésztát a gyúródeszkán.

— Nincs semmi baj! — mondta a sárga arc s elúszott. — Kovács bácsi — hallatszott még messziről a hangja — menjen át a fogászatra a doktor úrért, meg lehet csinálni a protézist.

— Igenis, instállom — mondta még messzebről a bajusz. Már ismerte a hangját.

Aztán a nagy szoba padlója amonnan felbillent, nagy ívben ráborult, fordult tovább, őt is magával forgatva. Szédült, aztán elaludt.

Arra ébredt fel, hogy nyitva a szeme s nézi a plafontot.

— Üljön csak fel, barátom! — káplárkodott rá egy kappanhang.

Más fehérkabátos ült az ágya szélén félülleppel.

— Nyissa ki a száját.

Kinyitotta.

Erre az új fehérkabátos hirtelen homokot, de nem a, cementet gyömöszölt a szájába s két ujjal az ínyére szorította, míg csak nem égetett. Majd kivette, másat dugott be s két kezével a szájába markolt, mintha az állkapcájába akarna csimpajkodni.

— Holnap már harap, barátom — mondta a fehérkabát és vigyorgott.

János mit tehetett? Vigyorgott ő is.

Az orvos ránézett az ijesztően sovány, nyúzott arcra, fogatlan szájra s azt mormolta magában:

— Mors ridens.

János lecsukta a szemét és sokáig szendergett, mikor újra föleszült, pirosra cserepesedett két jány-orcát látott tőle rézsut. No né, nem kendő van a fején, de kalap? Pedig ez, no né, csak úgy bizony. Ez Zsuzsi!

Lehunyta a szemét meg újra felnyitotta. Úgy próbálta, akkor látja-e, ha csukva a szeme, vagy akkor, ha nyitva. Mondta is félhangon:

— Csukval vagy nyitval?

De, hogy osztán harmadszorra is nyitott szemmel látta, tudta, hogy a valóságot látja. Rámósolygott hát.

Zsuzsi keblire tette a hirtelen piros, szép kis kezét a szíve iránt, nagyot sóhajtott és némán nevetett.

— Én vagyok — mondta.

— Te! — szólalt meg János, aztán elkomorodott s gyanakodva kérdezte: — Hun vagyok? — mert úgyis tudta.

Zsuzsi igyekezett úgy mondani a szót, hogy mennyei csengőként csilingeljen:

— Ispotába.

— Mán mér? — dúzta föl magát János a régi gonoszsággal s de biz ő nem marad egy percenet se, hogy is ne! hogy őt nyergeljék meg a ribancok... Riadtan nézett körül, szedte egyik lábát a másik mellé, hogy kikél az ágyból, de a két lába nem akart mozdulni... halálos iszonyodás torzult az arcára... lehunyta a szemét és sokáig szédült, mikor felpillantott, újra meglátta a két bazsarózsa orcát s rárivallt, de csak suttogás volt az:

— Mit ólálkodsز utánna?!

És arcát félrefordítva, nagy ugatással zokogni kezdett.

Kovács bácsi szólt a terem végéből:

— Ha mozdulna, fogja csak le, kisasszony, mint ahogy szokta, megyek az orvos úrért, hozza az inekciót.

A csillapító zsongása eláradt Jánosban. Multak a percek. Zsuzsi csak nézte. Hol derű, hol bánat, hol dac próbálgatta álarcát az ismert,

drága arcon, melyik illik reá. Végigsuhant azon sokféle hetykeség, hiúság, pimaszság, ribancszemtelenség, váltogatva kutya-nyüszítelés, riadtság, fásult halál, küzdelem és nyugalom, harc és béke. Volt az az arc a hosszú napok alatt, amelyeken át nézte, kis parasztkölyök pufók pofikája, légénypelyhes puhaság, bagószagú borostás reszelő, két konok vonal közé fogott szájú művészúr-arc, lárva, amit idegen asszonyi csókok nyálaztak hetyke-gonosszá, volt az condrás koldus keresztrefeszített latorarca, volt azon minden, ami Perjelapostól idáig úzte, hurcolta a kórházig. De mindegy! Most már az övé. Örökre! Zsuzsi hirtelen megijedt: vajjon? Ült hát csendben s nézte, csak nézte János halottasan besüppedt fogatlan száját, mint eddig is a hosszú napokon, amelyeket a keletkező dühöngések és hosszú ájulások között fetrengő beteg ágya mellett töltött. Aztán, amikor éjszakára csitították a közös kórterem betegeit s Kovács bácsi nagy, hullahurcoló, betegforgató mancsával vállon lapogatta: »No, Zsuzsó, hónap is van nap«, szépen fölkel s ment haza a Nagymező-utcába, fel az emeletre, ahol a konyhában csak el-el kapdosta a Pongráthné nagyságos asszony kezét csókra, hogy milyen nagyon is jók a doktor úrék őhózzá, meg az ő Jánosához.

— Mi újság, Zsuzsi? — kérdezte most este is a doktor úr.

— Mán fogat csinálnak neki az orvos urak — mosolygott Zsuzsi gazdája arcába.

Másnap délután János kikerekedett pofával ült az ágyán nagy komolyan s mikor megszólalt, látszott, hogy tele van a szája vadonatúj sok foggal.

— Elgyüttél? — kérdezte Zsuzsit.

— El! — bólintgatott sűrűn a lány s a vére mind a szava után futott az arcába.

János sokáig pislogott félrenézve az ablakra, amely mögött egykedvűen pilingézett a hó, aztán kinyújtotta a kezét Zsuzsi felé, meg visszahúzta, megcsikorgatta újságos harminckét hibátlan új fogát, nagyot sóhajtott, visszafeküdt hanyatt, nagyokat nyelt, aztán lassan Zsuzsira fordította a tekintetét, el sem is vette többet róla, lomha, de biztos mozdulattal megfogta Zsuzsi kezét s csak ezt mondta:

— Mondjad!

Zsuzsi már tudta, mit kell mondania.

— Nem volt maradhatásom. Pestre jöttem utánnad.

János felvonta a szemöldökét:

— Utánnam?

— Az! — bólintott és elfordult.

János riadtan meredt Zsuzsi arcába.

Zsuzsi hamar folytatta.:

— Kerestelek.

— Kerestél?

— Igen.

— Hol?

— Mindütt. Mindétig kerestelek.

— És Pesten te nem tanáltad meg a Szabó Katang Jánost? — kérdezte hitetlenkedve János.

— Nem! — nézett szemébe bátran és tiszta pillantással Zsuzsi. — Meg aztán nekem is nehéz volt. Mezitláb jöttem el titokban a tanyáról. Hírit se adtam ittlevésemnek. Nem a maga ura, aki

városon cseléd. Te urak közt voltál, én cselédi sorban. De azért megkaptam a címedet, harmadik emelet tizenkét á.

János halkán mormolta utána:

— Harmadik emelet tizenkét á — és igen elvörösödött.

— Most karácsonykor lesz egy éve, ácsorogtam a bolt előtt, jött egy gépes kocsi a latyakban, ugrottál ki belőle, fekete prémgalléros módos hosszú kaput volt rajtad, nevetve szaladtál be a kapu alá, aztán én akartam is, nem is, bámészkodtam, forgattam az eszemben az otthonvalósi dolgokat, téged, engem, aztán újra kiszaladtál a kapuból, gyorsan beugrottál a kocsiba, nagyot csattant az ajtó, hányta szerte a latyakot a kerék, billent a kocsi erre-arra s békfordult messze a sarkon, akkor mertem . . .

János felült az ágyban, eleresztette a Zsuzsi kezét s elkezdte gyűrögetni a maga két öklét nagy, erőltető gondolkozásban.

Zsuzsi lesütötte a szemét, pár aprót nyelt és folytatta:

— Megtanáltam aztán az emeleten fönt a tizenkét át . . . de hiba lehetett a mondásban, amit nékem mondtak, mert az a szomszédné volt, akire rányitottam az ajtót, cigarettázott, mondom néki, hogy Szabó Katang János urat keresem Perje-laposról a Nagy Zsuzsanna, már mint én s odaadtam neki a doktor úr névkártyáját, akin a címem volt . . . aztán soká vártalak, nem jöttél . . . megint vártalak, hírt se adott magadról . . . ne hidd, János, én haragudtam, féltem, de azért aztán későbbéd újfent kerestelek, de már

senki se tudott rólad... beletörtem a szívem, hogy elvesztél... sirattalak, meg megint kerestelek... aztán az Isten elejbém vetett a Szepi bácsi kármentőjében s a lájbid zsebéből kikotorták a doktor úr névkártyáját, a doktor urat kereste a biztos úr s én meghallottam, futottam le, jött a doktor úr s ő tett ide be az ispotába.

János remegve harapdálta a sok új fogával a két szája szélét:

— Te csak szólj most gyorsan a Kovács bácsinak, hozza az alorvos úr az inekciót, mert szétreped ez a бүdös, ribanc testem — s nagy erővel kezdte marcangolni mind a két kezével maga mellett a matrác szélét és folyt a könnye némán a két orcáján, mint a patak.

Többet aztán nem is esett szó köztük a Pongráth doktor úr névkártyájáról, se arról, ami volt Perje-lapason vagy Pesten. Nagy türelemmel töltögették az életet cseppek, pilulák, oltások, csibelevesek formájában az orvosok Jánosba, aki karácsony után talpraállt, bár még igen remegett a két lába a kórház lötyögő, csíkos német gatyájában...

Újév után egy estefelé jön ám a Kovács bácsi s azt mondja az ágya szélén olvasgatva ülő Jánosnak:

— Gyerünk csak, Katang úr, a főorvos úr szobájába, a Pongráth tanár úrnak beszédje volna magával.

— Igenis — mondta János, kelt és ment.

Pongráth azzal fogadta az orvosszagú szobában:

— Üljön csak le, fiam.

János összeütötte meztelen bokáját puha koccanós formán és leült.

— Jövő héten elhagyhatja a kórházat.

— Igenis!

— Mit szándékozik tenni?

János hallgatott.

— Nézze, Szabó Katang — kezdte halkan, de erélyesen Pongráth — mi jó szívvel vagyunk a mi Zsuzsink iránt, maga iránt is, nemcsak abból, amit Zsuzsi mondott el, hanem amúgyis ismerem a maga történetét. Én, fiam, nem szeretem a köntörfalazást. A nagyapám még paraszt volt nekem is. Küzdeni kell, nem nagyképűsködni és léhaskodni. Nem szeretem azt a szót, hogy őstehetség. Különben is csak tehetség van. Magát fölhajították az úri élet tetejére, ahonnan leszédült. Maga értelmes ember, Szabó Katang, megért engem. Az élet munka. Nos? Nem mer vagy nem tud válaszolni? Világosabban fogok hát beszélni. Maga tanyai zsellér-paraszt volt, Szabó Katang. Urat figuráztak magából. Ebből a kórházból ki menet három út nyílik maga előtt: vagy vissza megy parasztnak falura, vagy tovább csinálja az őstehetségesdi játékot, vagy új életet kezd itt a fővárosban — alul. Az urat nem az uraskodás, hanem a műveltség teszi. Maga műveletlen, Szabó Katang, vagy inkább, ami rosszabb, félművelt. Magának biztos kenyeret kell valahol szereznie lent, ahova a sors állította magát s ott el kell kezdeni tanulni. Lépésről-lépésre fölfelé törni. Ahogy az apám tette, aki mint vasúti bakter végezte el a négy polgárit s mint kis MÁV-tisztviselő ment nyugdíjba, de fiából orvost nevelt.

Az igaz, hogy a fia is segített neki benne. Mezt-lábas kölyök koromban még az utasok poggyászeit cipeltem, de mint felső gimnazista, mái magán-órákból magam tartottam el magam. Nyersen beszélek. Nincs okunk egymással mézelegni. Magyar szól a magyarhoz. Ezt kérdezem: hajlandó-e Szabó Katan, János rajzoló művész úr az életet újra kezdeni, teszem, mint altiszt? No, gondolkozzék ezen — veregette meg János vállát az orvos s utolsó két szava nagyon melegen, nagyon barátságosan búgott. — Majd aztán a Zsuzsival megüzeni nekem. Isten vele! — felkelt, az ablakhoz ment és mozdulatlanul némán kinézett rajta a vígasztalanul szakadó havas esőbe.

János halkán kiment a szobából.

Másnap, harmadnap, meg negyednap nem sokat beszélt Zsuzsival, csak nézte nagy, kérdő szemekkel, mintha a lány tekintetéből akarná kiolvasni a feleletet, amellyel Pongráthnak tartozik, de igen gyöngéd volt minden mozdulata, térülésfordulása Zsuzsi iránt. Ötödnapi délután egyszer csak megfogta a Zsuzsi kezét s így szólt:

— Mondd meg, Zsuzsi, a doktor úrnak ott-hon, hogy nagyon köszönöm hozzám való jószágát és igenis, szolga akarok lenni. — Úgy mondta, mint aki régóta fogalmazgatja magában a megfelelő mondatot, meg is tanulta szóról-szóra, amit végül kigondolt s most hangosan elismétli, akár a vizsgán.

Zsuzsi nem értette, idegesen táncolt a két szemöldöke s pillantása bujdokolva kereste a szavak való értelmét János arcán, amelyen azonban csak határozottságot s valami konok, elszánt derűt látott. Megnyugodott hát, az asszony úgy-

sem érti teljesen soha a férfiak dolgát s alázatosan ismételte :

— Megmondom a jó doktor úrnak, hogy nagyon köszönöd a hozzánk való jóságát s igenis, szolga akarsz lenni !

János keményet bólintott, aztán mint akinek valami hirtelen eszébe jutott, hozzátette :

— Vétségből nehogy altisztet mondj aztán, így mondd : szolga !

Pongráth ebből az egy szóból megértette, hogy János derék és büszke magyar, aki meg tudja alázni magát a bűnbánatban s megérdemli, hogy minden módon megsegítsék.

Meg is segítette minden módon. Abban a gimnáziumban, ahol ő egészségtant tanított, szerzett neki egy iskolaszolgai állást, ellátta mindenféle tanulókönyvvvel s népszerű művészettörténetekkel, felvétette egy esti festőtanfolyamra, ingyenesnek-e vagy ő fizette, azt ne kutassuk, kölcsönt szerzett neki saját hitelére-e vagy az altishti fizetésre, nem nagyon magyarázgatta, hogy feleségül vehesse Zsuzsit, aki hálából fölhívta Pestre a doktorékhöz a tanyai tekintetes úrék kis pesztráját s be is tanította takarítani, főzni, felszolgálni.

János a télen kitanulta a címfestést is s tavaszra ékes betűkkel írt táblák hirdették a gimnáziumban járóknak, hogy ez az I G A Z G A T Ó I I R O D A, az a S Z E R T Á R, amott a T O R N A T E R E M, s az udvar sarkában külön kis házikóban van az I S K O L A S Z O L G A L A K Á S A, amely előtt enyhe estéken hevenyészve kitett kecskelábú asztal mellett tarkójára tolt altishti sapkában biflázta a polgári iskola III—IV. osz-

tályának összevont vizsgájára szolgáló tananyagot a »János bácsi«, vagy különféle plajbászokkal rajzolgatván, a művészetek nagy képes történetében böngészgetvén, ilyesmiket mondott a vacsora-főzeléket tisztítgató feleségének :

— Te, Zsuzsi, ha én egyszer majd olyan combot tudok festeni, amilyet a Rubens festett a feleségről, hát veszek neked egy nyakbavaló aranyláncot.

— Eriggy már, te bolond — nevetett Zsuzsi asszony és megdobta az urát egy frissen hámozott kerek krumplival.

1943. jún. Péter-Pál napján.

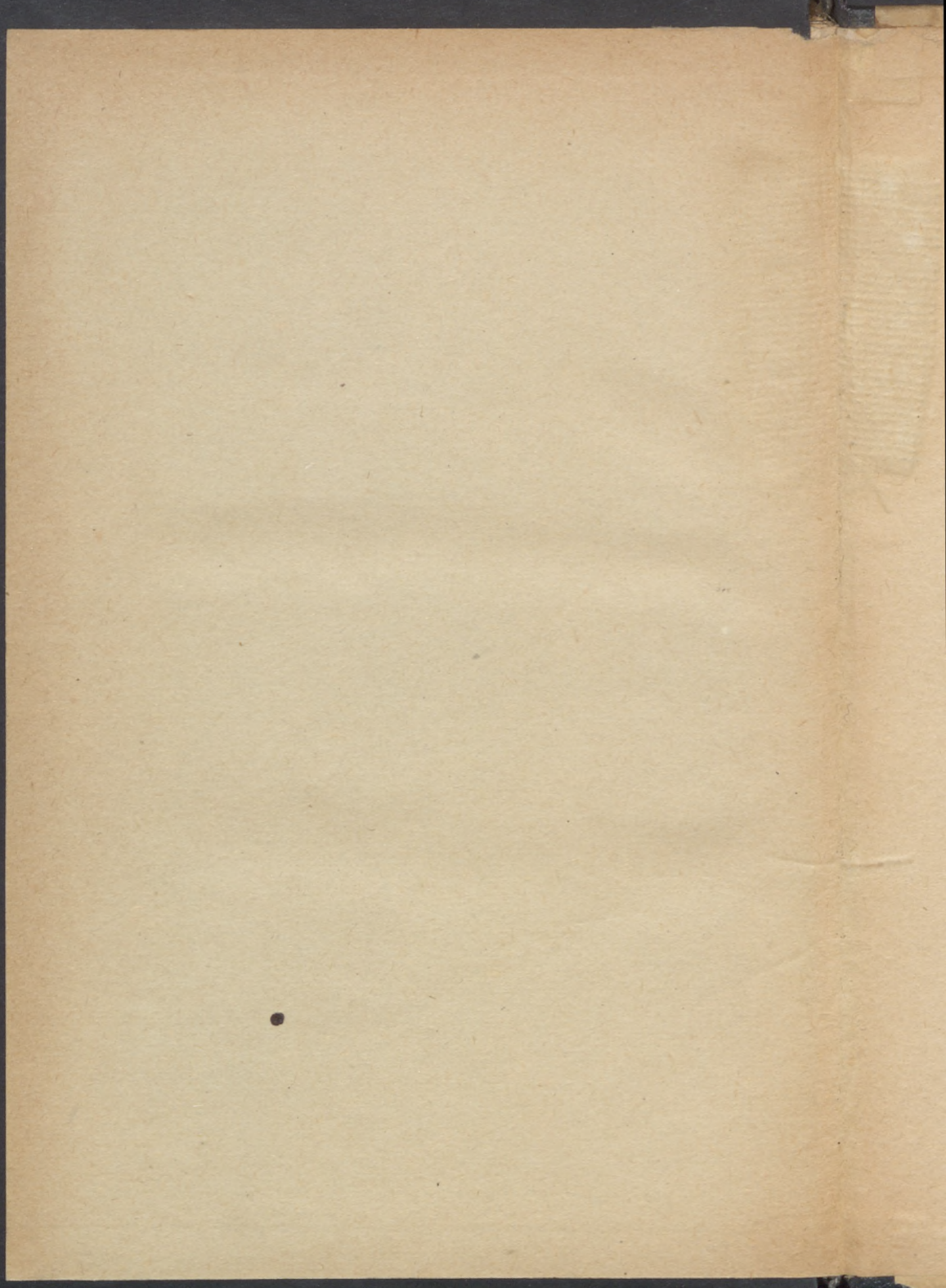

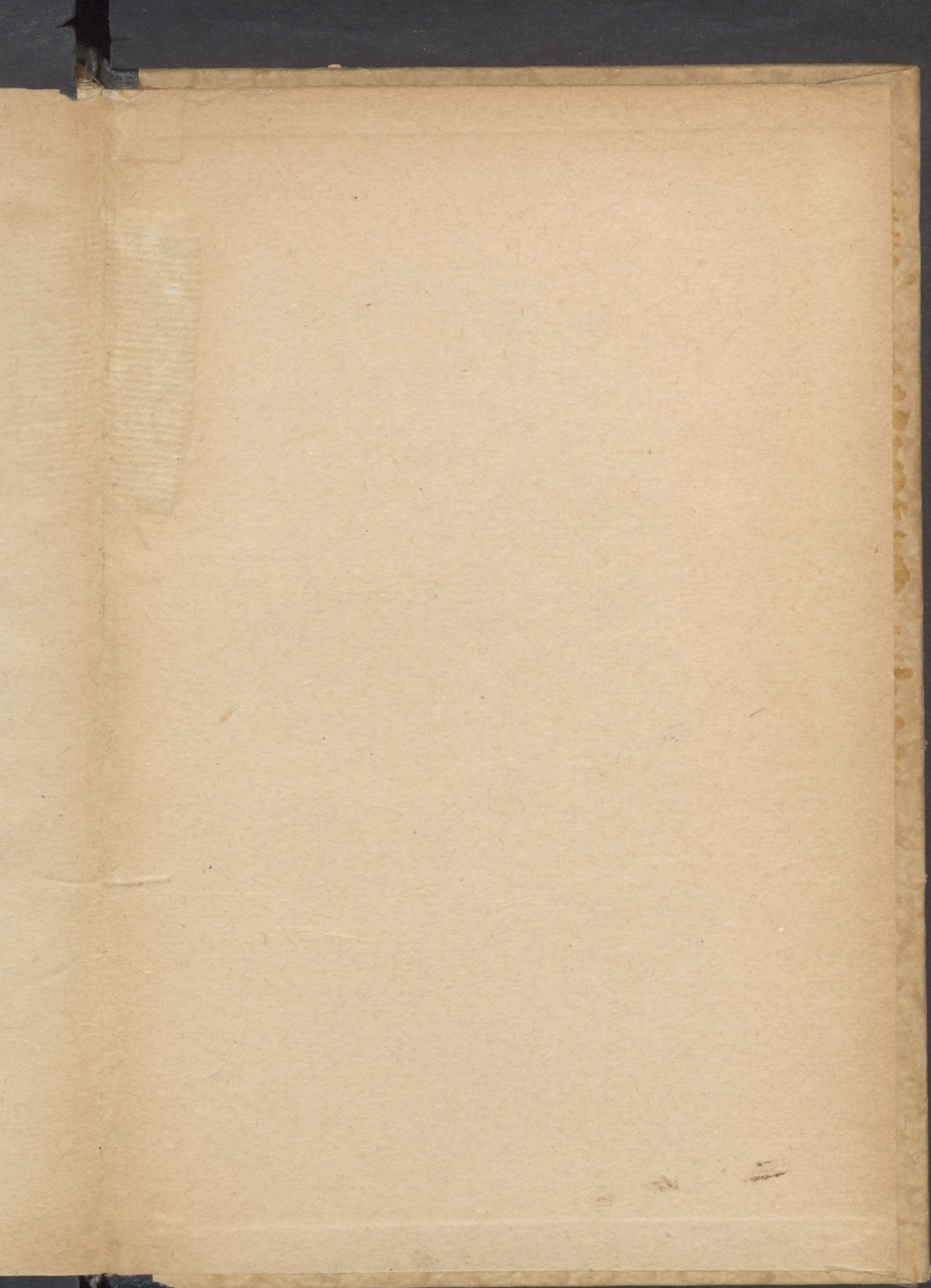
a
l-
n
e-
n
a
7-
si
t

2.

LACZKÓ

AZ
ŐSTERHTSÉB